

Motion till riksdagen 2021/22:3278

av **Nooshi Dadgostar m.fl. (V)**

Röd politik för en grön omställning

1 Sammanfattning

I tider av kris behöver ett starkt samhälle gå in och skapa stabilitet och trygghet. De stora kriser som präglade första halvan av 1900-talet med världskrig, pandemi och hungersnöd skapade en förståelse för samhällets ansvar för ekonomi, investeringar, trygghet och välfärd, som präglade politiken länge. En tro på demokratin som grund för den valda samhällsutvecklingen, och att våra gemensamma behov ska ange riktningen. En sådan politik kan kallas vänster, men den kan också kallas ansvarsfull, långsiktig och stabilitetsskapande.

Vänsterpartiets budgetmotion handlar om att återstarta den svenska ekonomin efter coronapandemin. Vi vill se en stor grön och modern omställning av samhället som skapar utveckling och arbetstillfällen i hela landet. Våra förslag ökar tryggheten för människor genom ett starkt socialförsäkringssystem och trygga arbetsvillkor. Vi ger småföretagare bättre förutsättningar och bygger ut infrastrukturen genom en utvecklad transportsektor. Genom vänsterpolitik skapar vi välfärd som kommer alla till del, från de minsta barnen på förskolan, genom skola och arbetsliv, till de äldre med behov av omsorg.

Men krishanteringen i dag handlar även om att reparera de stora skador som de nyliberala ekonomiska teorierna har orsakat i vårt samhälle. De senaste 30 åren har den politiska utvecklingen dominerats av nedmonteringar av vår gemensamma välfärd och våra trygghetssystem. Det handlar om en ekonomisk politik som bygger på idén att de rika ska gynnas, makt lämnas över till marknaden och att allt som är demokratiskt och politiskt styrt är en belastning och därför ska privatiseras. De ekonomiska teorierna har gått före omsorgen om folket och tryggheten i landet.

Den nyliberala ekonomiska politiken har genomförts av både borgerliga och socialdemokratiska styren. Det är påtagligt att inte heller sittande regering eller deras samarbetspartier har gjort sig fria från de ekonomiska teorier som lagt välfärdssatsningar i ruiner över hela världen. I årets statsbudget fortsätter satsningarna på nyliberala kaosreformer, såsom privatiseringen av Arbetsförmedlingen, samtidigt som nödvändiga investeringar i reformer för jobb, klimat och ökad jämlikhet i samhället är otillräckliga.

Nu står det bortom allt tvivel att det inte bara drabbat jämlikhet och välfärd, utan också tillväxten. Det krävs goda förutsättningar för att företagandet ska fungera bra. I ett

samhälle med minskade ekonomiska klyftor får ekonomin fart. De som tidigare hade låga inkomster och nu får mer kommer att använda pengarna till att förbättra sitt liv på olika sätt. Den som däremot redan sitter på ett stort kapital och får en ökad inkomst kommer att placera pengarna i investeringskonton och öka sin avkastning, utan att bidra till att samhället växer.

I Sverige har 10 procent av befolkningen hela 75 procent av den samlade privata förmögenheten. Vi har en av världens mest skeva fördelningar av förmögenhet och kapitalinkomster. I dag är beskattningen låg på kapitalinkomsterna och vi har ingen förmögenhetsskatt. Välfärdens underfinansiering, klimatkrisen och den höga arbetslösheten hänger samman med skattesänkningar. När kapitalet samlas hos ett fåtal används det inte för att investera i det gemensamma.

Vänsterpartiet vill ändra på detta. Vi vill låta kapitalet arbeta för oss alla. Så gör kapitalet bäst nytta. Enskilda individers vilja ska inte avgöra hur vi bygger framtiden. Nu behövs investeringar i vår gemensamma framtid. Därför föreslår vi att det införs en skatt på stora förmögenheter och att skatten på kapitalinkomster görs progressiv och höjs för att finansiera ökade resurser till det gemensamma.

Koldioxidutsläpp och arbetslöshet ska ned, och den ekonomiska jämlikheten ska upp. Vi påskyndar den gröna omställningen med satsningar på 32 miljarder kronor till bostadssektorn, transportsektorn, energiproduktionen och industrin. Dessutom möjliggör vi investeringar för omställning motsvarande 118 miljarder kronor genom en grön investeringsbank, topplån till klimatsmart byggande och kreditgarantier för elnätsinvesteringar.

Vi satsar 5 miljarder på landsbygden. Pengarna går till vägar, fiber, stöd till små kommuner och handel på landsbygden. Därtill föreslår vi ökade generella statsbidrag till kommunsektorn med 10 miljarder kronor. Vi rustar upp socialförsäkringarna genom att tillföra nära 8 miljarder kronor, utöver de förslag som regeringen lagt fram till följd av våra krav.

2 Innehållsförteckning

1 Sammanfattning.....	1
2 Innehållsförteckning	3
3 Förslag till riksdagsbeslut.....	5
4 Det ekonomiska läget	6
4.1 Det globala konjunkturläget	6
4.2 Svensk ekonomi.....	6
4.3 Krispolitikens fördelningspolitiska effekter	7
4.4 Bokslut över nyliberalismen	9
5 Vänsterpartiets syn på regeringens ekonomiska politik	12
5.1 Översyn av modellen för pris- och löneomräkning	13
6 Vänsterpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken.....	13
7 Investeringar för en hållbar och rättvis framtid.....	14
7.1 Sol- och vindkraft på offentliga byggnader	15
7.2 Moderna och hållbara städer.....	16
7.3 Klimatsmart stadsplanering	17
7.4 Renoveringar av flerfamiljshus.....	18
7.5 Grön industripolitik och byggpolitik	19
7.5.1 Klimatsmart byggande	20
7.5.2 Stöd för lokala investeringar i förnybar energiproduktion och elnät	22
7.6 Investeringar i det gemensamma	23
7.7 Hållbara och klimatsmarta näringar.....	23
7.8 Fossilfria och pålitliga transporter	24
7.8.1 Hållbar kollektivtrafik i hela landet	24
7.8.2 Infrastruktur för klimatomställning.....	25
7.8.3 Stöd till hållbara godstransporter	25
7.8.4 Ökad utbyggnad av fiberbredband på landsbygden.....	26
8 En arbetsmarknadspolitik för starka och trygga löntagare.....	27
8.1 Aktiv arbetsmarknadspolitik med fokus på utbildning.....	27
8.2 Arbetsförmedlingen	29
8.3 Arbetslöshetsförsäkringen	31
8.4 Inkludering och etablering.....	32
8.5 Antidiskriminering.....	34
8.6 Regeringens förslag om ett nytt studiemedelssystem för yrkesverksamma	34
9 Likvärdig välfärd av högsta kvalitet.....	34
9.1 Stärk Sveriges kommuner och regioner.....	35
9.2 Välfärd på lika villkor – stärk mindre kommuner	36
9.3 Det svikna Sverige	37

9.4 En sjukvård som det går att lita på.....	39
9.5 Bättre tandvård.....	41
9.6 En värdig äldreomsorg.....	41
9.7 Bort från marknadsskolan.....	42
9.8 Stärk förskolan och fritidshemmen.....	43
9.9 En meningsfull fritid.....	44
9.10 Kultur för alla barn.....	45
9.11 Satsa på kulturarvet.....	45
9.12 Mäns våld mot kvinnor, behov av ökade resurser och kompetens.....	46
10 Stärkta socialförsäkringar.....	46
10.1 Pensioner som går att leva på.....	47
10.2 En sjukförsäkring att lita på.....	48
10.3 Trygga barnfamiljer, jämställd föräldraförsäkring.....	49
11 Ett rättvist skattesystem.....	50
11.1 Målen för skattepolitiken.....	50
11.2 Inkomstskatterna.....	51
11.3 Företagsskatter.....	53
11.3.1 Bolagsskatten.....	53
11.3.2 3:12-reglerna.....	53
11.4 Kapital- och egendomsskatter.....	55
11.4.1 Förmögenhetsskatten.....	55
11.4.2 Fastighetsskatt.....	57
11.4.3 Arvs- och gåvoskatt.....	58
11.4.4 Skatt på kapitalvinst och utdelningar.....	59
11.4.5 ISK.....	60
11.4.6 Ränteavdragen.....	61
11.4.7 Inför en exitskatt.....	62
11.4.8 Investeraravdraget.....	62
11.5 Sociala avgifter.....	63
11.6 Miljöskatter.....	64
11.7 Vänsterpartiets skatteförslag.....	65
12 Utgiftsramar och fördelning av utgifter i statsbudgeten.....	67
13 Den offentliga sektorns finanser m.m.	77
14 Beräkning av statsbudgetens inkomster.....	79
Inkomster.....	79
Bilaga 1 Fördelningsanalys av Vänsterpartiets budgetmotion.....	82
A) Fördelningsanalys Vänsterpartiets budgetmotion.....	82
B) Fördelningsanalys inkl. vissa av regeringens förslag.....	82

C) Förslagen i fördelningsanalysen	83
Förslag i Vänsterpartiets budgetmotion	83
Förslag i BP22 som ingår	84
Bilaga 2 Effekten av Vänsterpartiets förslag för några olika typfall	85
Förslag i Vänsterpartiets budgetmotion	85
Förslag i BP22 som ingår:	86

3 Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen godkänner de riktlinjer för den ekonomiska politiken och budgetpolitiken som föreslås i motionen (avsnitt 6–11).
2. Riksdagen beslutar att upphäva det tidigare fastställda utgiftstaket för 2023 (avsnitt 4.2 i propositionen).
3. Riksdagen avslår regeringens förslag att fastställa utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget till 1 595 miljarder kronor för 2024 (avsnitt 4.2 i propositionen).
4. Riksdagen fastställer utgiftstaket för staten inklusive ålderspensionssystemet vid sidan av statens budget för 2022 enligt förslaget i tabell 17, avsnitt 13 i motionen.
5. Riksdagen godkänner beräkningen av inkomsterna i statens budget för 2022 enligt förslaget i tabell 18, avsnitt 14 i motionen och ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma med lagförslag i överensstämmelse med denna beräkning.
6. Riksdagen godkänner den preliminära beräkningen av inkomster i statens budget för 2023 och 2024 enligt förslaget i tabell 19, avsnitt 14 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
7. Riksdagen beslutar om fördelning av utgifter på utgiftsområden för 2022 enligt förslaget i tabell 10, avsnitt 12 i motionen.
8. Riksdagen godkänner den preliminära fördelningen av utgifter på utgiftsområden för 2023 och 2024 enligt förslaget i tabell 11, avsnitt 12 i motionen som riktlinje för regeringens budgetarbete.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör se till att en översyn av modellen för pris- och löneomräkning görs och därefter vidta åtgärder för att komma till rätta med dagens brister och tillkännager detta för regeringen.

4 Det ekonomiska läget

4.1 Det globala konjunkturläget

Den globala återhämtningen i ekonomin är stark med stöd av lättade pandemi-restriktioner och expansiv finans- och penningpolitik. I många länder är den samlade produktionen redan tillbaka på nivåer som överstiger BNP-nivåerna innan pandemin slog till. Den starka efterfrågan har samtidigt lett till en global brist på insatsvaror. Denna situation förvärras också av Kinas nolltoleranspolitik, där enstaka fall av corona kan leda till lokala nedstängningar. Detta har resulterat i en förnyad diskussion om hur sårbara de globala leveranskedjorna är och många multinationella företag funderar på att ta hem mer av sin produktion till sina hemländer.

Utbudsproblemen har lett till stigande råvaru- och producentpriser. Delar av detta har också börjat spilla över till konsumentledet, särskilt i USA där inflationen tagit fart rejält under våren och sommaren. Den amerikanska centralbanken bedömer att den stigande inflationen till stora delar är övergående. De flesta bedömare räknar dock med att den amerikanska centralbanken kommer inleda en minskning av tillgångsköpen i slutet av året, medan de första räntehöjningarna ligger längre bort.

Även inom EU har den ekonomiska återhämtningen tagit fart. Den europeiska tillväxten tilltog under våren när restriktionerna lättades upp. Europa släpade länge efter USA vad gäller vaccinationsgraden men har nu kommit ikapp och förbi USA vad gäller andelen vaccinerade personer.

Den kinesiska ekonomin har utvecklats starkt. Det finns dock tecken på att den kinesiska ekonomin håller på att mattas av. Inköpschefsindex för tillverkningsindustrin har sjunkit sedan i april, och spridningen av coronavirusets deltavariant har resulterat i nedstängningar, vilket dämpat den ekonomiska aktiviteten.

4.2 Svensk ekonomi

Den svenska ekonomin utvecklades förhållandevis starkt under det andra kvartalet i år, där BNP steg med 0,9 procent jämfört med kvartalet innan. Framåtblickande indikatorer, som t.ex. Konjunkturinstitutets barometerindikator (som mäter stämningens läget i näringslivet), tyder på att ekonomin kommer att utvecklas starkt även under det andra halvåret. Barometerindikatorn ligger på en historiskt hög nivå, drivet av en stark optimism inom tillverkningsindustrin. Grunden för den breda optimismen i näringslivet är en stark efterfrågeutveckling. Samtidigt innebär spridningen av deltavarianten och komponentbristen risker för den fortsatta utvecklingen.

Utvecklingen på arbetsmarknaden är splittrad och svårbedömd. Bedömningen försvåras av en större metodförändring av arbetskraftsundersökningarna (AKU) vid årsskiftet, som är den officiella statistikkällan på arbetsmarknadsområdet. Enligt AKU uppgick arbetslösheten till hela 9 procent i juli. Samtidigt visar den registerbaserade arbetslösheten som Arbetsförmedlingen tillhandahåller en tydlig nedgång, med en minskning på drygt 1 procentenhet sedan årsskiftet. Den samlade bilden är dock att arbetsmarknaden utvecklats starkt under första halvåret, där både sysselsättningen och framför allt antalet arbetade timmar har ökat kraftigt. Även framåtblickande indikatorer, som t.ex. KI-barometerns anställningsplaner, tyder på en förbättrad arbetsmarknad. Den ljusare arbetsmarknaden har dock inte kommit alla till del. Långtidsarbetslösheten biter

sig fast på höga nivåer. I juli hade ca 190 000 personer varit utan arbete mer än 12 månader, vilket var en ökning med drygt 15 procent jämfört med motsvarande månad för ett år sedan. En mycket stor del av de långtidsarbetslösa tillhör någon av dem som Arbetsförmedlingen kallar för ”utsatta grupper”. Med utsatta grupper avses grupper som har en lägre genomsnittlig chans att få arbete.¹ När arbetslösheten steg snabbt vid pandemins utbrott sjönk arbetslösheten för dessa grupper, mätt som andel av den totala arbetslösheten. Den ökade arbetslösheten under pandemin drabbade alltså grupper med en förhållandevis stark ställning på arbetsmarknaden i relativt stor omfattning. När nu arbetsmarknaden stärks går jobben i första hand till de som har en ganska stark ställning på arbetsmarknaden, vilket leder till att de utsatta gruppernas andel av den totala arbetslösheten ökar igen. Detta är ett mönster som också gällde under 2008–2011 i samband med finanskrisen.

4.3 Krispolitikens fördelningspolitiska effekter

De ekonomiska åtgärder som regeringen, riksdagen och myndigheter vidtagit kan grovt sett delas in i tre kategorier: (i) förslag för att stärka företagens likviditet, (ii) förslag för att sänka företagens kostnader och (iii) förslag för att hjälpa individer som drabbas av den ekonomiska krisen. Vänsterpartiet står bakom många av regeringens krisåtgärder. Flera av förslagen för att sänka företagens kostnader har dock varit för generösa. Detta gäller särskilt utformningen av omställningsstödet och den generella sänkningen av arbetsgivaravgifterna. Vidare har en del av Riksbankens köp av värdepapper kritiserats, t.ex. vissa köp av företagscertifikat och bostadsobligationer.

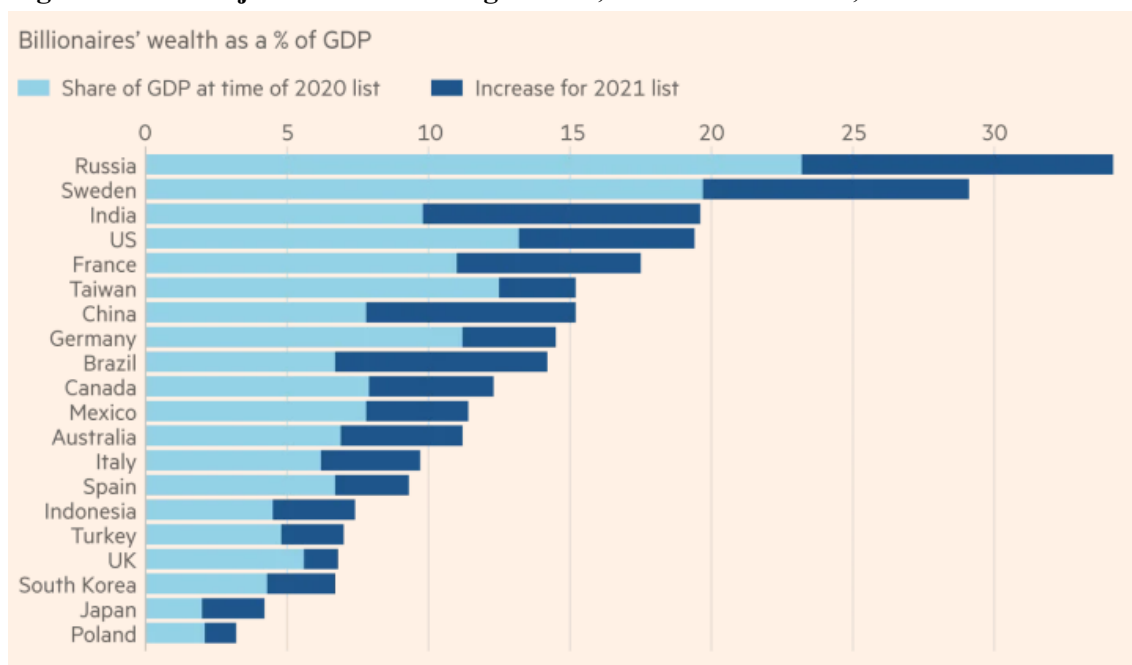
Vänsterpartiet har under krisen genomgående efterfrågat ett mer balanserat svar på den ekonomiska krisen. Det är inte hållbart att ge stöd till näringslivet på hundratals miljarder kronor samtidigt som de anställda inom vården och äldreomsorgen går på knäna. Många hushåll har drabbats hårt av krisen i spåren av ökad arbetslöshet och extrajobb som kanske har försvunnit. Stöden till dessa hushåll har inte varit i paritet med miljardstöden till näringslivet.

Även om de ekonomiska effekterna av coronapandemin för det svenska näringslivet på många sätt varit exceptionella bör det framhållas att företagen också har ett eget ansvar, t.ex. att i goda tider stärka sina balansräkningar. Detta har dock företagen i stor utsträckning underlåtit att göra. I stället har många företag drivits med låg soliditet och maximerad aktieutdelning. Vi har under det senaste året kunnat konstatera att många av de företag som erhållit miljardbelopp från skattebetalarna i form av olika krisstöd samtidigt har ökat sina vinster och planerar för rekordutdelningar. I våras framkom det att Volvo, som är ett av de företag som har tagit emot mest pengar, har ökat sina bonusar till ledningen. Volvo har betalat ut hela 118 miljoner kronor till ledningen samtidigt som man permitterat tusentals anställda och erhållit över 1 miljard kronor i krisstöd från staten. Mer än var tionde skattekrona har alltså gått till ledningens miljonbonusar. Mönstret från finanskrisen 2008–2009 går alltså igen, där risker och förluster socialiseras samtidigt som vinsterna förblir privata. Det är ett orimligt system. Vinster brukar ju ses som kompensation för risk. Då blir det märkligt om staten tar hela risken samtidigt som ägarna behåller hela vinsten.

¹ Till dessa hör utomeuropeiskt födda, de som har en funktionsnedsättning, arbetssökande med högst förgymnasial utbildning och personer över 55 år.

I en uppmärksammat artikel i Financial Times (14/5 2021) beskriver Ruchir Sharma, hög chef på Morgan Stanley, hur de superrikas förmögenheter utvecklats under pandemin.² Specifikt studerar Sharma hur dollarmiljardärernas förmögenheter utvecklats. Sharma använder sig av uppgifter från affärstidningen Forbes lista över dollarmiljardärer. Forbes uppgifter sträcker sig fram till 6:e april i år.

Figur 1 Dollarmiljardärernas förmögenheter, som andel av BNP, 2020 och 2021

Källa: Financial Times, 2021-05-14.

I figuren ovan visas dollarmiljardärernas förmögenheter som andel av respektive lands BNP 2020 och 2021. Som framgår av figuren har de superrikas förmögenheter exploderat under pandemin. På ett år har dollarmiljardärernas förmögenheter ökat med hela 5 trillioner dollar till sammanlagt 13 trillioner dollar, vilket är den snabbaste ökningen någonsin sedan Forbes började med sin lista över dollarmiljardärerna. Sharmas analys, vilken delas av många andra ekonomer, är att centralbankernas massiva stimulanser i mångt och mycket gått till de finansiella marknaderna och därifrån till de superrikas förmögenheter. Sverige är i detta sammanhang inget undantag, snarare tvärtom. De svenska dollarmiljardärernas förmögenheter motsvarar nästan 30 procent av Sveriges BNP, och har, som visas i figuren, vuxit snabbt under pandemin. Den svenska förmögenhetsfördelningen är med detta mått den näst mest ojämlika bland de studerade länderna. Bilden av den skeva svenska förmögenhetsfördelningen delas av andra studier. Den schweiziska storbanken Credit Suisse har under flera år tagit fram förmögenhetsstatistik i sin Global Wealth Report. Av de studerade länderna är det endast Ryssland, Thailand och USA som har en mer skev förmögenhetsfördelning än Sverige.³ Topp 10 procent i Sverige äger ca 75 procent av den samlade privata förmögenheten i Sverige.⁴

De ekonomiska klyftorna är stora i hela västvärlden, inte minst i Sverige. Under pandemin har dessa klyftor vuxit ytterligare, bl.a. som ett resultat av den förda

² <https://www.ft.com/content/747a76dd-f018-4d0d-a9f3-4069bf2f5a93>.

³ Credit Suisse Research Institute (2019), "Global Wealth databook 2019".

⁴ Ibid.

krispolitiken. Vänsterpartiet föreslår därför att en parlamentarisk utredning tillsätts för att dels klarlägga krispolitikens fördelningspolitiska effekter, dels analysera vilka lärdomar för framtiden som man kan dra av den förda politiken.

4.4 Bokslut över nyliberalismen

Den ekonomiska nyliberala doktrin som växte sig stark under 1970- och 80-talet byggde, mycket förenklat, på tre huvudsakliga föreställningar. Den första är att när ersättningen i arbetslöshets- och sjukförsäkringen faller så ska viljan att arbeta öka, vilket ska leda till att arbetslösheten minskar. Den andra är att när de med högst inkomster får en större del av kakan genom skattesänkningar så ska det leda till innovationer, ökade investeringar och hög produktivitet. Den tredje är att staten bör agera och reglera så lite som möjligt på olika marknader.

Den förda politiken i Sverige har under de senaste 30 åren varit starkt präglad av det nyliberala tankegodset. Stora delar av välfärdssektorn och samhällskritisk infrastruktur har privatiserats och de offentliga försäkringssystemen har urholkats. Samtidigt har mycket stora skattesänkningar genomförts. Mellan 1990 och 2020 har skattekvoten sänkts med 7,2 procentenheter, vilket motsvarar ca 350 miljarder kronor i minskade skatteinkomster varje år. Det som framför allt sticker ut i skattepolitiken är att Sverige är ett av få länder som vare sig har en förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt eller en fastighetsskatt som är kopplad till fastighetens fulla värde.⁵ Sverige har också i ett internationellt perspektiv en låg bolagsskatt och en mycket förmånlig beskattning av inkomster från fåmansbolag (de s.k. 3:12-reglerna).

Finanskrisen 2008–2009 blev en katalysator för många ledande ekonomer som började ifrågasätta många av de bärande inslagen i det nyliberala paradigmet. I en rapport från 2014, utgiven av OECD, konstaterade författarna inte bara att jämlikhet inte var skadligt för den ekonomiska tillväxten utan tvärtom: jämlikhet *gynnar* den ekonomiska tillväxten.⁶ Den förda ekonomiska politiken under 2008–2010 innebar också en renässans för keynesiansk finanspolitik, dvs. att staten bör stimulera efterfrågan i ekonomiska kriser. IMF:s dåvarande chefsekonom Oliver Blanchard konstaterade bl.a. att man grovt hade underskattat effekterna av finanspolitiska stimulanser.⁷ Innebörden av detta var bl.a. insikten att åtstramningar som görs i syfte att minska skuldsättningen ibland kan vara kontraproduktiva.⁸

I en omtalad och nyligen publicerad studie från London School of Economics har forskarna Hope, D. och Limberg, J. analyserat effekterna av sänkta skatter på höga inkomster.⁹ Studien kommer, föga förvånande, fram till att skattesänkningar för de rika ökar den ekonomiska ojämlikheten utan att nämnvärt påverka arbetslösheten eller den ekonomiska tillväxten.

⁵ I Sverige ersattes som bekant fastighetsskatten med en kommunal fastighetsavgift. Avgiften har ett tak, som för 2021 ligger på ca 8 500 kr per år. Detta innebär att avgiften fungerar som en regressiv skatt. Ju högre taxeringsvärde du har (över taket), desto lägre blir den procentuella avgiften.

⁶ Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth". OECD Social, Employment and Migration Working Papers, No. 163, OECD Publishing.

⁷ IMF (2012), "Coping with High Debt and Sluggish Growth, World Economic Outlook, October 2012".

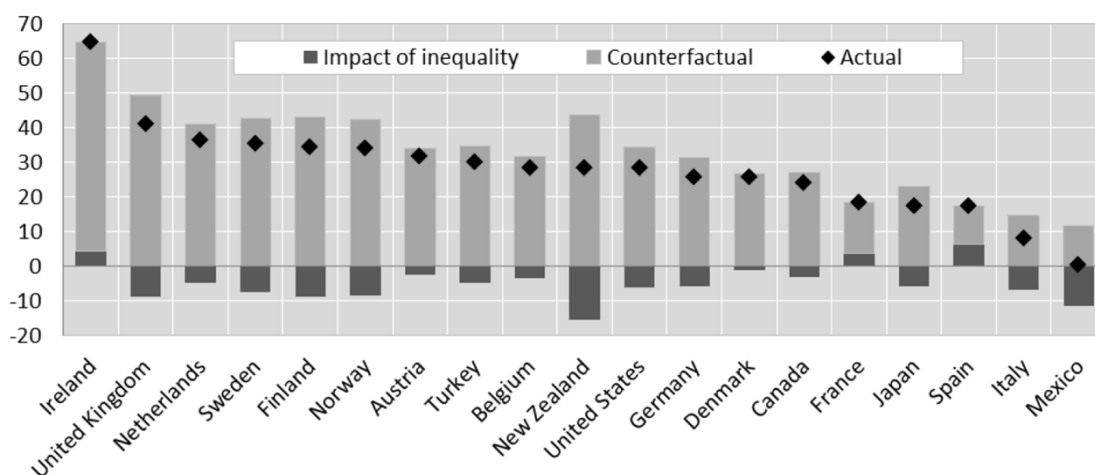
⁸ I Carlén, S och Persson, C (2017), "Är det möjligt att nå arbetslöshetsmålet?" Tankeverksamheten inom arbetarrörelsen i Göteborg, ges en bra översikt över hur internationella organisationer som IMF och OECD bytt fot i den ekonomiska politiken.

⁹ Hope, D och Limberg J (2020), "The Economic Consequences of Major Tax Cuts for the Rich", London School of Economics.

Den tydligaste effekten i Sverige av den förda ekonomiska politiken under de senaste 30 åren är en kraftig ökning av de ekonomiska klyftorna. Faktum är att Sverige är det OECD-land, jämte Nya Zeeland, där den ekonomiska ojämlikheten ökat mest sedan mitten av 1980-talet.¹⁰ De ökade klyftorna har drivits av stigande, lågt beskattade och skevt fördelade kapitalinkomster samt av urholkade försäkringssystem. De ökande inkomstskillnaderna har lett till en mycket ojämn förmögenhetsfördelning. Den svenska förmögenhetsfördelningen är numera en av de mest ojämlika bland jämförbara länder (se vidare avsnitt 11.4.1).¹¹

De sänkta skatterna och den ökade ojämlikheten har inte ökat tillväxten och produktiviteten eller pressat ned arbetslösheten, snarare tvärtom. Figuren nedan visar den uppskattade effekten av förändrad ojämlikhet under perioden 1985–2005 på den samlade ekonomiska tillväxten per capita för perioden 1990–2010. Som framgår av figuren bedöms förändringar i ojämlikhet ha minskat tillväxten i de flesta av de studerade länderna. Sverige hör till de länder där den ökade ojämlikheten påverkat tillväxten förhållandevis mycket. Studien mäter, som nämnts ovan, förändringar i ojämlikhet mellan 1985 och 2005. Därefter har den ekonomiska ojämlikheten i Sverige fortsatt att öka, varför det finns skäl att tro att effekterna på tillväxten i dag är än större.

Figur 2 Effekt på kumulativa tillväxten, BNP/capita, 1990–2010 till följd av förändringar i ojämlikhet under perioden 1985–2005

Källa: Cingano, F. (2014), "Trends in Income Inequality and its Impact on Economic Growth".
 Anm.: "Actual" är den faktiska tillväxten. "Impact on inequality" (på tillväxten) är baserat på förändringar i ojämlikhet i OECD-länder för perioden 1985–2005. "Counterfactual" är skillnaden mellan de två.

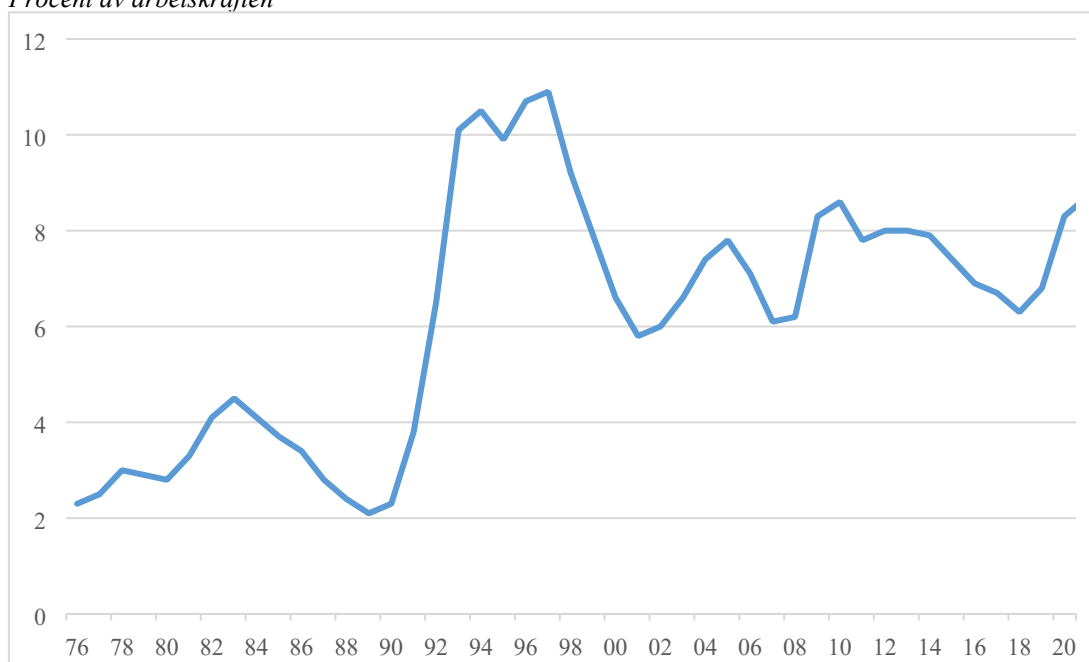
I figuren nedan visas arbetslöshetens utveckling från mitten av 1970-talet fram till i dag. Som framgår av figuren pendlade arbetslösheten under 1970- och 80-talen mellan 2 och 4 procent för att under 2000- och 2010-talen variera mellan 6 och 8 procent. Den stora vattendelaren för arbetslöshetens utveckling är finanskrisen i början av 1990-talet då arbetslösheten på bara några år steg från 2 procent till över 10 procent.

¹⁰ SOU 2020:46, "En gemensam angelägenhet". Betänkande av Jämlikhetskommissionen.

¹¹ Credit Suisse Research Institute (2019), "Global Wealth databook 2019".

Figur 3 Arbetslöshet, 15–74 år, 1976–2021

Procent av arbetskraften

Källa: Konjunkturinstitutet.

Under 1990-talet avreglerades den svenska ekonomin och regeringen Reinfeldt genomförde stora skattesänkningar, bl.a. i form av de s.k. jobbskatteavdragen, samtidigt som villkoren försämrades i arbetslöshets- och sjukförsäkringen. Enligt den nyliberala teoribildningen ska detta leda till en minskning av den strukturella arbetslösheten. Det är dock svårt att finna stöd för detta när man studerar hur den svenska arbetslösheten har utvecklats de senaste 40–50 åren. På 1970- och 80-talen när arbetslösheten var låg var socialförsäkringssystemen robusta, organisationsgraden i de fackliga organisationerna hög, marginalskatterna höga och några jobbskatteavdrag hade ännu inte införts. Medan på 2000-talet när jobbskatteavdragen genomförts och a-kassan och sjukförsäkringen försämrats har arbetslösheten bitit sig fast på höga nivåer. Men försämrade villkor i a-kassan och sjukförsäkringen leder naturligtvis inte *i sig* till fler arbeten. Detta inser även förespråkarna. Strategin är att genom olika åtgärder sätta press på de lägsta lönerna nedåt. Genom att sänka ersättningen i arbetslöshets- och sjukförsäkringen och ställa hårdare krav på de arbetslösa och sjukskrivna sänker man lönekraven. Tanken är att detta ska leda till fler jobb. Det framstår nu som allt mer uppenbart att denna politik har nått vägs ände. Politiken har inte lyckats pressa ned arbetslösheten, snarare tvärtom.

Låga löner leder till svag efterfrågan och lågt omvandlingstryck i näringslivet, vilket kan förklara den svaga produktivitetsutvecklingen de senaste 10–15 åren. I stället menar allt fler ekonomer att löntagarnas ställning behöver stärkas, t.ex. genom ökad facklig organisationsgrad. Den klassiska svenska modellen med högproduktiva jobb, aktiv arbetsmarknadspolitik och en positiv arbetslinje bör därför återupprättas, där arbetet knyts till positiva incitament snarare än negativa incitament. Därför är det viktigt att stärka försäkringar som är knutna till anställningen, som a-kassan och sjukförsäkringen. På så sätt kan man få till stånd en mer hållbar lönedriven tillväxt.

5 Vänsterpartiets syn på regeringens ekonomiska politik

Höstens budgetproposition präglas av att den kommer från en regering som saknar budgetunderlag. De har önskat att Vänsterpartiet ska ge sitt stöd till budgeten, samtidigt som Centerpartiet villkorat sitt stöd med ett förhandlingsförbud med oss. Eftersom normala förhandlingar var uteslutet publicerade Vänsterpartiet i stället en lista offentligt, för att göra det lätt för regeringen att tillgodose Vänsterpartiets krav.

De krav vi ställde var fyra ramkrav och två områden för reformer – a-kassan och sjukförsäkringen. Det vi formulerade som ramkrav var att:

- Skattesänkningar ska motsvaras av skattehöjningar; urholkningen av välfärdens finansiering behöver upphöra.
- Den offentliga konsumtionen behöver öka genom förstärkningar till välfärden i kommuner och regioner. Välfärdsskulden måste börja betalas av.
- Budgeten måste öka jämlikheten.
- Betydande investeringar i jobb och klimat, särskilt för att stärka omställning i industri- och transportsektorn.

Vår bild av kravuppfyllelsen i den budget som nu presenteras är att punkterna tre och fyra kan anses tillgodosedda men att punkt ett är långt ifrån tillfredsställande.

Beträffande den andra punkten är den delvis uppfylld då vi kan konstatera att den offentliga konsumtionen förvisso ökar. Men som vi visar i bl.a. avsnitt 10.1 i denna motion tyder mycket på att den inte kommer att öka tillräckligt för att ens täcka upp för de kostnadsökningar som följer av den demografiska utvecklingen men inte för att i tillräcklig omfattning betala av på välfärdsskulden. Dessutom är många av tillskotten tillfälliga, vilket bland annat riskerar att kommuner och regioner inte vågar anställa. Det är tydligt att Centerns skattesänkarpolitik står i vägen för den återhämtning som behövs i de hårt belastade välfärdssystemen. Det som sker med denna budget är en fortsatt urholkning av välfärden. Det som behövs är en vändning av en utveckling som gått åt fel håll under en längre tid. Den här budgeten är tyvärr bara en bromsning.

I fråga om den fjärde punkten om investeringar i jobb och klimat innehåller budgetpropositionen en del bra förslag kring bl.a. yrkesinriktad vuxenutbildning, infrastruktur och klimatomställning. Vi är dock bekymrade över de knapphändiga resurser som avsätts till Arbetsförmedlingen och för aktiv arbetsmarknadspolitik. Tyvärr tvingas vi konstatera att regeringen avsätter mindre resurser till den aktiva arbetsmarknadspolitiken i ett läge då långtidsarbetslösheten biter sig fast på mycket höga nivåer än vad som anslogs under 2018 då arbetslösheten var betydligt lägre.

Reformering av a-kassan och sjukförsäkringen var de andra kraven, samt garanti-pensionen. När det gäller sjukförsäkringen är det tydligt att regeringen tagit in Vänsterpartiets förslag i budgeten, och även om inte varje del är med, så är det ingen tvekan om att den reformering av sjukförsäkringen som budgeten innehåller innebär enorma lättnader för en grupp som i 15 år behandlats illa av samhället.

Vi har inte nått hela vägen fram, men de förändringar som nu sker är viktiga för jämlikheten och tryggheten i samhället och bidrar till att återupprätta tillit till och förtroende för de system vi räknar med ska finnas där när vi behöver.

Läget i svensk politik är instabilt och osäkert. Januariavtalet är borta och det finns inget underlag för regeringen att få igenom en budget och att regera. Hanteringen av denna process är ett haveri som Sverige aldrig ska behöva se igen. Vi förtjänar bättre.

Vänsterpartiets mandat krävs för att regeringen ska få igenom en budget i nuläget. Vi kommer att vara fortsatt konstruktiva och ta ansvar för att landet ska kunna styras. Vi har samtidigt varit tydliga med att våra mandat inte är gratis.

Vi gör vad vi kan för att hjälpa till att lösa en svår situation, men vi kan inte längre acceptera en situation där vi ställs utan inflytande av den regering som tillträtt med hjälp av våra mandat. Vårt ansvar sträcker sig också till våra väljare, och att respektera det mandat folket gett oss.

Det behövs en vändning nu. I 30 år har politiken gått i en och samma riktning. Privatiseringar, nedskärningar och överlåtande av makten till marknaden. Att vända den utvecklingen är centralt för Vänsterpartiet. Det är politiska beslut som fattats av såväl högerregeringar som S-regeringar som gjort att vi hamnat där vi är idag. Nu måste politiken ta tillbaka ansvaret. Det vi sett hittills från regeringen är inte förtroendeskapande och kommer inte på sikt kunna utgöra en grund för samarbete.

5.1 Översyn av modellen för pris- och löneomräkning

Vänsterpartiet anser att dagens modell för pris- och löneomräkning har stora brister, särskilt vad gäller löneomräkningen. Olika verksamheter har mycket olika förutsättningar att klara av en årlig effektivisering, varför det uppstår ett ständigt och svårhanterat sparbetning. Detta skapar press på arbetsförhållandena och riskerar att undergräva kvalitet och professionalitet i de statliga verksamheterna. Det beror på att omräkningen utgår från pris- och löneförändringar inom den konkurrensutsatta tillverkningsindustrin och syftar till att skriva upp myndigheternas anslag till bl.a. löner i samma takt. Eftersom löneutrymme i privat sektor skapas via ökad produktivitet och effektivisering så korrigeras löneomräkningen med ett produktivitetsavdrag för myndigheterna. Produktivitetsavdragets storlek speglar privat tjänstesektors besparingar till följd av effektiviseringar och innebär enkelt uttryckt att ju mer privat sektor effektiviserar, desto mindre anslag för lön får myndigheterna. Regeringen bör därför tillse att en översyn av modellen för pris- och löneomräkning görs och därefter vidta åtgärder för att komma till rätta med dagens brister. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

6 Vänsterpartiets riktlinjer för den ekonomiska politiken

Den ekonomiska politiken ska inriktas mot full sysselsättning och ekonomisk jämlikhet. Arbetet utgör basen för välfärd och ekonomiskt välstånd och ger möjlighet till delaktighet i samhällslivet. Egen försörjning är därtill grunden för personlig frihet och självständighet. Hög arbetslöshet innebär ökad makt för kapitalet på de arbetandes bekostnad. Under hot om uppsägningar kan reallönerna pressas ned, arbetsförhållandena försämrade och anställningstryggheten luckras upp. Ekonomisk jämlikhet ökar sammanhållningen och tilliten i samhället. Ökad jämlikhet är också viktigt för den ekonomiska utvecklingen. Flera studier har visat på ett positivt samband mellan ökad jämlikhet och ökad tillväxt. Den accelererande globaliseringen innebär ökat konkurrenstryck och att strukturomvandlingen i den svenska ekonomin går allt snabbare. Men för att vi ska kunna bejaka strukturomvandlingen krävs både en bra arbets-

löshetsförsäkring som alla har råd med och möjligheter till omskolning och vidareutbildning. Därtill krävs en strategisk näringspolitik som identifierar och understödjer Sveriges komparativa fördelar i den globala ekonomin samt betydande satsningar på forskning och utveckling. Vi ska inte konkurrera genom lägre löner utan höja arbetskraftens kunskapsnivå i bred bemärkelse. Det behövs därför ett brett kunskapslyft. Först och främst måste grundskolan förbättras.

De ekonomiska konsekvenserna av coronapandemin är stora. Mest oroande är utvecklingen på arbetsmarknaden. Långtidsarbetslösheten har bitit sig fast på höga nivåer. I juli i år hade ca 190 000 personer varit utan arbete i mer än 12 månader. Det är en ökning med drygt 15 procent jämfört med motsvarande månad för ett år sedan. Stora ansträngningar måste till för att bryta denna utveckling. Arbetsförmedlingen måste få mer resurser och dess möjligheter att anvisa arbetslösa till studier inom det reguljära utbildningssystemet – med bibehållen arbetsmarknadspolitisk ersättning – måste utökas.

Den ekonomiska ojämlikheten har i Sverige ökat mest bland alla OECD-länder under de senaste 35 åren. Dessvärre har regeringens ekonomiska politik under mandatperioden ytterligare ökat ojämlikheten. Avskaffad värnskatt, nya jobbskatteavdrag, sänkta bolagsskatter, diverse nedsättningar av arbetsgivaravgifterna och utökat rutavdrag spår alla på utvecklingen mot allt större klyftor. Den ökade ojämlikheten sliter isär och undergräver sammanhållningen och tilliten i samhället. Vänsterpartiet föreslår i denna motion en radikal omläggning av den ekonomiska politiken. Företag och kapitalägare, de som främst varit föremål för de olika stödpaketerna, måste i större utsträckning vara med och betala för välfärden och de investeringar som måste göras. Skatt på förmögenheter, arv och gåvor införs samtidigt som miljöskatterna skärps. Skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster höjs och vi föreslår att ränteavdragen trappas ned med start 2022. Det totala skatteuttaget höjs för att finansiera nödvändiga satsningar på välfärden och grön omställning.

7 Investeringar för en hållbar och rättvis framtid

Världen befinner sig i ett klimatnödläge. De tillfälliga utsläppsminskningar som skett under pandemin har endast haft en marginell betydelse på den globala uppvärmningen och våra möjligheter att nå de nationella klimatmålen. Social, ekologisk och ekonomisk hållbarhet har av gårdagens ekonomi behandlats som ett besvärande särintresse; det måste i stället bli hjärtat i framtidens ekonomi. Klimatkrisen innebär att staten måste ta ansvar för ett stort investeringsprogram. Rätt hanterat kan detta investeringsprogram bli en katalysator för ökad produktivitet, minskad arbetslöshet och en modernisering av det svenska samhället.

Coronakrisen har visat hur skört vårt samhälle är. År av skattesänkningar har dränerat välfärden på resurser. Besparingar och privatiseringar har lett till en underdimensionerad sjukvård och äldreomsorg, med små marginaler och brist på såväl personal som utrustning. Mycket av det offentliga är så hårt nedbantat att även små störningar leder till stora problem. Centrala samhällsuppgifter har splittrats upp och överlåtits på olika privata företag utan blick för det gemensamma bästa.

Men krisen har också visat att när vi gör saker tillsammans står vi starkare än när vi gör saker var och en för sig. Gemensamma problem kräver gemensamma lösningar. Därför vänder sig människor till det offentliga och till myndigheterna när det verkligen

gäller, medan idén om att marknaden löser alla problem i dag är hopplöst passé. Under lång tid har politiken förhållit sig passiv till samhällets långsiktiga utveckling; den tiden måste nu vara över. Nu har vi möjligheten att vända utvecklingen åt rätt håll mot ett rättvist och hållbart samhälle.

För att skynda på återhämtningen från krisen bör Sverige starta ett omfattande statligt investeringsprogram. Det skulle fylla flera funktioner på samma gång. Genom att staten över lång tid satsar stora summor på investeringar skapas en mängd arbetstillfällen vilket i sin tur sätter fart på ekonomin. Genom dessa investeringar ser vi även till att komma ifatt de stora samhällsbehov som finns och som har fått stå tillbaka. Tillsammans kan vi se till att stad och landsbygd håller ihop och att fungerande samhällsservice är en självklarhet i hela landet.

En investeringsplan på 2020-talet måste även ta sig an större uppgifter än så. Över tid handlar det om hundratals miljarder kronor som behöver satsas på statlig nivå och det bör ske i form av en tydlig plan där prioriteringar, kostnader och tidsperspektiv finns redovisade. Vårt förslag omfattar totalt en satsning på ca 30 miljarder kronor år 2022.

7.1 Sol- och vindkraft på offentliga byggnader

Vänsterpartiets huvudmål med energipolitiken är stora reformer som syftar till att bygga ut den förnybara energin och ställa om fossila bränslen till förnybara. Inom energiområdet finns utrymme för satsningar som inte bara är viktiga för klimatomställningen utan som även skapar arbetstillfällen och får fart på ekonomin. Vänsterpartiet anser att det allmänna ska gå före i arbetet med energiomställning. Därför satsar vi på riktade stöd för solcellsinvesteringar och del- eller helägda vindkraftverk till kommuner och regioner. Satsningen uppgår till 1 miljard kronor per år.

Även det statliga bolaget Vattenfall bör gå före i omställningen till förnybart. Vänsterpartiet vill se ett utökat uppdrag för Vattenfall att öka sina investeringar i vindkraft på bekostnad av avkastningskravet.

Det finns i dag en underproduktion av el i södra Sverige och en överföringsproblematik från norra Sverige som sätter stopp för omläggning av energisystem. En viktig del i att hantera detta är att använda de resurser som finns vid och runt Gotland. Vänsterpartiet vill se att en ytterligare kabel byggs till Gotland så att det blir möjligt att öka vindkraftsproduktionen och bygga ut elnätet.

För Vänsterpartiet är det väsentligt att infrastrukturen för energisystemet, dvs. elnätet, är ägd av samhället genom exempelvis stat eller kommun. Den avreglering som gjordes har inte lett till vare sig lägre priser eller större trygghet för konsumenterna, tvärtom. Det är tydligt att elmarknaden behöver göras om i grunden. Elproduktionen behöver ses som en del av samhällets infrastruktur, som vi gemensamt bygger upp utifrån samhällsliga mål.

Vänsterpartiet vill fasa ut fossilberoendet bl.a. genom en omfattande elektrifiering av transportsektorn och industrin och genom att styra om så att en större andel av godstransporterna sker via järnväg. De största utmaningarna i att minska utsläppen i Sverige återfinns inom bl.a. basindustrin, och en ökad styrning måste gå hand i hand med stärkt konkurrenskraft. Satsningar på energieffektivisering och förnybar energi innebär förutom de miljömässiga vinsterna en stor möjlighet att skapa många arbetstillfällen. Regeringen har i budgetpropositionen höjt garantiramen för statliga kreditgarantier till gröna industriinvesteringar. Det är intressant men det behövs mer för att underlätta omställningen. Vi ser behov av ett bredare och större statligt lån till låg

ränta för de gröna företagen. Detta för att fler företag ska våga kliva på det stora behov av klimatomställning som vi står inför och som annars riskerar att inte bli av. För att underlätta omställningen vill Vänsterpartiet att Sverige före 2022 ska ha inrättat en grön statlig investeringsbank med minst 100 miljarder kronor i kapital. Ur den ska både stora och små företag kunna låna pengar för gröna investeringar till låg ränta.

Den senaste rapporten från FN:s klimatpanel i augusti visar att klimatkrisen fördjupats. Klimatrapporten konstaterar att det måste ske snabba och kraftiga utsläppsminskningar för att minimera temperaturökningen och begränsa de negativa effekterna för liv på jorden. Med nuvarande utsläppsnivåer riskerar Parisavtalets mål om att begränsa medeltemperaturökningen till 1,5 grader att passeras redan inom 10 år.

Trots att Sveriges klimatmål är otillräckliga för att vara i linje med Parisavtalet är regeringens nuvarande åtgärder långt ifrån tillräckliga för att uppnå dessa mål enligt Klimatpolitiska rådet.

De tillfälliga utsläppsminskningar som skett under pandemin har endast haft en marginell betydelse på den globala uppvärmningen och våra möjligheter att nå de nationella klimatmålen. Men återhämtningen ut ur krisen skapar stora möjligheter till långsiktiga reformer som ökar takten i klimatomställningen. Denna möjlighet tycks dock gå regeringen spårlöst förbi. Klimatpolitiska rådet konstaterar i sin årliga rapport 2021 att det bara är en tiondel av regeringens återhämtningsinsatser som också bidrar till att uppnå de klimatpolitiska målen. Vänsterpartiet anser att regeringen saknar en tydlig färdriktning för hur vägen ur coronakrisen också stärker möjligheterna för att Sverige ska bli ett fossilfritt välfärdsland.

Klimatkrisen kräver systemförändring och Vänsterpartiet anser att det krävs ett åtgärds paket med massiva investeringar och nya styrmedel som innebär en kraftig politisk kursändring. Omställningen behöver ske omgående och alla politiska beslut behöver ta hänsyn till den akuta kris som vi befinner oss i. Sverige måste skärpa sina klimatmål i enlighet med Parisavtalet och det vetenskapliga läget. Vänsterpartiet anser att Sverige bör anta klimatmål för nollutsläpp av växthusgaser till senast år 2035 samt att stoppdatum till år 2035 för försäljning av fossila bränslen bör införas.

Regeringens klimatpolitiska handlingsplan är otillräcklig att hantera klimatkrisen med ett rättviseperspektiv. Detta blir särskilt tydligt i regeringens hantering av beskattning där integrering av klimatpolitiken är helt utan ambition att stärka jämlikheten. Vänsterpartiet anser att en sådan inriktning är förödande för möjligheterna till en framgångsrik klimatomställning. En jämlikare fördelning av resurser är en förutsättning för att en kraftigt minskad total resursanvändning ska kunna kombineras med en god materiell standard för alla, såväl i Sverige som globalt.

Det behövs en politik för klimaträttvisa. En sådan politik begränsar konsumtionsutrymmet för de som belastar klimatet mest, minskar de ekonomiska klyftorna och skapar ökat utrymme för offentligt finansierade klimatsatsningar. Skattehöjningar på de högsta inkomsterna och förmögenheterna, samt på sådant som försämrar miljön, behövs för att skapa nödvändigt ekonomiskt utrymme.

7.2 Moderna och hållbara städer

Sverige har stor potential att följa den globala trenden och bygga transporteffektiva städer som minskar utsläppen och stärker jämlikheten. Genom konsekventa satsningar som minskar utrymmet för bilismen, samtidigt som utrymmet för trottoarer, cykelbanor

och kollektivtrafik ökar, kan vi skapa förutsättningar för en mer hållbar stad och en mer jämlik tillgång till det offentliga rummet.

Vänsterpartiet föreslår ett nytt anslag för att bl.a. främja kommuners arbete med omdaning av parkeringsplatser till grönområden, stöd till cykelpooler, bilpooler och bilfria städer/områden, smarta och hållbara urbana godstransportlösningar samt ombyggnad av kontor till bostäder eller andra lokaler för allmänt nyttjande. Trafikverket ges i uppdrag att administrera anslaget i samarbete med Energimyndigheten och Boverket. Satsningen uppgår till 2 miljarder kronor för 2022.

7.3 Klimatsmart stadsplanering

Våra städer och deras stadsdelar måste bli mer hållbara. En satsning på klimatsmart stadsplanering kan bidra till just detta. Målet är att skapa goda förutsättningar för fler aktörer att ta en mer aktiv roll i klimatomställningen. Vänsterpartiet vill även se ett investerings- och renoveringsstöd för idrottsanläggningar, detta för att skapa förutsättningar för att alla barn och ungdomar ska ha en jämlik tillgång till idrottsanläggningar över hela landet.

Vi satsar på en klimatsmart stadsplanering i form av en pott för försöksverksamhet där olika aktörer får söka stöd för sina projekt. Aktörerna kan vara kommuner och kommunala bostadsbolag, intresseföreningar och privata aktörer som är involverade i byggprojekt som syftar till att bygga hela stadsdelar. För ändamålet avsätter vi 100 miljoner kronor år 2022, 200 miljoner kronor 2023 och 300 miljoner kronor år 2024.

Vårt samhälle behöver bli mer tillgängligt. Det gäller tillgången till allt från möteslokaler till badplatser, lekplatser, offentliga rum, idrottsytor, parker, naturområden, kulturlokaler m.m. I dessa tider behöver vi också investera för att stimulera ekonomin så att fler jobb skapas och klimatpåverkan minskas. I det sammanhanget är det rimligt att det finns ett särskilt stöd för tillgänglighetsanpassning. Kommuner ska ha planer för hur de ska tillgänglighetsanpassa kommunen och arbeta med eller vilja utveckla sitt arbete för tillgänglighet. Arbetet ska ske i dialog med handikappörelsen.

Moderna städer och samhällen bör utformas och utvecklas utifrån universell design; det skulle leda till ett mer tillgängligt samhälle för oss alla och förebygga och skjuta upp andra insatser som annars skulle behövas. Det kan handla om att äldre får lättare att hålla sina förmågor vid liv, att de kan klara sig bättre själva i längre utsträckning, att barnfamiljer får större livsutrymme och möjligheter till ett rikare liv men framför allt skulle det innebära att människor med funktionsvariationer skulle få tillgång till samhället på mer likvärdiga villkor. Bättre möjligheter till ett självständigare liv, arbete, rikare fritid, större tillgång till det gemensamma livsutrymmet, bättre hälsa såväl fysiskt som psykiskt.

Det handlar om vilket samhälle vi vill leva i tillsammans, om värdighet, demokrati och levnadsvillkor. Därför föreslår vi att ett tillgänglighetstöd införs 2021. Syftet är att stimulera fram ett mer tillgängligt samhälle som dessutom i krisen skulle innebära en stimulans av ekonomin. Projekt som redan planerats och initierats ska kunna ansöka, men framför allt vill vi att nya ansökningar ska komma in. Vi vill att det ska synas i samhället att vi lever här tillsammans. För ändamålet avsätts 500 miljoner kronor per år.

7.4 Renoveringar av flerfamiljshus

Rådande bostadspolitik måste ersättas av en politik som kan möta de olika utmaningar vi står inför i form av bostadsbrist, bostadssegregation och klimatomställning – en bostadspolitik som tar ansvar för att bygga bort bostadsbristen, bryta bostadssegregationen och minska bostadssektorns klimatpåverkan. Vi menar att ett boende med god standard till en rimlig kostnad är en rättighet.

Vänsterpartiet vill att bostadsbyggandet ska öka, även på landsbygden. Människor ska ha både rätten och möjligheten att bo var man själv önskar i Sverige. Det kräver en bostadspolitik med högre ambitioner där staten och kommunerna tar ett större ansvar jämfört med i dag. Det råder bostadsbrist i en majoritet av landets kommuner. Boverket uppskattar att det behöver byggas i snitt ca 59 000 bostäder per år fram till år 2029.

Dagens bostadsmarknad är ojämlik. I dag kan den som är tillräckligt rik ge sitt barn en lägenhet samtidigt som hen inte betalar någon gåvoskatt för det. Den som har en tillräckligt god inkomst kan beviljas bolån för vilka man får räntevadrag. Blir suget på ett nytt kök för stort kan man renovera och få rotavdrag för det. För den som inte orkar eller vill städa finns rutavdrag för att göra städningen billigare. På det allmännas bekostnad. Den som är rik har således stora fördelar på dagens bostadsmarknad.

För den som inte är rik och står utanför bostadsmarknaden är situationen mycket annorlunda. Stora grupper är hänvisade till otrygga boendelösningar och trångboddhet. Bostadsmarknaden präglas återigen av ojämlikhet – en ojämlikhet nära länkad till de inkomst- och förmögenhetsklyftor som ökat i Sverige de senaste decennierna. I takt med att klassklyftorna ökat har även bostadssegregationen gjort det.

Bristen på bostäder begränsar människors frihet och i förlängningen samhällets utveckling. Det som saknas i dag är framför allt hyresrätter med rimliga hyror, något marknaden inte klarar av att bygga på egen hand. Bostadsbristen ska byggas bort med en politik för ökat bostadsbyggande, med fokus på miljövänliga hyresrätter med rimliga hyror. För det krävs att staten tar ett större ansvar för finansieringen och att kommunerna lever upp till sitt bostadsförsörjningsansvar. Vänsterpartiet vill åstadkomma detta genom att bl.a. införa statliga topplån. Staten bör ta över delar av risken för hyresrättens finansiering genom att erbjuda topplån med låg ränta som ersätter större delen av det egna kapitalet för byggbolagen. Ambitionen är att de statliga topplånen utgör 25 procent av investeringen, vilket innebär att det då återstår 5 procent för investeraren att skjuta till. Resterande 70 procent ska som i dag finansieras av banksektorn. Därmed ges fler aktörer möjlighet att ta sig in på marknaden, vilket stärker konkurrensen i byggbranschen. Förslaget innebär att man förbinder sig att bygga hyresrätter med rimliga hyror. Det statliga topplånet ges inte till aktörer som fått investeringsstöd för byggande av hyresrätter. Mot bakgrund av detta föreslår vi 10 miljarder kronor 2022 i ökad upplåning för staten respektive 15 miljarder kronor 2023 och 20 miljarder kronor 2024. Det innebär en beräknad kostnad för staten om 200 miljoner kronor 2022, 300 miljoner kronor 2023 samt 400 miljoner kronor 2024.

Vi föreslår även ett stöd för att underlätta ny- och ombyggnation på landsbygden om 3 miljoner kronor 2023 och 5 miljoner kronor 2024.

För att åtgärda det omfattande behov av renovering och energieffektivisering som präglar stora delar av det befintliga flerbostadshusbeståndet krävs ytterligare satsningar. I Danmark, som har liknande upprustningsbehov, har folketinget beslutat om ett renoveringspaket där fokus ligger på allmännyttiga hyresbostäder. Att renovera befintliga hus och bygga nya bostäder är ett väl beprövat sätt att få igång ekonomier efter en kris. Behovet av att renovera t.ex. miljonprogrammen fanns förvisso långt innan

coronakrisen, men en satsning nu skulle även ge just den välbehövliga omstart av svensk ekonomi som behövs, genom skapande av arbetstillfällen. Utöver detta öppnar förslaget en möjlighet för staten att skapa större balans i de ekonomiska villkoren för renoveringar i de olika upplåtelseformerna, något det länge funnits ett behov av. Det är hög tid att staten på allvar stöder även hyresbostädernas upprustning.

Under lång tid har villaägare fått bidrag för renovering, ombyggnad och tillbyggnad via rotavdraget. Rotavdraget kan i vissa lägen vara lämpligt som konjunkturåtgärd, men inte som en permanent skattereduktion. Rotavdraget har också ändrat karaktär till att i mångt och mycket subventionera dyra köksrenoveringar m.m. när det gått ifrån att vara en konjunkturåtgärd till att bli en permanent skattesubvention. Vänsterpartiet anser att det behövs ett omfattande upprustningsprogram för hyresrätter.

7.5 Grön industripolitik och byggpolitik

Sverige är en liten industri- och kunskapsnation som en gång i tiden, genom stora investeringar och politiska satsningar, gjorde att företag kunde växa sig starka och göra stora vinster, men som också omfördelade delar av de rikedomar dessa skapade.

Behovet av en hållbar industri är i dag stort. Vänsterpartiet vill se kraftigt ökade investeringar i det som ställer om Sverige. Vi vill se en övergång till förnybar energiproduktion, smarta elnät, satsningar på järnvägar, elvägar, utbyggd cykel- och kollektivtrafik, energirenoveringar samt nybyggnation av lokaler och klimatsmarta bostäder. Vänsterpartiets förslag på en grön investeringsbank är ett viktigt steg på vägen för detta.

Klimatomställningen behöver ske omgående och alla politiska beslut behöver ta hänsyn till den akuta kris som vi befinner oss i. En del lösningar behöver vara internationella, men mycket går att genomföra nationellt, om bara den politiska viljan finns. Det behövs statliga investeringar och nya och stärkta klimatmål för att ställa om till en grön, hållbar industri och samtidigt bygga ut elkapaciteten till de nivåer som vi vet att vi kommer att behöva i framtiden. Den svenska pappersindustrin har stora möjligheter att bidra ytterligare till produktionen av förnybar energi; det handlar om produktion av produkter från tallolja och svartlut, men också framställning av biogas, flytande biobränslen, fjärrvärme och el. För det enskilda pappersbruket kan detta dock handla om betydande investeringar. Vänsterpartiet vill därför utveckla ett program för grön omställning av pappersindustrin där den kan få stöd för investeringar som innebär energieffektivisering samt ökad produktion av förnybara bränslen. Vänsterpartiet avsätter 200 miljoner kronor till ändamålet under 2022.

Industrin har drabbats hårt i spåren av pandemin. Industrirådet slår i sin rapport Industrin och pandemin fast att näringslivets förädlingsvärde rasade med 9,8 procent under det andra kvartalet 2020. Det har under pandemin gjorts en del satsningar riktade mot industrin som träffat mer eller mindre bra men där möjligheten till korttidspermitteringar har varit avgörande. Korttidspermitteringarna har möjliggjort för industrin att behålla personal i stället för stora varsel.

Vi bör vara ett land som står i framkant när det kommer till industriell utveckling. Att industrin har möjlighet att ställa om är avgörande för hela Sverige. Att ge företag möjlighet att ta fler steg i sin förädlingsprocess fram till slutgiltig produkt tror Vänsterpartiet skulle kunna innebära stora utvecklingsmöjligheter, speciellt för de små och medelstora industrierna som i dag är de som genererar mest jobb. De skulle få anledning att vidareutbilda eller nyanställa för att utöka sin produktionskedja. Det skulle

också ge klimatvinningar då man kan eliminera några av alla de transporter som sker företag och process emellan. Vänsterpartiet föreslår i sin budgetmotion 250 miljoner kronor till ändamålet under 2022.

Även om vi alla försöker minska vår klimatpåverkan så är det tydligt att det inte är allas vår individuella sopsortering eller bilanvändning som kommer att påverka framtiden mest. I dag står hundra företag i världen för 70 procent av koldioxidutsläppen. Politiken kan och måste ställa krav på att industrin ställer om och hjälpa företagen med ett massivt grönt investeringsprogram och satsningar på ny teknik, ett program med utgångspunkt i uppdaterade klimatmål för alla utsläpp som svensk politik har inflytande över, som svarar mot den senaste forskningen och bygger på solidaritet med framtida generationer och andra delar av världen. Det går inte att överlåta framtiden till marknadskrafternas godtycke; framtiden tillhör oss alla.

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv statlig industripolitik som bl.a. ska verka för att svensk industri ska producera samhällsnyttiga varor, med riktigt låga utsläpp, och exportera dem till världen.

7.5.1 Klimatsmart byggande

I en bransch som ensam står för en så betydande del av samhällets klimatpåverkan, ca 20 procent av utsläppen av växthusgaser, är satsningar på klimatsmart byggande helt grundläggande. I Sverige är förutsättningarna de bästa. Enligt Tillväxtverket är vi ett av få länder i världen med fysisk potential som möjliggör ett omfattande trähusbyggande. Om hälften av Sveriges flerbostadshus byggdes i trä i stället för i andra material år 2025 skulle klimatpåverkan i byggskedet kunna minskas med så mycket som 40 procent per år (Svenskt Trä). Trä är en förnybar råvara som tar upp koldioxid under sin växttid och med användning i bl.a. träbyggnader binder in denna koldioxid under hela sin livstid. Att bygga i trä har alltså stora miljöfördelar.

Men modernt, industriellt träbyggande är inte bara bra för klimatet utan kortar även byggtiderna och därmed kostnaderna. I många fall kan byggtiden halveras, eftersom runt 90 procent kan byggas färdigt redan i fabriken (Forskning, 2019-05-14).

Ytterligare en positiv aspekt av att bygga storskaligt i trä är att det skapar arbetstillfällena. Om utvecklingen i Svenskt Träbyggnadsindustris Färdplan för industriellt träbyggande (2019) hölls, dvs. att fram till 2025 bygga upp en kapacitet som kan tillgodose 50 procent av flerbostadsbyggandet och minst 30–35 procent av övriga byggnader såsom kontor, offentliga byggnader etc., skulle det ge en ökning med runt 7 000 jobb, huvudsakligen på landsbygden där de så väl behövs. Dessutom ger det lokala spinn-off-effekter, då man schablonmässigt brukar räkna med att ett industrijobb skapar 2–3 ytterligare arbetstillfällena.

Vårt land av skog har en stark tradition av att bygga med trä och kunskapen att bygga småhus i trä är sedan länge hög. Redan i dag byggs 90 procent av småhusen i trä. Byggandet av flervåningshus i trä är dock fortfarande måttligt. Inte förrän på senare år har det skett en industriell utveckling, en effekt av att det fram till 1994 var förbjudet att bygga mer än två våningar höga hus i trä. I dag byggs förvisso såväl höghus som stora offentliga byggnader i trä, men trots att Sverige är ett av världens mest skogstäta länder byggs bara runt 13 procent av flerfamiljshusen i trä.

Staten måste bättre än i dag bidra till att det klimatsmarta byggandet i trä ökar. I detta ligger att det svenska skogsbruket måste bli mer ekologiskt hållbart och att uttaget av råvaror måste ske inom ramen för ekosystemens bärkraft. Vi ser fördelar med ett

skogsbruk som mer varsamt värnar miljön och som möjliggör uttag av virke med kvalitet för byggande.

Regeringen har antagit en träbyggnadsstrategi, och det är bra. Men det räcker inte om vi menar allvar med att byggande i trä ska bli ett självklart inslag även i våra stadsmiljöer. Då måste mer göras.

Sverige behöver bygga många bostäder, men det räcker inte längre att bygga mer. Vi behöver bygga rätt och klimatsmart. Dagens investeringsstöd för hyresrätter och bostäder för studerande måste därför mycket tydligare än i dag knytas till klimatmålen genom att gynna ett klimatsmart industriellt byggande av hyresrätter med rimliga hyror (se tidigare avsnitt om renoveringar av flerfamiljshus). I 2022 års budget avsätter Vänsterpartiet 2 miljarder kronor utöver regeringens 4 miljarder i syfte att öka antalet nybyggda klimatsmarta flerbostadshus.

Med industriellt träbyggande skapas en bättre balans mellan stad och land när arbetstillfällena och utveckling skapas även utanför städerna. I syfte att specifikt öka byggandet av flerbostadshus i trä, och därmed bättre ta till vara den potential som skogslandet Sverige faktiskt har, inrättar vi utöver detta ett separat investeringsstöd för byggande av klimatsmarta flerbostadshus i trä med rimliga hyror. För ändamålet avsätter vi 1 miljard kronor 2022.

Förutom att stat och kommun sätter det institutionella ramverket för byggsektorn är det offentliga en stor beställare av nybyggnation och har genom detta ett betydande ansvar för den framtida utvecklingen. Staten måste bättre utnyttja denna viktiga roll och i högre utsträckning, t.ex. genom ägardirektiven, se till att man ligger i framkant när det gäller klimatarbetet inom byggbranschen. En viktig signal är att staten förbinder sig att uppföra klimatsmarta byggnader i högre utsträckning än i dag. I regeringens träbyggnadsstrategi ska också framgå hur stor andel av offentligt beställd nyproduktion som bör uppföras i trä.

Kommunerna har ett ansvar för planfrågor och kan välja att styra mot ett ökat byggande i trä. Många jobbar hårt för att minska den klimatpåverkan som byggande ger upphov till och träbyggandet är en viktig del i det arbetet. Många kommuner, men inte alla, har formulerat en träbyggnadspolicy, eller andra liknande strategier, i syfte att öka trähusbyggande av flervåningshus. Vänsterpartiet vill att alla kommuner ska ta fram en träbyggnadspolicy där såväl småhus och flerbostadshus som offentligt tillkomna byggnader hanteras. På så vis kan kommuner på ett tydligt sätt ta fram byggbar mark där krav ställs på kostnadseffektiv klimatsmart nyproduktion. Detta säkerställer att marken tilldelas byggherrar som erbjuder såväl klimatneutral nyproduktion som boendekostnader anpassade till folkflertalet. För att stödja kommunerna i arbetet med att ta fram klimatsmarta byggplaner enligt ovan avsätter vi 100 miljoner kronor år 2022 (se tidigare avsnitt om renoveringar av flerfamiljshus).

Det är även nödvändigt att utöka stödet för energieffektivisering och renovering av flerbostadshus och utomhusmiljöer. Utan ett statligt stöd för detta riskerar många flerbostadshus att förfalla och energieffektivisering att utebli, vilket påverkar såväl hyresgäster som klimat. Det finns även en risk att oseriösa aktörer köper upp dessa fastigheter, genomför kortsiktiga renoveringar och höjer hyrorna kraftigt, vilket leder till s.k. renoveringskostnad. Det ska vara möjligt att få ett boende till en rimlig kostnad som fortfarande håller en hög standard. Stödet stärker således förutsättningarna för såväl grön omställning, genom energieffektivisering, som jämlikhet, genom krav på att de renoveringar som genomförs inte ska resultera i kraftiga hyreshöjningar – varmed

hyresgästerna kan bo kvar. Vänsterpartiet vill därför utöka stödet ytterligare och avsätter ytterligare 1 miljard kronor per år.

7.5.2 Stöd för lokala investeringar i förnybar energiproduktion och elnät

Vänsterpartiets huvudmål med energipolitiken är stora reformer som syftar till att bygga ut den förnybara energin och ställa om fossila bränslen till förnybara. Transport- och industrisektorernas klimatomställning sker till en stor del genom elektrifiering. Inom energiområdet finns utrymme för satsningar som inte bara är viktiga för klimatomställningen utan som även skapar arbetstillfällen och får fart på ekonomin. Våra budget-satsningar omfattar tre olika stödformer som underlättar omställningen till förnybar energi och säkrar den lokala energiförsörjningen.

Förnybar elproduktion i offentliga byggnader: Vänsterpartiet anser att det allmänna ska gå före i arbetet med energiomställningen. För att underlätta för investeringar och minska kommuners och regioners risker i samband med dessa fortsätter vi med vår satsning på ett riktat stöd för investeringar i förnybar energiproduktion i offentliga byggnader. Stödet är avsett för investeringar i solel, solvärme och hel- eller delägd vindkraft och kan beviljas för upp till 50 procent av investeringskostnaden. Energi-myndigheten får i uppdrag att ta fram kriterier och bevilja stödet utifrån ansökningar. Stödet uppgår till 1 miljard kronor årligen.

Investeringsstöd för lokal produktion av förnybar el: Energiomställningen måste ske i hela landet. För att främja lokala initiativ lanserar Vänsterpartiet ett nytt stöd för produktion av förnybar el. Det är avsett för investeringar som främjar lokalsamhällen och lokala företag. Syftet är att sänka tröskeln för investeringar. Stödet kan uppgå till 10–20 procent av investeringsbeloppet beroende på risknivån som investeringen bedöms ligga på. Energi-myndigheten får i uppdrag att ta fram kriterier för stödet och fördela det utifrån ansökningar. Stödet uppgår till 2 miljarder kronor årligen.

Kreditgarantier för utbyggnad av regionala och lokala elnät: Förutom en ökad utbyggnad av förnybar energi förutsätter elektrifiering att överföringskapaciteten byggs ut för att undvika uppkomst av effektbrist, som redan nu är ett problem på några håll i landet. Det årliga investeringsbehovet på regionala och lokala elnät uppskattas till minst 10 miljarder kronor. Att ha tillräcklig överföringskapacitet är särskilt viktigt vid gröna industrisatsningar som skapar nya arbetstillfällen.

För att förbättra överföringskapaciteten på lokal nivå lanserar Vänsterpartiet en ny stödform som underlättar investeringar i elnäten. Syftet är att stärka överföringskapaciteten i de lokala och regionala elnäten. Stödet ges i form av kreditgarantier för elnätsinvesteringar som säkerställer lokal elförsörjning och gynnar lokalsamhällen och lokala företag. Garantin villkoras med att investeringen inte leder till höjda elnätsavgifter och med att elnätsägaren har gjort sina reinvesteringar enligt plan. För att säkra detta ska elnätsägare uppvisa en godkänd investeringsplan. Riksgäldskontoret ges i uppdrag att administrera och bevilja garantierna utifrån ansökningar, och Energi-myndigheten ges i uppdrag att ta fram villkor för godkända investeringsplaner. Kreditgarantin kan uppgå till 80 procent av investeringskostnaden. Det årliga utrymmet för krediter beräknas uppgå till 8 miljarder kronor.

Budgetpåverkan 2022: 5 miljoner kronor, 2023: 10 miljoner kronor, 2023: 15 miljoner kronor.

7.6 Investeringar i det gemensamma

Vänsterpartiet ser ett stort investeringbehov inom en rad samhällssektorer såsom basindustrin, bostads- och byggsektorn, transport- och energisektorn samt jordbruket och va-sektorn. Sverige upplever redan nu vattenbrist i vattenverken och kapacitetsbrist i avloppsreningsverken. Kommunerna har ett stort eftersläpande investeringsbehov för att åtgärda en föråldrad infrastruktur för va-systemen. Vänsterpartiet anser att kommunerna måste ges bättre förutsättningar att åtgärda en föråldrad infrastruktur för va-systemen och vi ser behov av statligt stöd för nyinvesteringar och reinvesteringar i vattenverk, avloppsreningsverk samt ledningsnät.

Vänsterpartiet ser även att det finns stora eftersatta investeringsbehov inom kommun- och regionsektorn. Vi anser att det är viktigt att staten tar ansvar och bidrar till att viktiga samhällsfastigheter som är nödvändiga, ändamålsenliga, forskningsbaserade och klimatsmarta för olika välfärdsfunktioner faktiskt byggs. Därför föreslår vi att ett särskilt investeringsstöd för samhällsfastigheter införs. Vi avsätter 10 miljarder kronor per år.

7.7 Hållbara och klimatsmarta näringar

Utarmningen av biologisk mångfald och klimatförändringen är ödesfrågor för vår framtida överlevnad och välfärd såväl globalt som nationellt. Dessa två kriser hänger samman och kan inte lösas separat. I grunden handlar det om ett ohållbart resursutnyttjande. Sveriges jord- och skogsbruk bedrivs i dag inte hållbart för vare sig vårt klimat eller vår biologiska mångfald. Sverige nådde exempelvis inte ett enda av de mål till 2020 som beslutades inom ramen för konventionen om biologisk mångfald. Vårt jord- och skogsbruk kan om det brukas inom ramen för naturens gränser, med bevarad biologisk mångfald, spela en betydelsefull roll för att klimatsmart förse oss med såväl råvaror som energi och livsmedel. Såväl åkermark som skogar binder kol genom att ta kol från atmosfären och fungerar därmed som kolsänka. Vänsterpartiets utgångspunkt för åtgärder inom skogs- och jordbrukspolitiken är att stärka den ekologiska bärkraften i brukandet och förbättra kolinlagring och öka klimatnyttan.

Den totala kolsänkan skulle kunna vara ännu större än idag med ett skogsbruk där träden får växa sig äldre eller genom skydd av mer skog. En betydande del av dagens kolsänka uppkommer på skogsmark som inte används för virkesproduktion, exempelvis formellt skyddade skogar.

Vänsterpartiet anser inte att det svenska skogsbruket i sin helhet är att betrakta som hållbart. För att uppnå ett hållbart skogsbruk kan inte råvaruförsörjningen vara styrande för hur våra skogar brukas. Naturens gränser med bevarade ekosystem måste vara ramen för hur skogarna nyttjas. Att vi hållbart nyttjar vår skogsråvara är avgörande för att vi ska möta såväl klimatkrisen som utarmning av biologisk mångfald.

Vänsterpartiet vill öka det statliga anslaget för att skydda skogar, vilket i praktiken är att betrakta som en investering för såväl klimat som biologisk mångfald. För att stödja skogsägare som övergår till ett kalhyggesfritt skogsbruk vill vi införa ett statligt omställningsstöd. Det behövs även ökade resurser till skyddsvärda områden för markägare med hög andel nyckelbiotoper och till andra skogar som bedöms som skyddsvärda.

För att stödja ett mer hållbart och klimatanpassat jordbruk och främja en ökad nationell försörjningsgrad av livsmedel föreslår Vänsterpartiet en rad nya och stärkta

stöd. Vi vill införa ett nytt investeringsstöd för klimatanpassade åtgärder samt nytt stöd för produktion och förädling av växtbaserad mat. Ett stärkt stöd för lokala och mobila slakterier bör införas för att stärka djurvälstånd och lokal matproduktion. Stödet för ekologisk produktion samt omställning till ekologisk produktion från konventionell odling bör stärkas. Vi vill öka stödet för betesmarker samt införa nytt stöd för att främja blommande slättbygder och därmed gynna pollinerande insekter i jordbrukslandskapet.

7.8 Fossilfria och pålitliga transporter

Utsläppen inom transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Sverige har som målsättning att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast 2030. Målet nås dock inte med dagens beslutade åtgärder och kommer att kräva omfattande åtgärder i form av nya styrmedel och investeringar för att uppnås. I den klimatomställning som måste till är utbyggd järnvägstrafik en central komponent.

Godstrafiken behöver i ökad omfattning flyttas från väg till räls och vatten. För att nå nödvändiga utsläppsminskningar måste även transporteffektiviteten öka genom att förutsättningarna för att gå, cykla och resa kollektivt förbättras. Privatbilismen måste minska, inte minst i våra städer och tätorter. För att öka andelen resande med kollektivtrafik och järnväg måste staten ta ett ökat ansvar för att stärka tillgängligheten i hela landet och göra de klimateffektiva färdssätten tillgängliga och billigare än de klimatbelastande.

Staten måste med åtgärder och styrmedel stärka järnvägens och kollektivtrafikens konkurrenskraft och förbättra transporteffektiviteten i samhället. Vänsterpartiet vill satsa på järnväg i hela landet, för att rädda klimatet och för att göra det möjligt för människor att bo, leva och arbeta i hela Sverige med tillgång till hållbart resande. Nya stambanor med snabba tåg möjliggör klimatsmart resande med tåg i stället för flyg och bil samt frigör utrymme för ökade godstransporter på järnväg.

Vänsterpartiet kan konstatera att norra Sveriges infrastruktur länge har lämnats efter. 17 procent av hushållen saknar tillgång till snabbt bredband. En ökad digitalisering minskar också transportbehoven och klimatpåverkan samtidigt som den stärker förutsättningarna för småföretagare utanför våra tätorter. Takten i utbyggnaden av bredband har de senaste åren stannat av då man alltmer närmar sig områden där det inte är ekonomiskt lönsamt för aktörer. Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap, inte minst i kristider. Vänsterpartiet vill därför se större statliga satsningar på utbyggnad av bredband för att möjliggöra att de allra flesta hushåll ska ha tillgång till ett stabilt och fungerande bredband.

7.8.1 Hållbar kollektivtrafik i hela landet

Vänsterpartiet anser att staten har ett ansvar för en fungerande och tillgänglig regional kollektivtrafik. Kollektivtrafiken har blivit hårt drabbad av pandemin och är i stort behov av stöd för att återhämta sig och stärka sin konkurrenskraft mot bilismen. Vi föreslår en satsning till de regionala kollektivtrafikmyndigheterna (RKM) som återställningsstöd efter pandemin. Stödet kan även användas till drift av kollektivtrafik på landsbygden i form av t.ex. anropsstyrd kollektivtrafik, byabussar och där så är lämpligt även linjetrafik. Stödet uppgår till 3 miljarder kronor utöver regeringens stöd för 2022 och fördelas via Trafikverket. Kollektivtrafiken måste också ställas om. För att

underlätta elektrifiering av bussflottan vill vi se en långsiktig elbusspremie och därför behöver mer pengar föras in även kommande år; vi lägger därför in ytterligare 1,5 miljarder kronor 2023 och 2024.

7.8.2 Infrastruktur för klimatomställning

Vänsterpartiet vill bygga och underhålla transportinfrastrukturen så att den möjliggör klimatomställningen. I nuläget är underhållet av järnvägsinfrastrukturen eftersatt, vilket förorsakar störningar i trafiken. Detta påverkar både person- och godstransporter. För klimatomställningen är det nödvändigt att återställa allmänhetens och näringslivets förtroende för järnvägstrafiken. Att åtgärda brister i och öka robustheten av järnvägsinfrastrukturen är en viktig del av detta. Vi vill komma upp till en nivå som åtgärdar underhållsskulden både på stambanorna och på de regionala banorna. Exempel på banor som vi vill åtgärda snarast är Inlandsbanan och Dalabanan, Bohusbanan/Lysekilnsbanan, Kinnekullebanan, Stångådalsbanan och Tjustbanan samt Kust-till-kust-banan och Västkustbanan. Därför ökar vi anslaget för järnvägsunderhåll med 2,5 miljarder kronor jämfört med regeringens budget. För att stödja järnvägsbranschens återhämtning efter pandemin halverar vi banavgifterna åren 2022–2024. För att utöka nattågstrafiken både inrikes och till kontinenten behövs investeringar på nattågsfordon. För 2022 budgeterar vi 390 miljoner kronor för ändamålet.

I vissa delar av vägnätet i Sverige är underhållet mycket eftersatt och ökade medel behövs för att säkerställa tillgången till körbara, trafiksäkra vägar i hela landet. Vi vill därför rikta satsningarna särskilt på vidmakthållande av vägnätet på landsbygden. För oss är det en viktig jämlikhetsfråga och en förutsättning för att hela landet ska utvecklas. Därför anslår vi 500 miljoner kronor mer än regeringen för ändamålet 2022.

Satsningar på ny infrastruktur måste på samma sätt riktas till klimatvänliga transportslag. Vi vill rikta satsningarna på järnväg och cykelinfrastruktur och därmed omfördela pengar från klimatskadliga motorvägsprojekt till projekt som gynnar klimatomställningen. Vi vill prioritera s.k. trimningsåtgärder som förbättrar tillgängligheten och styr trafiken mot mindre energiintensiva trafikslag och till kollektivtrafiken. Trots samhällsvinsterna som ökad cykling skulle innebära är cykling förbisedd i den nationella infrastrukturplaneringen. Vi vill öronmärka medel till cykelinvesteringar i den kommande infrastrukturplanen som kommer att antas 2022.

Samtidigt finns det ett stort behov av ett antal satsningar inom det regionala järnvägsnätet och brister i cykelinfrastrukturen som hindrar ökad cykling både i städer och på landsbygden, och dessa kräver en stadig statlig finansiering. Exempel på våra prioriterade investeringar är Norrbotniabanan, Nya Ostkustbanan, Stockholm–Oslo, Göteborg–Oslo samt fyrspår Alingsås–Göteborg och Uppsala–Stockholm. Vår satsning på ny järnvägs- och cykelinfrastruktur uppgår till 4,67 miljarder kronor 2022.

7.8.3 Stöd till hållbara godstransporter

För att ställa om godstransporter behövs flera olika åtgärder. Sjöfarten är en grundläggande del av Sveriges transportsystem och väsentlig för både export och import, då majoriteten av allt gods till och från Sverige någon sträcka går på vatten. Sjöfarten behövs också när vi ställer om våra transporter till att bli klimat- och miljövänligare och har betydligt mer kapacitet än vad som används i dag.

Sjöfartsverket är ett affärsverk som till 75 procent finansieras av avgifter från handelssjöfarten samt 15 procent av försäljning, olika uppdrag och avgifter från det

civila flyget. 10 procent är skattefinansierat genom anslag som länge har varit underdimensionerade med tanke på myndighetens omfattande ansvarsområde. Sjöfarten har en kraftig konkurrensnackdel jämfört med vägtransporterna som betalar väldigt lite för sitt nyttjande av väginfrastrukturen. Därför föreslår Vänsterpartiet väsentligt höjda och nya anslag till Sjöfartsverket. De ska användas för klimatomställning av flottan och förhindra stora ökningarna av farleds- och lotsavgifterna. Anslagsstödet uppgår till 600 miljoner kronor 2022. För att möjliggöra för hållbara godstransporter riktar vi stöd på 100 miljoner kronor till godspendlar och 100 miljoner kronor till tåg färjor 2022.

7.8.4 Ökad utbyggnad av fiberbroadband på landsbygden

Utbyggnadstakten i fråga om fiberbroadband har de senaste åren stannat av då man alltmer närmar sig områden där det inte är ekonomiskt lönsamt för aktörer. Vänsterpartiet anser att det är mycket angeläget att den digitala klyftan minskas och att även landsbygden ges digitala förutsättningar för framtida välfärd och stärkt beredskap inte minst i kristider. Enligt statistik från Post- och telestyrelsen har 83 procent av alla svenska hushåll tillgång till fiberband, men tillgången är ojämnt fördelad. Hela 45 procent av hushållen som saknar en snabb internetuppkoppling finns på landsbygden. Regeringens mål att 95 procent av alla hushåll och företag till 2020 skulle ha tillgång till broadband om minst 100 Mbit/s har inte nåtts. En fungerande internetanslutning är en förutsättning för fullständig delaktighet i samhället då många viktiga samhällsfunktioner och medborgarnas vardag har digitaliserats. Därför blir bristande broadbandanslutningar en ännu större jämlikhetsfråga, och staten bör ta sitt ansvar för att alla oavsett bostadsort ska ha samma tillgång till digitala tjänster.

Vänsterpartiet föreslår en ökad satsning för utbyggnad av fiberbroadband på landsbygden genom ökat statligt stöd med ytterligare 1 miljard kronor för 2022 och 2023.

Utsläppen inom transportsektorn står för en tredjedel av Sveriges utsläpp. Sverige har som målsättning att utsläppen från inrikes transporter ska minska med minst 70 procent senast 2030. Målet nås dock inte med dagens beslutade åtgärder och kommer att kräva omfattande åtgärder i form av nya styrmedel och investeringar för att uppnås. I den klimatomställning som måste till är utbyggd järnvägstrafik en central komponent. Godstrafiken behöver i ökad omfattning flyttas från väg till räls och vatten. För att nå nödvändiga utsläppsminskningar måste även transporteffektiviteten öka genom att förutsättningarna för att gå, cykla och resa kollektivt förbättras. Privatbilismen måste minska, inte minst i våra städer och tätorter. För att öka andelen resande med kollektivtrafik och järnväg måste staten ta ett ökat ansvar för att stärka tillgängligheten i hela landet och göra de klimat effektiva färdalternativen billigare än de klimatbelastande. Staten måste med åtgärder och styrmedel stärka järnvägens och kollektivtrafikens konkurrenskraft och förbättra transporteffektiviteten i samhället. Resor med kollektivtrafik kan inte vara ett färdalternativ för alla på landsbygden, men genom stärkt stöd för anpassad kollektivtrafik kan tillgängligheten stärkas för många grupper som saknar möjlighet att färdas med bil eller som i dag saknar hållbara alternativ till bilresor. Där bilen är det rimligaste alternativet behövs en ökad tyngdpunkt på åtgärder som stärker tillgången till förnybara drivmedel och laddningsmöjligheter.

Vänsterpartiet vill storsatsa på järnväg i hela landet, för att rädda klimatet och för att göra det möjligt för människor att bo, leva och arbeta i hela Sverige med tillgång till hållbart resande. Nya stambanor med snabba tåg möjliggör klimatsmart resande med tåg i stället för flyg och bil samt frigör utrymme för ökade godstransporter på järnväg.

8 En arbetsmarknadspolitik för starka och trygga löntagare

Vänsterpartiet vill se en modern arbetsmarknad med bra villkor och trygga anställningar. En stark arbetsrättslagstiftning är avgörande för att utjämna de i grunden ojämlika maktförhållandena mellan arbetstagare och arbetsgivare och skapa ett hållbart arbetsliv. Tillsvidareanställning ska vara norm på arbetsmarknaden och alla ska kunna leva på sina löner. Det ska även finnas möjlighet att vidareutbilda sig genom hela arbetslivet.

En fungerande arbetsmarknadspolitik som ger trygghet och möjlighet till omställning vid arbetslöshet är central för att stärka löntagarna: en aktiv arbetsmarknadspolitik med fokus på utbildning, en arbetsförmedling som rustar och stödjer de arbetslösa att ta de jobb som finns och de jobb som växer fram samt en arbetslöshetsförsäkring som går att leva på.

En generell arbetstidsförkortning är en förutsättning för en hållbar arbetsmarknad där människor orkar jobba till pensionsåldern utan att slitas ut i förtid. Kortare arbetstid skulle även öka jämställdheten, minska klyftorna på arbetsmarknaden och bidra till en mer hållbar utveckling. Vi anser därför att en utredning bör tillsättas i syfte att utarbeta förslag för hur en generell arbetstidsförkortning kan genomföras på svensk arbetsmarknad.

8.1 Aktiv arbetsmarknadspolitik med fokus på utbildning

Arbetslösheten är ett samhällsproblem som kräver samhälleliga lösningar. I första hand behöver den ekonomiska politiken användas för att pressa ned arbetslösheten, med sikte mot full sysselsättning, men också den aktiva arbetsmarknadspolitikens spelar roll för att lyfta och rusta människor när förutsättningarna på arbetsmarknaden förändras. I dag innebär det en starkt ökad risk för arbetslöshet att sakna gymnasieutbildning eller ha en kompetensprofil som inte efterfrågas på arbetsmarknaden. Bristande kunskaper i svenska bidrar också negativt till jobbchanser, även om det utöver detta också förekommer strukturell diskriminering. För att fler ska kunna ta de jobb som finns och växer fram behöver mer fokus läggas på utbildning och kompetenshöjande insatser inom ramen för den aktiva arbetsmarknadspolitikens.

Arbetsmarknadsutbildning är ett av de viktigaste verktygen i en aktiv arbetsmarknadspolitik. Det leder i hög utsträckning till arbete och ger långsiktigt positiva effekter på deltagarnas arbetsinkomster. Trots detta har antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning minskat de senaste åren. Vänsterpartiet anser att fler arbetslösa borde ges möjlighet att delta i arbetsmarknadsutbildning. Samtidigt behöver kvaliteten på utbildningarna förbättras och de behöver i högre grad än i dag riktas mot bristyrken. Särskild vikt bör läggas på att erbjuda utbildningar till kvinnor, som fortfarande är underrepresenterade i arbetsmarknadsutbildningarna.

Arbetsförmedlingen bör även få utökade möjligheter att hänvisa arbetssökande till utbildningar inom det reguljära utbildningssystemet. Det ökar möjligheterna till omställning vid arbetslöshet genom att arbetssökande kan bedriva studier inom det reguljära utbildningssystemet som om det vore en arbetsmarknadsutbildning med bibehållen arbetsmarknadspolitisk ersättning (dvs. aktivitetsstöd i nivå med a-kassan). Fokus ska ligga på utbildningar inom bristyrken och utbildningar som leder till på-

byggnad av befintlig kompetens. Vänsterpartiet vill därför höja såväl Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag som anslaget till arbetsmarknadspolitiska program.

Ofta krävs minst gymnasieutbildning för att få ett arbete, och det är även nödvändigt för att kunna studera vid en yrkeshögskola eller ett universitet. Vänsterpartiet vill därför utöka antalet platser inom den kommunala vuxenutbildningen. Genom att satsa mer på utbildning och kunskapshöjande insatser rustar vi de arbetssökande för att bättre möta arbetsmarknadens efterfrågan. Utbildning ska vara både en rättighet och en möjlighet i hela landet. För att höja kvaliteten i högskolans utbildningar och för att bättre möta arbetsmarknadens behov av kompetensutveckling bör högskolans styrning och resurstilldelning ses över i linje med några av de förslag som lyfts av Styr- och resursutredningen.

För många människor har vuxenutbildningen inneburit en andra chans när tidigare skolformer har misslyckats. För andra har den inneburit en chans till vidareutbildning och yrkesväxling. I dagsläget är särskilda insatser inom både vuxenutbildningen och arbetsmarknadspolitiken nödvändiga för att förbättra möjligheten till utbildning och för att underlätta den framtida kompetensförsörjningen inom många samhällsviktiga sektorer.

För individer som står väl rustade och som har utbildning och kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden samt ett bra kontaktnät är insatser för matchning ofta tillräckliga. För många andra är praktik, arbetsmarknadsutbildning eller andra kompetenshöjande insatser viktiga och gör skillnad för chanserna på arbetsmarknaden.

För den som varit arbetslös länge eller har nedsatt arbetsförmåga kan arbetsmarknadsåtgärder i form av en subventionerad anställning utgöra vägen in på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet anser att subventionerade anställningar är en bra och nödvändig åtgärd för att hjälpa de grupper som står längst ifrån arbetsmarknaden att få ett jobb. Studier visar att personer som haft en subventionerad anställning i allmänhet snabbare får ett jobb utan stöd jämfört med dem som varit öppet arbetslösa (IFAU rapport 2018:14). Vänsterpartiet vill därför satsa mer på effektiva, individanpassade arbetsmarknadsåtgärder utformade efter den enskildes behov. Anställningsvillkoren ska följa, eller vara likvärdiga med, kollektivavtal. För att motverka fusk, oegentligheter och överutnyttjande bör regelverket kring subventionerade anställningar stramas upp. Oseriösa arbetsgivare ska inte kunna använda subventionerade anställningar som ett sätt att dumpa löner och villkor. Vänsterpartiet vill därför bl.a. införa en maxgräns för antalet subventionerade anställningar per arbetsgivare, skärpa för- och efterhandskontrollen av arbetsgivare som tar emot subventioner och införa sanktionsavgifter mot de arbetsgivare som missbrukar anställningsstöden. Vi utvecklar våra förslag i motionen Ordning och reda på arbetsmarknaden (2021/22:661).

För personer som står långt ifrån arbetsmarknaden är det särskilt viktigt med en fungerande arbetsförmedling i offentlig regi och att insatserna på området styrs om från billiga insatser, utbildningar och anställningsformer till att fokusera på yrkesutbildning och sfi. Vänsterpartiet anser även att långtidsarbetslösa ska ha rätt till en grundläggande gymnasieutbildning med studiestöd, att de behövliga åtgärder kring subventionerade anställningar som anges ovan ska vidtas samt att rätten till omskolning efter ett antal år i yrkeslivet för att kunna gå en utbildning mot ett annat yrke ska lagfästas. Vänsterpartiet avsätter 1 340 miljoner kronor 2022, 1 840 miljoner kronor 2023 och 2 340 miljoner kronor 2024 för arbetsmarknadspolitiska program, inkluderat de 340 miljoner kronor per år som är kopplade till AF-kontoren för långtidsarbetslösa. Vi avvisar även regeringens satsning på upphandlade matchningstjänster, vilket innebär en besparing på

de arbetsmarknadspolitiska programmen och ersättningar kopplade till dem om 1 193 miljoner kronor 2022, 173 miljoner kronor 2023 och 2 690 miljoner kronor 2024. Sammantaget innebär det att vi tillskjuter 889 miljoner kronor 2022, 1 840 miljoner kronor 2023 och 344 miljoner kronor 2024 till arbetsmarknadspolitiska program och insatser.

8.2 Arbetsförmedlingen

Vänsterpartiet förespråkar en aktiv statlig arbetsmarknadspolitik med tonvikt på god matchning, kunskapshöjande insatser och funktionella stöd riktade till de individer som bäst behöver dem. Insatserna ska bidra till en väl fungerande arbetsmarknad där människors kompetens och vilja att arbeta tas till vara. En sammanhållen statlig arbetsförmedling med nationell överblick är en förutsättning för att kunna föra en aktiv arbetsmarknadspolitik. Arbetsförmedlingen ska finnas i hela landet för att garantera att alla medborgare ges ett likvärdigt stöd oavsett var man bor.

Coronapandemin har slagit hårt mot svensk ekonomi och arbetsmarknad. Under 2020 varslades rekordmånga om uppsägning, arbetslösheten steg kraftigt och antalet långtidsarbetslösa ökade. Under 2021 har utsikterna för svensk ekonomi och arbetsmarknad förbättrats, men återhämtningen är ojämn mellan näringsgrenar och grupper av arbetslösa. I slutet av augusti var omkring 400 000 personer inskrivna som arbetslösa på Arbetsförmedlingen. Det är närmare 76 000 personer färre än motsvarande period förra året. Arbetslösheten har därmed minskat från 9,1 procent till 7,7 procent på ett år. Samtidigt som antalet arbetslösa minskar är långtidsarbetslösheten fortsatt mycket hög. Närmare hälften av de inskrivna på Arbetsförmedlingen, 188 000 personer, är långtidsarbetslösa. Mer än hälften av dem har varit arbetslösa i mer än två år (Arbetsförmedlingens verksamhetsstatistik för augusti 2021).

Utan kraftfulla åtgärder är risken uppenbar att långtidsarbetslösheten biter sig fast på en hög nivå med stora kostnader för såväl individ som samhälle. Dessvärre befinner sig Arbetsförmedlingen i kris, vilket påverkar myndighetens förmåga att rusta och stödja de långtidsarbetslösa.

Under 2019 tvingades myndigheten till kraftiga nedskärningar till följd av den statsbudget som Moderaterna och Kristdemokraterna drev igenom med stöd av SD. Under 2019–2020 minskade antalet anställda med 3 500 personer och hälften av lokalkontoren lades ner. Parallellt med nedskärningarna inledde regeringen, Centerpartiet och Liberalerna en omfattande reformering av myndigheten i syfte att privatisera stora delar av Arbetsförmedlingens verksamhet. Nyligen aviserade regeringen att man avser att fortsätta arbetet med att reformera Arbetsförmedlingen trots att januariavtalet har fallit (Ds 2021:27). Vänsterpartiet kan konstatera att Centerpartiets nyliberala reformering av myndigheten nu är socialdemokratisk politik.

Vänsterpartiet vill i stället att Arbetsförmedlingen ska reformeras i en helt annan riktning och att detta ska ske på basis av en seriös och genomtänkt diskussion om den samlade arbetsmarknadspolitiken. Det kräver förutom ändringar av Arbetsförmedlingens uppdrag även en större samverkan med andra myndigheter och instanser, där den enskildes behov och samhällets vilja att stödja står i centrum. Vi vill att myndigheten ska fokusera på att rusta de arbetssökande och matcha dem mot de jobb som finns och växer fram. Insatserna ska vara individuellt anpassade och effektiva. Samrådet mellan Arbetsförmedlingen och arbetsmarknadens parter bör stärkas i syfte att ta till vara parternas unika kompetens om arbetsmarknadens funktionssätt. Myndighetens

samverkan med kommuner, regioner och näringsliv bör utvecklas. Verksamheten ska bedrivas i offentlig regi utan vinstintresse, och antalet privata aktörer bör begränsas. Vi utvecklar våra förslag i motionen Aktiv arbetsmarknadspolitik (2021/22:664).

De arbetslösa, och då särskilt de långtidsarbetslösa, ska inte utlämnas till s.k. externa aktörer vars främsta syfte är att generera vinst till ägarna. Det saknas även evidens för att privata utförare skulle vara bättre än Arbetsförmedlingen på att rusta, stödja och förmedla jobb till de långtidsarbetslösa. Stödinsatserna till de långtidsarbetslösa ska i stället samordnas på ett ställe i Arbetsförmedlingens regi. Den lokala Arbetsförmedlingen ska vara kontaktpunkt. Det fysiska mötet är centralt för målgruppen. Kontakt och information via nätet är ett komplement, anpassat efter individens situation och behov. Utgångspunkten är att den som saknar motsvarande gymnasiekompetens i första hand ska få den. Det regionala och lokala arbetsmarknadsbehovet ska vara vägledande för inriktning av insatserna.

Vänsterpartiet föreslår därför att särskilda arbetsförmedlingskontor inrättas med specialinriktning mot gruppen långtidsarbetslösa. Arbetsförmedlingen ska ha ett betydande ansvar för samordna och ha ett huvudansvar för såväl samordningen som insatserna. Av instruktionen till myndigheten ska det framgå att inga offentliga aktörer (t.ex. försäkringskassa, socialtjänst eller sjukvård) ska kunna neka till att medverka i AF:s samordning. Den enskildes behov och insatser ska stå i centrum för samverkan. De långtidsarbetslösa ska erbjudas individuella planer som är tydligt tidsatta. Uppföljning ska ske efter viss tid.

De särskilda arbetsförmedlingskontoren ska, i ett första steg, inrättas i de kommuner där andelen långtidsarbetslösa är högst, dvs. de kommuner i Sverige där de långtidsarbetslösa utgör hälften eller mer av det totala antalet arbetslösa. I mars 2021 fanns totalt 24 kommuner där andelen långtidsarbetslösa var 50 procent eller mer. Av dessa kommuner hade endast två (!) ett fast bemannat arbetsförmedlingskontor. I fyra av kommunerna tvingades de arbetssökande resa till en annan kommun, ofta flera mil, för ett fysiskt möte med Arbetsförmedlingen. I övriga 18 kommuner fanns lokal närvaro i form av ett lokalt AF-kontor eller samarbetslösning med andra myndigheter – utan fast bemanning (RUT dnr 2021:594).

Långtidsarbetslösa behöver ofta betydligt mer stöd än arbetslösa som varit utan arbete en kortare tid. Fysiska möten och kontinuitet är avgörande. Det är uppenbart att nuvarande ordning, där det saknas fasta bemannade arbetsförmedlingskontor i 22 av 24 kommuner med högst andel långtidsarbetslösa, inte fungerar.

Vi föreslår därför att det inrättas pilotkontor i de kommuner där andelen långtidsarbetslösa är högst och där det i dag saknas ett fast bemannat AF-kontor. Dessa kontor ska ha fria pengar att använda för att kunna genomföra de insatser som behövs för att möjliggöra för de långtidsarbetslösa att få gymnasieutbildning eller motsvarande. En pott ska finnas till att ge stöd till arbetsgivare som ordnar med praktik. Handledarstödet ska ses över och om möjligt utökas. AF ska kunna finansiera och utveckla egna insatser (förberedande och yrkesinriktade studier) till målgruppen. Ingen som deltar ska behöva ha lägre inkomst än grundnivån i aktivitetsstödet. Givet att dessa pilotkontor inrättas i de 22 kommuner som nämnts ovan och årskostnaden per kontor uppgår till 30 miljoner kronor blir totalkostnaden för kontoren 660 miljoner kronor. Sammanlagt anslår vi 1 miljard kronor till denna satsning.

Utöver denna satsning behövs ytterligare förstärkningar av Arbetsförmedlingens förvaltningsanslag och av programanslagen. Vi föreslår i vår budgetmotion en successiv

höjning av dessa anslag för att närma sig en fungerande nivå för den aktiva arbetsmarknadspolitiken.

8.3 Arbetslöshetsförsäkringen

En arbetslöshetsförsäkring som ger inkomsttrygghet vid arbetslöshet är en central del av den svenska arbetsmarknadsmodellen och avgörande för den enskildes trygghet och handlingsutrymme. En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring ökar rörligheten på arbetsmarknaden, förhindrar underbudskonkurrens och upprätthåller inkomster på en anständig nivå i tider av arbetslöshet. Under den borgerliga regeringen 2006–2014 raserades målmedvetet och strategiskt viktiga delar av arbetslöshetsförsäkringen. Villkoren för att kvalificera sig till ersättning skärptes, ersättningsnivån sänktes och höjda och differentierade avgifter infördes. Som en följd av högerns kraftiga försämringar av arbetslöshetsförsäkringen ställdes en stor grupp löntagare utanför försäkringen. Under den förra mandatperioden genomförde Vänsterpartiet och regeringen vissa förbättringar av arbetslöshetsförsäkringen. Däribland höjdes ersättningsnivåerna, en ny deltidsbegränsningsregel infördes och villkoren för förtroendevalda ändrades. Förändringarna var viktiga och nödvändiga. För att återupprätta arbetslöshetsförsäkringen som en inkomstförsäkring måste dock fler åtgärder vidtas.

Vänsterpartiets mål är att 80 procent av löntagarna ska få 80 procent av sin tidigare lön vid arbetslöshet. Vi vill därför höja den högsta dagpenningen och grundbeloppet (tak och golv), indexera ersättningsbeloppen till löneutvecklingen, höja ersättningsnivån till 80 procent för hela ersättningsperioden samt för tid med aktivitetsstöd, förbättra kvalificerings- och ersättningsvillkoren och återinföra studerandevillkoret. Reformerna ska ske successivt.

Under pandemin har regeringen genomfört flera tillfälliga förstärkningar av arbetslöshetsförsäkringen. Bland annat har ersättningsnivåerna höjts och arbetsvillkoret justerats så att fler kan kvalificera sig för ersättning. Vänsterpartiet vill dock betona att de tillfälliga förstärkningarna inte är tillräckliga och att arbetslöshetsförsäkringen behöver permanenta förbättringar. Behovet av en fungerande arbetslöshetsförsäkring minskar inte när den mest akuta delen av krisen har passerats.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att förstärkningarna av arbetslöshetsförsäkringen ska ligga kvar under hela 2022; därefter upphör de att gälla. Vänsterpartiet föreslår att höjningen av ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen och för aktivitetsstödet permanentas, att lättnaden i arbetslöshetsförsäkringens arbetsvillkor bibehålls samt att studerandevillkoret återinförs. Den offentligfinansiella effekten av att höjningen av ersättningsnivåerna i arbetslöshetsförsäkringen och för aktivitetsstödet permanentas och att lättnaden i arbetslöshetsförsäkringens arbetsvillkor bibehålls uppgår till 400 miljoner kronor 2022, 2 400 miljoner 2023 och 2 200 miljoner 2024. Den offentligfinansiella effekten av att återinföra studerandevillkoret beräknas till 1 100 miljoner kronor.

För att värna den svenska arbetsmarknadsmodellen och arbetslöshetsförsäkringens legitimitet är det viktigt att vi har en väl fungerande a-kassa med hög täckningsgrad. För att få fler personer att gå med i en a-kassa bör tröskeln för medlemskap sänkas. Vänsterpartiet vill därför återinföra avdragsrätten för a-kasseavgiften. Vi konstaterar att regeringen lyssnat på vårt krav och i budgetpropositionen föreslår att en skattereduktion för avgiften till a-kassan ska införas.

Vänsterpartiet föreslår även att en skattereduktion på 25 procent av fackföreningsavgifter införs. En skattereduktion för fackföreningsavgift sänker kostnaden för fackligt medlemskap och möjliggör för fler att gå med i facket, vilket kan leda till högre organisationsgrad och en högre facklig närvaro.

Vänsterpartiet har krävt att regeringen slopar karensvillkoret i a-kassan. Det befintliga karensvillkoret om sex dagar inom arbetslöshetsförsäkringen medför att enskilda får vänta på sin ersättning. Karensvillkoret har avskaffats tillfälligt under pandemin. Regeringen föreslår i budgetpropositionen för 2022 att fyra av sex karensdagar avskaffas tillfälligt under 2022. Vänsterpartiet konstaterar att regeringen delvis levt upp till vårt krav men anser att det är otillräckligt och att mer kraftfulla och permanenta lösningar behövs.

8.4 Inkludering och etablering

Vänsterpartiet vill ha ett samhälle för alla, inte bara för några få. Det kräver en politik som ger alla, oavsett bakgrund, samma möjligheter och samma rätt till god utbildning, arbete och bostad. Vi vill föra en politik för inkludering – en politik som motverkar segregation och underlättar etablering i samhället. En politik som lägger grunden för ett mer jämlikt samhälle.

Ett välfungerande flyktingmottagande är en viktig del i en inkluderande politik. Mottagandet av människor på flykt ska – från asylprocessen till boendesituationen och etableringen i samhället – präglas av att den enskilda människans rättigheter står i centrum. Permanenta uppehållstillstånd och möjlighet att leva tillsammans med sin familj förbättrar förutsättningarna för att etablera sig i samhället. Den generella välfärden är central för att upprätthålla de rättigheter som det är vår skyldighet att värna. Välfärdssamhället har historiskt visat sig vara den viktigaste och effektivaste integrationsmotorn, även i internationell jämförelse. Vi menar att inkluderingsarbetet måste inledas dag ett, direkt efter ankomsten till Sverige.

Den fattigdom som präglar tiden som asylsökande beskrivs som den främsta orsaken till bristande hälsotillstånd hos asylsökande i bl.a. Delmis rapport Asylsökandes möte med Sverige (2018:8). Därmed ges asylsökande en dålig start på livet i Sverige som försämrar förutsättningarna för en fungerande etablering och inkludering i samhället.

Dagersättningen för asylsökande regleras i lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. och förordningen (1994:361) om mottagande av asylsökande m.fl. Dagersättningen har inte höjts sedan 1994. Redan då låg den under dåvarande nivå för försörjningsstöd. Med dagens nivåer på dagersättning får en familj med två föräldrar och två barn över 10 år med bostadsersättning och där mat inte ingår i boendet 7 510 kronor per månad. En ensamstående med två barn över 10 år med bostadsersättning där mat inte ingår i boendet får 5 480 kronor per månad.

Vänsterpartiet föreslår mot denna bakgrund att dagersättningen höjs så att den betalas ut enligt nivån på riksnormen i försörjningsstödet. Vänsterpartiet lägger samtidigt förslag om att höja försörjningsstödet med 500 kronor per barnhushåll och månad samt 200 kronor per barn och månad. Med våra förslag skulle dagersättningen för typ-hushållet som beskrivs ovan höjas till 10 640 kronor per månad. Vänsterpartiet avsätter för detta ändamål 150 miljoner kronor 2021, 150 miljoner kronor 2022 och 140 miljoner kronor 2023.

För att göra det lättare för nyanlända att komma in på arbetsmarknaden krävs flera åtgärder. För det första behövs satsningar på språkutbildning och språkträning anpassad

efter individens förmåga. Många nyanlända saknar grundläggande utbildning; stora ansträngningar måste göras för att nyanlända ska kunna ta gymnasieexamen, vilket ofta är en grundförutsättning för att kunna etablera sig på den svenska arbetsmarknaden. För det andra behövs satsningar på validering och kompletteringsutbildningar för att ta till vara individens utbildning, kompetens och erfarenhet. För det tredje behövs satsningar på arbetsmarknadsåtgärder och praktik för att ge arbetslivserfarenhet och erbjuda en väg in på arbetsmarknaden. Satsningarna ska vara individuellt anpassade, effektiva och av hög kvalitet.

Under förra mandatperioden genomförde Vänsterpartiet och regeringen flera viktiga satsningar för bättre etablering och mottagande såsom språkträning, språkundervisning och effektivare validering. Vi vill genomföra ytterligare satsningar i denna riktning i syfte att underlätta för nyanlända att snabbare än i dag etablera sig på arbetsmarknaden. Ensamkommande barn och unga har drabbats hårt av de senaste årens omsvängning av migrationspolitiken.

Vänsterpartiet vill se flera ändringar inom etableringsprogrammet för att stärka förutsättningarna för en bättre, effektivare och snabbare etablering, och för att säkerställa att kommunerna kompenseras bättre för det ansvar de tar för mottagandet av nyanlända. Vi föreslår att etableringstiden förlängs, att etableringsersättningen höjs och att de kommuner som vill får finansiering för att kunna ta ett samordnande ansvar för nyanlända.

Etableringstiden bör förlängas så att den motsvarar tiden det faktiskt tar att etablera sig, både för att skapa rimliga förväntningar och för att kommunerna ska ersättas för den faktiska tid etableringen pågår. Att höja etableringsersättningen syftar till att både förbättra de ekonomiska förutsättningarna för nyanlända och minska deras behov av kompletterande försörjningsstöd, som dessutom belastar kommunernas ekonomi. Den statliga underfinansieringen av kommunernas etableringsansvar är problematisk för att den både fattiggör nyanlända och belastar kommunerna för vad som borde vara ett gemensamt, nationellt åtagande. Den skapar också utrymme för falska konflikter mellan verksamheter ute i kommunerna, när det i verkligheten handlar om ett brustet statligt åtagande. Vänsterpartiets reformer för en förbättrad etablering beskrivs närmare i motionen Stärkt statligt ansvar för nyanländas etablering (2021/22:240) och väntas kosta staten 540 miljoner kronor 2022, 820 miljoner kronor 2023 och 1 070 miljoner kronor 2024.

Ensamkommande barn och unga har drabbats hårt av de senaste årens omsvängning av migrationspolitiken. En åtstramad lagstiftning, Migrationsverkets långa handläggningstider och turerna kring gymnasielagen har berövat en stor del av gruppen den rätt till skydd de hade när de kom hit. Fler tvingas leva som papperslösa, under omfattande lidande och stor stress till följd av den nuvarande politiken. När självmord och självskadebeteende bland ensamkommande ökar samtidigt som rättssäkerheten brister inom asylprövningen och de åldersbedömningar som används möter skarp kritik är en amnesti nödvändig. Det handlar om att denna grupp som blivit en del av samhället ska få kunna träda in i det på riktigt. Vänsterpartiets förslag att införa en amnesti för ensamkommande beskrivs närmare i motionen Svensk flyktingpolitik (2021/22:241). De ekonomiska effekterna av förslaget fördelas mellan utgiftsområde 8 och 13. Sammantaget ökar kostnaderna för staten med 240 miljoner kronor under 2022.

8.5 Antidiskriminering

En fungerande inkludering kräver dessutom aktiva insatser mot diskriminering. Diskriminering är ett stort strukturellt problem som hindrar människor från att bli delaktiga i samhället fullt ut. Diskrimineringen i arbetslivet är särskilt allvarlig. Personer med utländsk bakgrund utestängs från arbetsmarknaden och har i många fall svårt att få jobb som motsvarar deras utbildning och kvalifikationer. Det är inte bara djupt orättvist, utan det är också ett enormt slöseri med resurser. För att komma till rätta med diskrimineringen krävs ett systematiskt och långsiktigt arbete. Det måste vara kostsamt att diskriminera, men även förebyggande åtgärder och insatser för att beivra diskriminering behövs. Vänsterpartiet vill därför bl.a. tillsätta en kriskommission mot diskriminering och skärpa straffen för diskriminering. På längre sikt bör det utredas om en separat lagstiftning om diskriminering i arbetslivet, där aktiva åtgärder kan tas in i kollektivavtal och därmed följas upp av fack och arbetsgivare.

8.6 Regeringens förslag om ett nytt studiemedelssystem för yrkesverksamma

Regeringen föreslår i budgetpropositionen att medel avsätts för ett nytt, omfattande system med studiemedel och studielån för personer som är i arbetslivet. Behovet av sådana möjligheter är stort och system som underlättar sådana studier är välkomna. Regeringens förslag, som utretts i en departementsskrivelse och som regeringen har sagt sig avse att lägga proposition om under våren 2022, grundar sig i en överenskommelse mellan några av parterna på arbetsmarknaden. Vänsterpartiet har varit starkt kritiskt till det nu överspelade januariavtalets roll i denna process, som har ställt de fackliga organisationerna under press, och som också inneburit att förslag om försvagad arbetsrätt är tänkta att läggas på riksdagens bord. Vi kommer att förhålla oss självständigt till dessa propositioner om och när de läggs på riksdagens bord. Då vi som ovan anförts är positiva till att utöka anställdas möjligheter till studier, godtar vi därför att medel avsätts för ändamålet i statsbudgeten. Däremot avvisar Vänsterpartiet bestämt det förslag om höjda räntor på CSN-lån som regeringen på egen hand har valt att kalla en delfinansiering av det nya studiemedelssystemet. Som ett resultat av detta tillskjuts i jämförelse med regeringen 1,3 miljarder kronor 2023 och 1,4 miljarder kronor 2024 på utgiftsområde 15.

9 Likvärdig välfärd av högsta kvalitet

Att välfärden fungerar är en förutsättning för många människors frihet. Generell välfärd ska omfatta alla som är i behov av den. Den generella välfärden innebär en solidarisk omfördelning av ekonomiska resurser mellan kvinnor och män, mellan lågavlönade och högavlönade, mellan olika perioder i våra liv och mellan friska och sjuka. För Vänsterpartiet är det en självklarhet att pengarna som är avsatta för att finansiera den gemensamma välfärden ska gå till människor som behöver stöd och hjälp och inte till kommersiella bolag som etablerat sig i välfärdssektorn.

Vinstintresset förvrider välfärdens sätt att fungera. Vårdcentraler och läkarmottagningar etablerar sig mycket oftare i områden där folk är välbeställda och relativt friska. Det gör att vårdens pengar går dit och inte räcker till vården i områden där människor

har lägre inkomster och där ohälsan är högre. På liknande sätt prioriterar ofta vinstdrivna skolor att dra till sig elever från studievana hem eller att locka till sig många elever med löften och reklam som inte motsvarar kvaliteten på undervisningen.

Gemensamt finansierade tjänster som utbildning och sjukvård som är lika för alla är helt avgörande för ett jämlikt samhälle och för att personer från olika ekonomiska och sociala bakgrunder ska kunna få någorlunda lika möjligheter till studier och arbete. Väl fungerande välfärdstjänster är också avgörande för ett jämställt samhälle. Om de gemensamma omsorgstjänsterna inte byggs ut i takt med ökande behov kommer i stället behovet av oavlönat omsorgsarbete fortsätta öka. All erfarenhet visar att det i praktiken främst innebär minskat utrymme för avlönat arbete för kvinnor.

9.1 Stärk Sveriges kommuner och regioner

Sveriges kommuner och regioner står inför två stora utmaningar. Det handlar dels om resursbrist, dels om stora rekryteringsbehov. Välfärdssektorn har under lång tid varit underfinansierad. Detta har resulterat i minskad personaltäthet och dålig arbetsmiljö. Coronapandemin har dessutom resulterat i en vårdskuld när operationer och behandlingar har skjutits på framtiden och kommuner och regioner står inför ett mycket stort rekryteringsbehov.

För att kommunsektorn ska lyckas med sin personalförsörjning krävs både stora utbildningsinsatser och betydande ansträngningar för att öka välfärdssektorns attraktivitet. Centralt i detta sammanhang är högre löner, ökad personaltäthet och förbättrad arbetsmiljö. Den demografiska utvecklingen, där andelen äldre ökar, innebär samtidigt att kommuner och regioner står inför stora resursbehov de närmaste åren. Vänsterpartiet redovisar i denna motion ett samlat paket för att stärka välfärden.

I Konjunkturläget juni 2021 bedömer Konjunkturinstitutet att ett ”bibehållande” för Sveriges kommuner och regioner kräver ett resurstillskott på 16 miljarder kronor för 2022. Mot denna bakgrund är det anmärkningsvärt att regeringen i budgetpropositionen endast skjuter till 3 miljarder kronor i generella statsbidrag. Regeringen tillför också kommunsektorn en del resurser via riktade statsbidrag, främst till sjukvården och äldreomsorgen. Därtill avsätts ca 8 miljarder kronor till testning och coronavaccin. Det är naturligtvis bra att regionerna får dessa medel, men det är inga pengar de kommer att kunna använda för att upprätthålla den långsiktiga bemanningen. Sammantaget måste vi tyvärr konstatera att regeringen inte tillför tillräckligt med resurser till Sveriges kommuner och regioner för att de ska kunna upprätthålla sin nuvarande och nedbantade bemanning.

Vänsterpartiet gör andra politiska prioriteringar. Utöver regeringens 3 miljarder kronor tillför vi kommunsektorn 10 miljarder kronor i generella statsbidrag för 2022. Vi ser också att det finns stora eftersatta investeringsbehov i kommuner och regioner. Därför föreslår vi att ett särskilt investeringsstöd för samhällsfastigheter införs. Vi avsätter 10 miljarder kronor för detta under 2022 och 15 miljarder kronor per år 2023–2024. För att mindre kommuner ska kunna erbjuda en välfärd på lika villkor föreslår vi också ett särskilt stöd till mindre kommuner för att dessa ska kunna jämna ut de stora regionala skillnaderna i kommunalskatt. Vi anslår ca 1,9 miljarder kronor per år för detta ändamål.

Utöver dessa stora reformer föreslår Vänsterpartiet också en rad riktade satsningar inom bl.a. sjukvården, skolan och förskolan. I tabell 1 nedan visas Vänsterpartiets större budgetsatsningar till kommunsektorn.

Tabell 1 Vänsterpartiets budgetsatsningar mot kommunsektorn*Avvikelse mot regeringen, miljoner kronor*

	2022	2023	2024
Generella statsbidrag	10 000	15 000	20 000
Investeringsstöd samhällsfastigheter	10 000	10 000	10 000
Sjukvården – arbetsmiljö, kompetensutveckling m.m.	4 000	4 000	4 000
Sjukvård i glesbygd	1 000	1 000	1 000
Psykiatrisatsning	300	300	300
Stärkt beroendevård	500	500	500
Nej till prestationsbundna insatser sjukvården	-3 000	-3 000	-3 000
Gör studier till en möjlighet för fler	300	30	30
Bättre läromedel	300	600	600
Avgiftsfri kulturskola	300	300	300
Delade turer: Söderhamnsmodellen	300	600	600
Personalsatsning förskola och fritidshem	2 500	2 500	2 500
Riktat stöd mindre kommuner	1 900	1 900	1 900
Sol- och vindkraftsstöd till kommuner och regioner	1 000	1 000	1 000
Stärkt regional kollektivtrafik	3 000	1 500	1 500
Summa	32 400	36 230	41 230

9.2 Välfärd på lika villkor – stärk mindre kommuner

Hur mycket kommunalskatt hushållen i olika kommuner betalar varierar stort över landet. Som mest skiljer det ca 6 kronor i skatt mellan kommunen med högst respektive lägst kommunalskatt, där en boende i Österåkers kommun betalar 29,18 procent i kommunalskatt, medan en boende i Dorotea betalar 35,15 procent.

Detta får stora effekter för det enskilda hushållets ekonomi. För ett hushåll i Dorotea med en total bruttoinkomst på 500 000 kronor innebär det en ökad skattekostnad på ca 30 000 kronor per år jämfört med ett hushåll med samma inkomst i Österåker. På individnivå innebär det en ökad skattekostnad med nära 1 500 kronor i månaden för en arbetare som tjänar 25 000 kronor i månaden.

Vilka kommuner som har hög respektive låg kommunalskatt beror inte på slumpen, utan det finns ett tydligt mönster: De högsta skatterna återfinns i små glesbygdskommuner såsom Bräcke, Dorotea och Munkedal, medan de lägsta kommunalskatterna återfinns i storstadsnära pendlingskommuner såsom Vellinge, Solna och Täby.

Dessa glesbygdskommuner med hög kommunalskatt står inte sällan inför betydande demografiska utmaningar, med en åldrande befolkning och ett minskande befolkningsunderlag. Detta får flera konsekvenser: En åldrande befolkning ställer krav på en utbyggd, skattefinansierad äldreomsorg, som kostar både att bygga upp och att upprätthålla med god kvalitet. För att vända en vikande befolkningstrend och attrahera fler att flytta till kommunen, eller få folk att stanna kvar, behövs en god samhällsservice med närhet till bl.a. skola och barnomsorg. Detta är något som kostar att upprätthålla, vilket inte sällan syns i kommunalskatten, där kostnaden per invånare skulle sjunka om fler var med och betalade för att upprätthålla samhällsservicen.

Från riksdagshåll finns en uttalad vilja att skillnaden i kommunalskatt inte ska bero på faktorer som befolkningsammansättning och invånarantal. Trots det lyckas inte det nuvarande systemet för kommunalekonomisk utjämning skapa ekonomiska förutsättningar för kommunerna att upprätthålla likvärdig service runtom i landet. Det finns

nämligen lite som tyder på att de stora skillnaderna i skatt skulle bero på att kommuner med hög skattesats skulle ha en betydligt högre servicenivå för sina invånare. I stället pekar allt på att kommuner med höga skatter har en mer pressad ekonomi p.g.a. strukturella faktorer som utjämningsystemet inte klarar av att utjämna. Vänsterpartiet föreslår därför att små kommuner, det vill säga gles- och landsbygdskommuner, ska kompenseras med ökade statsbidrag för att jämna ut de regionala skillnaderna i kommunalskatt.

Vårt förslag innebär att kommuner med färre än 20 000 invånare 2019 får ett ökat statsbidrag för att kunna erbjuda en likvärdig samhällsservice till samma kostnad för invånarna. Vänsterpartiet ser det som prioriterat att stödet fort kommer ut till kommunerna men menar att det framöver kan behöva justeras t.ex. utifrån den kommunala skattesatsen för att bli mer träffsäkert. Vi menar också att det kommunala utjämningsystemet måste justeras för att utjämna mer. Summan respektive kommun kan få baseras på befolkningsmängd och fördelas i enlighet med tabellen nedan.

Tabell 2 Stöd till mindre kommuner

Invånarantal	Stöd, mnkr
–15 999	12
15–15 999	11
16–16 999	10
17–17 999	9
18–18 999	8
19–19 999	7

Införs stödet rakt av skulle det innebära att 167 av Sveriges 290 kommuner får ett tillskott på mellan 7 och 12 miljoner kronor per år utifrån SCB:s befolkningsstatistik för 2019. Av dessa 167 har 131 kommuner en befolkning på under 15 000 invånare och skulle därmed få den högsta summan om 12 miljoner kronor per år. Detta antal skulle dock kunna justeras för att stödet ska få bättre träffsäkerhet. Den totala kostnaden för staten skulle bli runt 1,9 miljarder kronor per år.¹²

Ett liknande system finns redan i dag i Norge, där kommuner med färre än 3 200 invånare får ett ökat bidrag från staten. Även Kommuninvest föreslår ett liknande system i sin rapport Utjämning av kommunalskatterna.

9.3 Det svikna Sverige

Sverige har stora och växande regionala skillnader. Ojämligheten syns på kartor – på Sverigekartan och på stadsbuskartan. Pengarna finns i centrum, i de stora städerna och i stadskärnorna. Samtidigt lämnas landsbygden, bruksorterna och förorterna efter. Av de tio rikaste kommunerna i Sverige finns åtta i Stockholms län; alla de tio fattigaste ligger på landsbygden. Inom våra storstäder finns gigantiska klyftor och mellan ändhållplatserna i Stockholms tunnelbana skiljer det flera år i medellivslängd.

Vänsterpartiet vill skapa förutsättningar för att alla ska ha både rätten och möjligheten att bo var man själv önskar i Sverige. Det behövs en övergripande strategi som bygger på långsiktighet, en utvecklad samverkan, ett större regionalt inflytande och ett tydligt ansvar för staten att se till att grundläggande samhällsservice finns i hela landet.

¹² RUT, dnr 2020:1137.

Tillgången till offentlig service är avgörande för att människor ska kunna bo och leva sina liv. Också statlig service måste finnas tillgänglig även på landsbygden.

De svikna delarna av Sverige har en sak gemensamt. Det är när marknadskrafterna får fritt spelrum som butiker stängs och jobb försvinner. Marknaden frågar bara efter hur många som kan betala. Då dras resurserna till städerna och till centrumen. Om vi ska hålla ihop och skapa förutsättningar för utveckling i hela Sverige måste vi ha likvärdiga grundläggande förutsättningar oavsett var vi bor. Vänsterpolitik handlar om att ta ett gemensamt ansvar. De senaste årtiondena har det offentliga ofta varit först med att lämna landsbygd och förorter åt sitt öde. Vänsterpartiet vill se satsningar som berör samhällets alla delar.

Sverige har länge varit ett land med relativt låg kriminalitet. Det beror inte på att vi har haft längre straff eller fler poliser på gatorna. Det har däremot en direkt koppling till att vi haft ett starkt välfärdssamhälle med en välfungerande omsorg och skola samt tillgång till arbete och bostäder. Det gäller dock inte längre överallt. De vidgade klassklyftorna har slitit isär samhället. Det har gjort att en organiserad brottslighet med löften om snabba pengar kunnat växa fram och slå rot. Många ungdomar som inte ser någon väg framåt genom studier och arbete lockas av möjligheten att tjäna pengar och vinna anseende genom brott, inte minst relaterade till droghandeln på gator, torg och barer. Efterfrågan driver på våldet. I spåren av denna brottslighet finns mänskliga tragedier. Där finns människor som dödas eller skadas för livet och anhöriga, grannar och andra som känner oro och otrygghet. På landsbygden ger i stället 112 beskedet att det inte finns någon polis att skicka.

Det är Vänsterpartiets absoluta övertygelse att en stark, gemensamt finansierad och jämlik välfärd med en väl fungerande skola, fritidsverksamhet, sjukvård, socialtjänst, låg arbetslöshet och ett starkt socialt försäkringssystem är det bästa sättet att motverka klassamhället och att förebygga kriminalitet. Åtgärder mot gängvåldet i utsatta områden måste ske i dialog med de människor som bor där, som är de som drabbas allra värst.

Samtidigt måste grov brottslighet som gängkriminalitet och våldsbejakande extremism bekämpas på ett effektivt sätt med hjälp av lagstiftning som bygger på de grundläggande rättsliga principerna i en rättsstat.

Jobben är helt avgörande för landsbygdens framtid. Staten måste ta ett övergripande ansvar för en rad åtgärder som säkrar att företag kan starta, växa och leva vidare. På landsbygden kommer t.ex. generationsväxlingen att leda till stora problem om inget görs för att underlätta för företagare att överföra sina verksamheter till unga entreprenörer.

Det är dags att satsa på det svikna Sverige – alla de delar av landet som sett samhällsservicen försvinna, bostäder förfalla och tryggheten gå förlorad, där engagemanget finns men pengar saknas. Det är hög tid att ge alla i Sverige samma chanser, att ge möjligheterna till de som under årtionden har förnekats dem. Vi ska kunna lita på att välfärdssamhället fungerar oavsett var vi bor. Avståndet till storstädernas centrum ska inte avgöra hur stark välfärden är. Offentlig service ska inte styras av marknadslogik och enbart utgå från efterfrågan. Sverige ska vara ett land som håller ihop. Våra gemensamma rikedomar skapas av hela landets resurser och hela landets arbete. Då ska frukterna av det arbetet också komma hela landet till del. Vi behöver en annan politik, en politik som ger hopp och skapar förutsättningar för jobb, bostäder och god offentlig service.

9.4 En sjukvård som det går att lita på

Alla har rätt till en jämlik och bra sjukvård. Den grundläggande principen är att vården ska ges utifrån människors behov, inte utifrån om man har en privat försäkring eller inte. Det ska gå att lita på sjukvården oavsett vem man är och var man bor. I dag finns det stora skillnader i Sverige, både i hälsa och i tillgång till vård. Det handlar både om var man bor i landet och om klass, kön och ålder. Vi har en orättvis vård. Därför är frågan om jämlik hälsa och vård så viktig för Vänsterpartiet.

Personalen är vårdens viktigaste resurs. Samhället behöver förnya sitt åtagande att säkerställa en god arbetsmiljö för de som söker sig till vården och för de som redan arbetar där. Vänsterpartiet arbetar för att vårdrkarna ska värdesättas som de samhälls-nödvändiga tjänster de är. För att förbättra arbetsmiljön, stärka kompetensen och förbättra villkoren för de anställda tillför Vänsterpartiet medel till en gedigen satsning på hälso- och sjukvården i Sverige. Vänsterpartiet tillför 4 000 miljoner kronor mer jämfört med regeringen för detta ändamål 2022.

När vinstjakten får styra vården så prioriteras de patienter som är lönsammast att behandla, i stället för de som verkligen behöver vården mest. Vi tycker inte att vinstsyftande företag ska kunna bedriva verksamhet med skattemedel i sjukvårdens kärnverksamheter. Vänsterpartiet vill satsa mer pengar för att få en bättre sjukvård. Det är viktigare än nya skattesänkningar för de som redan tjänar mest. Det enda sättet att klara framtidens vårdbehov är att slå vakt om en gemensam och skattefinansierad hälso- och sjukvård.

Pandemin drabbade en hälso- och sjukvård som redan var svårt ansträngd med brist på resurser, bemanningsproblem och strukturproblem som länge drabbat både patienter och personal. Om sjukvården varit starkare finansierad och haft fler anställda och en verklig lagerhållning av sjukvårdsmateriel, hade Sverige stått bättre rustat inför denna kris. Det är därför vi med besvikelse kan konstatera att de satsningar regeringen gör i sin budgetproposition för 2022 relaterat till pandemin och sjukvården enbart sträcker sig över ett eller två år.

Vänsterpartiet menar att sjukvården behöver stärkas väsentligt och under en längre tid, vilket är ett skäl till att vi bl.a. tillför omfattande resurser till kommunsektorn i form av generella stöd.

Det är genom enorma insatser som vårdpersonalen har räddat liv trots utgångsläget. Vänsterpartiet instämmer i hyllningarna men menar att vårdanställda bör få bättre arbetsvillkor, löner och arbetsmiljö, i stället för ett tomt tack. Till följd av spridningen av coronaviruset har sjukvården behövt ställa om och fokusera helt på de patienter som drabbas hårdast av covid-19. Det har bl.a. inneburit svåra prioriteringar där operationer och behandlingar som inte är livsavgörande ställs in. Långsiktiga satsningar på personal vad gäller löner, villkor och kompetensutveckling är förutsättningen för att vi ska ha en hälso- och sjukvård som motsvarar de behov som finns och kraven i hälso- och sjukvårdslagen.

I dag arbetar knappt 300 000 medarbetare i hälso- och sjukvården enligt Sveriges Kommuner och Regioner (SKR). Fram till 2026 beräknas att det behöver nyrekryteras ca 118 000 personer bara för att behålla samma nivå på vårdens tjänster som i dag. Vänsterpartiet vill förbättra arbetsmiljön för personalen och därmed vården för patienter. För det krävs ökad personaltäthet och ständig kompetensutveckling. Staten har ett ansvar för att utbilda olika yrkesgrupper som kan arbeta inom hälso- och sjukvården.

Arbetsgivare har ett stort ansvar för kompetensutveckling. Det är viktigt att det finns en framförhållning av framtida behov inom regioners och kommuners hälso- och sjukvård. Därtill har till exempelvis företagshälsovård och olika former av folkhälsoinsatser en viktig roll att spela. Det behövs även en kvalitetshöjning i verksamheterna. Personalförsörjningen för regioners och kommuners sjuk- och hälsovård måste säkras. Det behövs en långsiktig utbildningsplan för att tillgodose framtida rekryteringsbehov inom vård- och hälsovård med ökad kvalitet och ökad personaltäthet.

Antalet vårdplatser per invånare har mer än halverats sedan 1994. Det handlar dels om ändrade tekniska och behandlingsmässiga förutsättningar, dels om personalbrist. Olika regioner har olika ekonomiska förutsättningar. Regioner med delar som omfattas av avfolkning och med många fattigpensionärer har svårt att satsa mer pengar. Andra regioner spenderar mycket pengar på konsulter och att ge vinstsyftande bolag hög avkastning. Underskott på sjukvårdsenheter beror snarare på underfinansiering och inte på att det finns för många anställda med för bra arbetsvillkor. Vårdplatsbristen är en av de absolut största flaskhalsar vi har i vården i dag. Vänsterpartiet har i sitt budgetförslag ökade satsningar på sjukvården och i synnerhet regioner med stor glesbygd. Det behövs en nationell strategi för tillräckligt många vårdplatser utifrån bl.a. demografiska behov, krisberedskap och långsiktiga kompetensbehov.

För att säkerställa en god och tillgänglig vård är det helt avgörande att få fler att vilja jobba där och att de som redan arbetar inom sjukvården vill stanna kvar. Vänsterpartiet vill därför bygga vidare på den satsning på förbättrad arbetsmiljö, kompetensutveckling och förbättrade arbetsvillkor som vi fick igenom i budgetsamarbetet under förra mandatperioden. I spåren av pandemin är denna satsning extra angelägen. Vi avvisar samtidigt regeringens förslag med ytterligare satsningar på de s.k. kömiljarderna, eftersom vi anser att det är fel väg att gå. Vi vill se långsiktiga lösningar där kvalitet står i fokus.

I glest befolkade regioner är det dyrare att bedriva sjukvård. I dag finns ett glesbygdstillägg i det kommunala kostnadsutjämningsystemet. Den tekniken vill vi använda i inkomstutjämningsystemets strukturbidrag. Det blir då ett anslag som utbetalas direkt och finansieras helt av staten. Detta utan att någon annan region får minskat anslag.

Den psykiatriska vården behöver stärkas på bred front. Arbetet med att säkra god kvalitet och en tröskellös vård av psykisk ohälsa behöver intensifieras. Vänsterpartiet avser att framhärda i arbetet med att bryta stigmat kring psykisk ohälsa och i stället arbeta för att samhället tar ett ökat ansvar för att erbjuda vård och stöttning, såväl förebyggande som behandlande. Det är inte minst angeläget i ljuset av pandemins konsekvenser på den psykiska folkhälsan. Vänsterpartiet avsätter 300 miljoner kronor mer än regeringen för det ändamålet för 2022 med anledning av coronapandemin som innebär stora risker för ökad psykisk ohälsa.

Det finns en ökad risk för ångest och depression i befolkningen, framför allt bland personer med minskad inkomst och arbetslöshet eller tidigare psykisk ohälsa. Även åtgärder som social distansering och isolering kan öka risken för psykiatriska diagnoser. För barn finns en risk för ökade ångest- och depressionssymtom, framför allt i de grupper där de ekonomiska och arbetsrelaterade konsekvenserna slår hårdast. En ökad risk för våld mot barn i hemmet kan uppstå, vilket innebär en både akut och allvarlig risk för barnet och en ökad risk för framtida psykiska besvär.

9.5 Bättre tandvård

Tänderna är en del av kroppen. Vänsterpartiet vill att man ska kunna gå till tandläkaren oavsett om man har hög eller låg inkomst. Det ska inte synas i munnen hur mycket pengar man tjänar. Vänsterpartiet vill på sikt införa ett högkostnadsskydd i tandvården. Förslaget innebär att alla kostnader över 2 000 kronor subventioneras fullt ut. Detta gäller de kostnader den enskilde har under en tolv månadersperiod. Systemet med en referensprislista behöver reformeras. Vänsterpartiet föreslår att de vanligaste behandlingarna får en bindande nationell taxa som innebär ett tak på vad respektive behandling får kosta, oavsett vårdgivare. Det kan röra sig om ett 50-tal olika behandlingar. Reformen skulle göra att det blir klart och tydligt för varje patient vilka kostnader varje enskild behandling innebär. Reformen skulle även i många fall ge billigare tandvård. Detta eftersom den nationella taxan i praktiken skulle innebära ett tak för de priser som vårdgivaren sätter. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning för 2022 om 2,25 miljarder kronor mer än regeringen.

9.6 En värdig äldreomsorg

Vänsterpartiet vill ha en jämlik och jämställd äldreomsorg med hög kvalitet. Personal med rätt kompetens är en förutsättning för detta, men i stället har äldreomsorgen under lång tid varit underfinansierad trots den betydelse den har i samhället. Det har visat sig genom en ständig stress där tiden för den gamles omsorg alltför ofta inte räcker till, i en hetsig minutjakt, men också i dåliga arbetsvillkor, låga löner och bristande inflytande.

Konsekvenserna av detta blottades tydligt under pandemin. Många blev förvånade, och det med all rätt, för inte kunde folk tro det om en sån central välfärdsverksamhet. Regeringen tycks inte ha insett att läget i svensk äldreomsorg är allvarligt. Det var kanske därför de valde att inte förlänga det riktade statsbidraget på 2 miljarder kronor, som var avsett för att stärka personalbemanningen, när de budgetförhandlade med Centerpartiet och Liberalerna. Detta trots att de hade råd med stora skattesänkningar för de välbeställda.

Under pandemin blev det tydligt att den stora personalomsättningen, de många timanställda, som ligger skyhögt över arbetsmarknaden i övrigt, alla deltid och delade turer fick stora konsekvenser på smittspridningen. En verksamhet med bristande kunskaper i smittspridning, ingen skyddsutrustning och alltför mycket av just in time-verksamhet. Den privatiserade äldreomsorgen där arbetsvillkoren är sämre och de anställda färre hade enormt stora problem. Attendo bedrev inte kohortvård trots att de uppgav det till de anhöriga, men samtidigt plockade de ut stora bonusar från de skattepengar de fått för att klara verksamheten. Tyvärr valde en majoritet i riksdagen att inte kräva tillbaka pengarna.

Vänsterpartiet har under lång tid arbetat för och krävt mer resurser till välfärden. Vi gjorde det förra mandatperioden när vi budgetförhandlade och vi gjorde det innan dess. Och vi ser tydligt att det fortfarande krävs väldigt mycket resurser för att säkra personalförsörjningen, öka fortbildningen, förbättra arbetsvillkoren och arbetsmiljön och framför allt för att ge mer tid åt de äldres omsorg och behov. Det ska finnas tid för att ge en värdig och tillfredsställande omsorg och hjälp med de äldres behov i centrum. Därför förstärker vi de generella statsbidragen rejält, med 10 miljarder kronor redan nästa år. Då äldreomsorgen utgör en betydande andel av den kommunala verksamheten resursmässigt borde ca en tredjedel gå till äldreomsorgen av de tillskotten. Det ger en

långsiktigt hållbar finansiering så att kommunerna kan bygga upp sin verksamhet och anställa fler. Vi vill också införa Söderhamnsmodellen där man undviker en uppdelad arbetsdag. En delad arbetsdag påverkar de anställdas hälsa negativt och fråntar dem möjligheten till sammanhållen ledighet och återhämtning. För att skapa bättre arbetsvillkor och göra arbetet i hemtjänsten mer attraktivt vill Vänsterpartiet införa en modell där delade turer är frivilliga och där personalen får ekonomisk ersättning för uppehållet mellan turerna vid delade turer. Kostnaden för att införa denna modell från den 1 juli 2022 beräknas uppgå till 300 miljoner kronor.

Vi konstaterar att regeringen har den reform som Vänsterpartiet drev igenom tillsammans med Moderaterna och Kristdemokraterna förra året. En stor satsning på förbättrade arbetsvillkor som kan göra verklig skillnad. Timanställningar kan omvandlas till tillsvidareanställningar, den medicinska kompetensen kan utökas och fler äldreboende byggs.

9.7 Bort från marknadsskolan

Skolan ska ge alla elever samma möjligheter till en bra utbildning och lägga grunden för ett liv med goda möjligheter att delta i och påverka det demokratiska samhället. En skola för ett modernt och demokratiskt samhälle handlar dock inte bara om att utbilda för arbetslivet – det handlar också om allas rätt till kunskap. Arbetarrörelsen byggde upp en skola för alla på 1900-talet, i strid mot en höger som ville att kunskap skulle vara ett privilegium för några få. I inget annat land var skillnaderna i resultat mellan skolor så små som här.

Nedskärningarna i den offentliga sektorn i början av 1990-talet dränerade den allmänna skolans resurser. Så gjorde också den nästan obegränsade rätten att inrätta fristående skolor – till billigt pris och på kommersiella grunder. Utvecklingen går åt fel håll, då elevers bakgrund spelar en allt större roll i dag. Hur mycket elever lär sig beror alltmer på vilken skola de hamnar i och vilka föräldrar de har. Så behöver det inte vara. Vänsterpartiet vill återupprätta den jämlika och sammanhållna skolan.

När elever med olika bakgrund och livsåskådning möts förbättras inte bara resultaten utan också sammanhållningen. Skolan kan inte avskaffa klassamhället men jämna ut klasskillnader så att alla barn får en bra start i livet. Därför bör den tillföras mer resurser som fördelas efter behov, så att de barn som behöver stöd kan få det direkt och inte halkar efter. För att kunna kompensera för elevers olika bakgrund och behov måste skolans resurser användas rätt och i tid. För elever i behov av särskilt stöd sätts i dag de största insatserna in först i slutet av grundskolan och i gymnasieskolan, trots att all forskning visar att tidiga insatser ger bäst resultat. Vi vill ändra på detta och se till så att det finns tillräckliga resurser för särskilt stöd redan i förskolan och under de första åren i grundskolan.

En förutsättning för ett riktigt bra skolsystem är att det fokuserar på det viktigaste. Kvaliteten och behoven ska alltid komma i första rummet, inte möjligheten att berika sig på verksamheten. I skola och förskola ska det finnas personal så att varje barn får det stöd hen behöver, något som inte får prioriteras ned för att skapa vinstutdelning till ägarna. För att nå dit behöver skolan avkommersialiseras. Vänsterpartiet anser att skolans mål ska vara att ge eleverna den bästa kunskapen – inte att generera vinst till privata bolag. För en likvärdig utbildning behövs ett slut på vinstintresset inom skolväsendet. Stora skolkoncerner har haft stora aktieutdelningar tidigare så vi menar att de riktade statsbidragen till friskolorna bör minskas. Det är hög tid att Åstrands utredning

blir verklighet. I utredningen presenteras en skillnad i elevpengen beroende på huvudman och dess ansvar. Till dess att det genomförs tar vi bort den del av det riktade statsbidraget som går till karriärtjänster för friskolor, 1:13 Bidrag till lärarlöner. Anslaget får användas även för karriärstegsreformen och ungefär 300 miljoner kronor har använts för ändamålet. Vi minskar därför anslaget med motsvarande summa.

Vänsterpartiet stödde kommunaliseringen av skolan i början av 1990-talet. Vi menade att ett kommunalt driftsansvar för skolverksamheten skulle ses som ett led i en ökad decentralisering och demokratisering av den offentliga sektorn. Vi lyfte dock i samband med reformen en rad farhågor. Vi var bekymrade över att statens kostnader för skolan skulle vältras över på kommunerna och att likvärdigheten mellan skolorna och kommunerna skulle minska, att kommunerna skulle betrakta skolan som en kommunal verksamhet som alla andra som man gör nedskärningar på när den kommunala ekonomin kärvar. De senaste decennierna kan vi se hur underhållet av lokalerna blivit alltmer eftersatt och hur lärare fått allt fler arbetsuppgifter, vilket bidragit till en försämrad arbetsmiljö. För att kunna skapa en likvärdig och bra skola i hela landet behöver staten återta huvudmannskapet för skolan.

9.8 Stärk förskolan och fritidshemmen

Vänsterpartiet anser att förskolan ska vara en rättighet och en möjlighet för alla barn. Vi har därför genom åren medverkat till reformer av förskolan som har gett ökad tillgänglighet och förbättrad kvalitet. Bland dessa reformer kan nämnas maxtaxa, statsbidrag till personalförstärkning och andra kvalitetsförbättrande åtgärder, rätt till förskola för barn till arbetslösa och föräldralediga, allmän förskola, läroplan för förskolan, förtydligande av det pedagogiska ansvaret samt skyldighet för kommunen att erbjuda förskola.

Förskolan har långsiktiga positiva effekter på barns lärande och utveckling. Förskolan har även utjämnande socioekonomiska effekter genom att barn från resursfattiga familjer drar störst nytta av att vistas i förskola. Bra barnomsorg är lika viktig för barns utveckling som en bra skola. Därför borde också rätten till en bra barnomsorg för alla barn vara en självklarhet. Bra barnomsorg är också en förutsättning för att kvinnor och män ska kunna förvärvsarbeta på lika villkor.

Vi vill ha en pedagogisk verksamhet med så hög kvalitet som möjligt. Den målmedvetna satsningen på förskolan i Sverige har gjort att den internationellt sett intar en särställning vad gäller både tillgänglighet, kvalitet och pedagogisk utveckling. Men för att den jämlika förskolan ska fortsätta behöver barngruppernas storlek begränsas och personalens arbetsmiljö förbättras. Rätten till 30 timmars förskola behöver också utökas till alla barn.

Personalen i förskolan arbetar i allt större barngrupper; det har blivit fler barn i förskolan med allt längre vistelsetider. Dessutom har förskolepersonalen en läroplan som ska följas, med allt större krav på den pedagogiska verksamheten och dokumentation, samtidigt som de ska finnas där för alla barn och se till varje barns individuella behov.

Rådande forskning om storleken på barngrupper och anknytningsteori samt Skolverkets rekommendationer avseende barngruppsstorlekar är eniga. I en barngrupp i åldern 1–3 år bör det inte vara fler än 12 barn på 3 pedagoger och i åldern 3–5 år bör det inte vara fler än 15 barn på 3 pedagoger för att barnen ska må bra. Det finns dock inga regleringar av hur stora barngrupperna får vara i dag, vilket påverkar personalens arbetsmiljö och därmed barnens rätt till en jämlik förskola. Det finns också exempel

från kommuner där barngrupperna administrativt delats upp för att det ska se bra ut på papperet men att de sedan delar på samma lokal och har verksamhet ihop. För att motverka denna utveckling tillför Vänsterpartiet 2 miljarder kronor per år i en särskild personalsatsning riktad mot förskolan, i syfte att minska barngrupperna.

Fritidshemmen är en viktig del av skolans pedagogiska uppdrag. För barn som inte får tillräcklig stimulans hemifrån kan fritidshemmen ge stöd och hjälp i skolarbetet. Men där ges också det informella lärandet ett annat utrymme än i skolan. Fritidsverksamheten skapar viktiga sammanhang för social och demokratisk utveckling och innebär ett viktigt komplement till skoldagen. Vänsterpartiet föreslår en satsning om 500 miljoner kronor årligen på fritidshemmen.

9.9 En meningsfull fritid

För Vänsterpartiet är det centralt att det finns goda möjligheter till idrottande för människor i alla åldrar, oavsett bakgrund och ekonomiska förhållanden. Det handlar om en bred palett av insatser som behövs för att skapa de bästa förutsättningarna för människor att leva ett aktivt liv. Vänsterpartiet har länge lyft problemen med ojämlikhet när det gäller barns och ungdomars möjligheter till idrottsutövande. På fritiden styrs barns och ungdomars idrottsutövande i hög grad av föräldrarnas ekonomi. Tidigare studier visar att det som driver kostnader för barn/föräldrar är deltagaravgifter, utrustning och resor i samband med t.ex. tävlingar. Kostnaderna är ett av skälen till att barn och ungdomar lämnar idrotten, men långa avstånd och svårigheter att hitta något för den som har en funktionsnedsättning är också vanligt.

Pandemin har inneburit att många barn och ungdomar har slutat idrotta, och andra har inte fått chansen att börja. Riskerna är att många föreningar tvingas höja sina avgifter p.g.a. det tuffa ekonomiska läget, och det i en situation när vi redan kan konstatera att barns och ungdomars deltagande i idrott har blivit en klassfråga. Det gäller både rätten till en meningsfull fritid och rätten till fysisk och psykisk hälsa. Den psykiska ohälsan liksom andelen överviktiga bland barn och ungdomar har ökat avsevärt de senaste decennierna. Det finns en tydlig koppling mellan låg socioekonomisk status och ohälsa. Samtidigt är sambanden mellan fysisk aktivitetsnivå och ett stort antal hälsoaspekter starka. I många kommuner saknas i dag idrottshallar och planer och det sätter käppar i hjulen för föreningarna att erbjuda fler barn en möjlighet till idrott. Därför föreslår vi ett statligt investeringsstöd för att möjliggöra en utbyggnad av idrottshallar.

Pandemin har lett till att fler hittar ut i skog och mark. Vanan och kunskapen om natur och allemansrätt skiljer sig mycket mellan olika grupper och åldrar. Mycket av friluftslivet bygger på insatser från föreningslivet. Det finns stor potential för dem att aktivera fler om kunskapen om deras verksamhet ökar. Många ledare är äldre och det finns behov av att rekrytera och utbilda nya ledare. I en del fall behöver man arvoda ledare och sedan några år tillbaka är regelverket annorlunda för friluftslivet än för Riksidrottsförbundets medlemmar och det ger högre kostnader. Vi vill också anslå 10 miljoner kronor i en speciell satsning till friluftorganisationerna för att nå barn och unga.

Fungerande och ändamålsenliga föreningslokaler är centrala för utvecklingen av kultur- och föreningsliv och lokaldemokrati. Många förenings- och samlingslokaler är eftersatta. På mindre orter och landsbygden är de föreningsdrivna mötesplatserna garanten för att det ska finnas ett kulturutbud och en nod för lokal utveckling. Folkets Hus och Parker, Våra Gårdar, bygdegårdarna och hembygdsföreningarna är de stora

samlingsorganisationerna för den här typen av mötesplatser och betyder mycket för landsbygdens civilsamhälle och sammanhållning. Genom ett permanentande av regeringens satsning får de här organisationerna möjlighet att utveckla sitt arbete med mötesplatser och aktiviteter på landsbygden. Vi anslår 50 miljoner kronor till ändamålet.

Genom att använda sig av kulturorganisationernas paraplyer kan man nå närmare de ideella krafterna lokalt. Ett exempel på det är Ideell kulturallians arbete med det man kallar ”Kulturens kapillärer”. Under 2021 har man tillsammans med Postkodlotteriet drivit ett lokalt kulturprojekt där man fördelat pengar i syfte att skapa kulturarrangemang och kurser lokalt. Vänsterpartiet föreslår 15 miljoner kronor för ett uppdrag till Kulturrådet att fördela pengar till nationella paraplyorganisationer för att dela ut till medlemsorganisationers lokala ideella kulturprojekt.

9.10 Kultur för alla barn

Det är samhällets ansvar att ge alla barn och unga i landet lika goda möjligheter att bygga vidare på den första upptäckar- och skaparglädjen och på lusten att söka kunskap och lära sig nya saker, vidga sin värld och få del i nya sammanhang. Det är därför grundläggande att alla barn under hela sin uppväxt har tillgång till kulturella verksamheter där de själva är skapande, men också att de får uppleva professionellt utövad kultur inom alla genrer. Barns och ungas rätt till kultur begränsas ofta av familjens ekonomiska situation men också av kunskap om utbud. När det offentliga drar sig tillbaka och de kommersiella alternativen tar över så lämnas de som inte har råd att betala utanför. Även dessa barn ska ha möjlighet att ta del av kultur, och vi vill se ett kulturlyft i skolan för att nå alla barn och garantera dem scenkonst varje läsår.

Tillsammans med en barn- och ungdomssatsning i friluftorganisationerna lägger vi sammanlagt 50,7 miljoner kronor år 2022, 40,7 miljoner kronor år 2023 och 37,7 miljoner kronor 2024. Vi menar också att alla barn har rätt till väl utrustade skolbibliotek med kunnig personal. Vi gör två satsningar som sammanlagt blir 29 miljoner kronor 2022, 35 miljoner kronor 2023 och 46 miljoner kronor under 2024.

Kulturskolan är landets största barn- och ungdomskulturverksamhet och spelar en viktig roll för barns och ungas möjlighet att själva utöva kultur. Barn som ges möjlighet att utöva kultur får ökat självförtroende, stärker sin problemlösande förmåga och blir bättre på socialt samspel. Drama, dans, bildkonst, film, musik och andra kulturyttringar är viktiga för att stärka barns möjligheter att uttrycka sig med mer än språket. Dock kan avgiften till kulturskolan vara ett stort problem som utestänger många. Vänsterpartiet föreslår därför en satsning på 300 miljoner kronor för att påbörja arbetet med att göra kulturskolan avgiftsfri.

9.11 Satsa på kulturarvet

Kultur är en tolkning av oss, av vår tid, vårt förflutna och våra visioner. Kulturarv handlar inte bara om historia och dåtid utan även om nutid och framtid. Kunskap om både samtidens skeenden och den bakomliggande historien bidrar till vår förståelse av vilka vi är i dag och hur vi kan forma vår framtid. För att våga tro på framtiden är insikten om att vårt samhälle alltid är under förändring avgörande. Det samhälleliga kulturarvsansvaret måste innefatta hela kulturarvet, såsom kvinnornas kulturarv,

lokalsamhällets folkliga kultur, teatrarnas och filmhistoriens skatter, museiföremål, de nationella minoriteternas och de invandrade gruppernas kulturarv och hela klassamhällets historia ur olika perspektiv. Vänsterpartiet vill göra en satsning på kulturarvet och våra kulturarvsinstitutioner för att bevara och tillgängliggöra det. Vi föreslår en satsning på 40 miljoner kronor på att säkra och bevara museer.

9.12 Mäns våld mot kvinnor, behov av ökade resurser och kompetens

Våld mot kvinnor är ett allvarligt samhällsproblem som har förödande och långtgående konsekvenser både för de individer som drabbas och för samhället i stort, både i form av mänskligt lidande och utifrån ett samhällsekonomiskt perspektiv. Genom preventivt arbete över tid och på många arenor samtidigt kan våldet minska. Det arbetet får dock inte ske på bekostnad av stöd och insatser för personer som utsätts eller ställas emot de straffrättsliga regler som gäller.

Det har skett en ökning av privat drivna skyddade boenden. Vart tredje boende drivs i dag i privat regi med vinstintresse. Kvinno- och tjejjourernas arbete bygger däremot på en idéburen grund utan vinstintresse och är en uppskattad tillgång för samhällets gemensamma strävan att motverka våld. Vänsterpartiet har vid upprepade tillfällen tidigare lyft frågan om kvinnojourernas framtid och behov av stabil finansiering. Vi vill skydda och bibehålla starka fristående kvinnojourer. Vänsterpartiet anser att regeringen behöver tydliggöra att kvinnojourerna kommer att garanteras långsiktiga och stabila ekonomiska lösningar för att kunna fortsätta bedriva sin verksamhet och föreslår därför ett anslag på 50 miljoner kronor per år särskilt riktat till kvinnojourerna. Fler kvinnor som söker hjälp hos socialtjänsten behöver även beviljas placering på skyddat boende och få vara där under så lång tid som de behöver. För att socialtjänsten ska ges möjlighet till detta, bör det enligt Vänsterpartiet anslås 350 miljoner kronor årligen.

Vissa mäns förakt och hat mot kvinnor manifesteras såväl genom våld i nära relationer och våldtäkter som genom köp av sexuella tjänster, koppleri och människohandel. Den yttersta manifestationen av våldet är när kvinnor misshandlas till döds, s.k. femicid.

Det finns fortfarande ett genomgående problem inom hela rättskedjan när det gäller hanteringen av det sexualiserade våldet. Alla delar av rättskedjan behöver kompetensutvecklas så att lagstiftningen används så som den är tänkt. Vänsterpartiet satsar därför 30 miljoner kronor i vår budgetmotion för 2022 på ett femicidpaket för polis, åklagare och domare i syfte att mäns våld mot kvinnor, sexköp och människohandel för sexuella ändamål ska hanteras med ökad våldskompetens, rättssäkerhet och seriositet i hela rättskedjan. Kompetensutvecklingen ska också inkludera hanteringen av det nya barnfridsbrottet (barn som bevittnat brott, som ofta handlar om mäns våld) och möjligheterna att genomföra bra barnförhör.

10 Stärkta socialförsäkringar

Socialförsäkringarna är centrala i jämlikhetspolitiken. De fördelar resurser mellan människor utifrån förmåga och efter behov samt mellan de olika livsfaser vi går igenom. Robusta generella trygghetssystem minskar också framväxten av privata lösningar som i

sin tur leder till ökad ojämlikhet. Socialförsäkringarna har urholkats under flera års tid. Det gäller inte minst pensionerna och sjukförsäkringen, inkluderat arbetsskade-försäkringen, men också de ersättningar och bidrag som tillhör familjepolitiken.

10.1 Pensioner som går att leva på

Det nuvarande pensionssystemet cementerar ojämlikheten på arbetsmarknaden. Det fungerar omfördelade från lågavlönade till högavlönade genom att de som kan jobba länge, och därmed betala in pensionsavgift länge, premieras. För dem som inte kan det, exempelvis p.g.a. fysiskt tunga arbetsuppgifter, finns ingen kompensation. Den som har haft goda arbetsvillkor och en stor grad av kontroll i sitt arbete har lägre risk för sjukskrivning. Det är framför allt personer med sådana arbeten som har korta eller inga sjukskrivningsperioder samt kan och vill fortsätta arbeta längre, och därmed får högre pension. Den som däremot har haft avbrott för sjukskrivningar och arbetslöshet eller går i pension tidigare p.g.a. att kroppen är utsliten av ett hårt arbetsliv får lägre pension. Systemet premierar därmed högre tjänstemän och akademiker som kommer in i systemet sent och kan jobba länge medan LO-grupper som börjar jobba i tidig ålder och slits ut tidigt straffas med lägre pensioner.

Pensionssystemet tar ingen hänsyn till att klyftorna i utbildning och inkomst även skapar klyftor i medellivslängd. Pensionssystemet och den förda politiken har också medfört att Sverige i dag har en högre andel s.k. fattigpensionärer än övriga Norden. Pensionssystemet förstärker också de könsorättvisor som finns på arbetsmarknaden. Enligt siffror från SCB har kvinnor i genomsnitt 69 procent av mäns pension och skillnaden ökar med åldern. Hälften av alla kvinnor tvingas ta ut garantipension till någon del för att klara sig.

Systemet kompenserar inte för föräldraledighet och sjukpenningdagar på ett tillfredsställande sätt. I det nuvarande pensionssystemet riskerar en allt större andel av framtidens pensionärer att bli fattiga. Kommunalarbetare och industriarbetare får ca 47 procent av sin slutlön i pension. För att inte riskera fattigdom brukar en pensionsnivå på 60–70 procent av slutlönen anses nödvändig. Även med inräknad tjänstepension ligger många arbetaryrken långt under detta. För den som i dag är ung och planerar att gå i pension vid 65 kommer slutlönen att bli ännu lägre. Dagens 80-talister riskerar att få pensioner som ligger en bit under 45 procent av lönen om systemet inte förbättras. Tjänstepensionen bidrar också till att öka inkomstklyftorna eftersom den är betydligt högre för höginkomsttagare än låginkomsttagare. Det får även konsekvenser för jämställdheten. Kvinnors andel av mäns tjänstepension uppgick 2019 till 52 procent.

Det nuvarande pensionssystemet slår också hårt mot den som inte klarar av att arbeta hela vägen fram till pensionsåldern. Det drabbar framför allt arbetare med slitsamma yrken. För att komma åt detta problem vill Vänsterpartiet införa en möjlighet att avsluta sitt arbetsliv tidigare, utan att pensionen påverkas negativt, genom ett förändrat omställningskrav i sjukförsäkringen. Det är ett krav vi länge har drivit och vi konstaterar att regeringens budgetproposition innehåller ett sådant förslag. Vänsterpartiet anser dock att åldersgränsen inte bör knytas till riktåldern i pensionssystemet, som regeringen föreslår. Åldersgränsen bör i stället vara fast och sättas till 60 år. Riktåldern styrs av medellivslängden, men en stigande medellivslängd gör inte slitsamma yrken mindre slitsamma.

Dagens pensionssystem är underfinansierat och oförutsägbart. Vänsterpartiet vill se ett pensionssystem som ger verklig ekonomisk trygghet vid arbetslivets slut. Ett sådant

system bör innehålla ett grundskydd som gör att ingen pensionär tvingas leva i relativ fattigdom och garantera pensioner motsvarande 80 procent av slutlönen för låg- och medelinkomsttagare, inkluderat tjänstepension. Systemet ska också ge möjlighet att avsluta yrkeslivet i förtid med en rimlig pension för den som slitit ut sig under ett långt och tungt arbetsliv. Vi vill också ha en öppen och demokratisk process kring pensionerna i stället för den nuvarande icke-transparenta Pensionsgruppen. Tills vi har ett nytt pensionssystem kommer Vänsterpartiet att verka för att förbättra det befintliga systemet.

Eftersom garantipensionen är prisindexerad i stället för inkomstindexerad halkar de som lever på garantipension efter den övriga befolkningen. Mellan det att garantipensionen infördes 2003 och fram till 2019 hade pensionärer med garantipension i genomsnitt en real inkomstökning på 15,7 procent i jämförelse med 44,6 procent för förvärvsarbetare. Vänsterpartiet menar att garantipensionen bör inkomstindexeras så att de som lever på garantipension inte halkar efter den övriga befolkningen ytterligare. Vänsterpartiet anser att garantipensionen ska höjas med drygt 800 kronor per månad och inkomstindexeras. Förslaget innebär ökade inkomster för över 700 000 pensionärer. Fribeloppet i bostadstillägget bör höjas och inkomstindexeras på samma sätt så att den höjda garantipensionen inte försvinner genom minskat bostadstillägg. Förslaget innebär 4,6 miljarder kronor i ökade utgifter för staten 2022. Vår politik för ett bättre pensionsystem beskrivs närmare i motionen Pensioner att leva på (2021/22:2590).

Vänsterpartiet välkomnar regeringens föreslagna höjning av bostadstillägget. Det är bra att den inser att pensionärerna med sämst ekonomiska förutsättningar behöver ökade inkomster, men det är inte tillräckligt.

10.2 En sjukförsäkring att lita på

Alla kan bli sjuka. Alla har därför intresse av en bra sjukförsäkring. Den svenska sjukförsäkringen bygger på att personer som drabbas av sjukdom som gör dem oförmögna att arbeta fortsatt kan ha en rimlig ekonomisk situation samt få stöd att komma tillbaka till arbete. Det finns ett starkt stöd i befolkningen för att viktiga trygghetssystem som sjukförsäkringen ska finansieras gemensamt och solidariskt.

Den tidigare borgerliga regeringens såväl som den nuvarande regeringens attacker mot sjukförsäkringen har lett till att många sjuka förvägras ekonomisk trygghet vid sjukdom. Sverige har blivit ett land där sjukdom för många har kommit att innebära fattigdom. Därmed urholkas legitimiteten i och förtroendet för sjukförsäkringen. Det krävs en rad förändringar för att återupprätta en sjukförsäkring som bygger på trygghet och solidaritet mellan oss alla som omfattas av den.

Det regelverk som nu är styrande, med fasta tidsgränser inom sjukförsäkringen, drabbar LO-kvinnor hårdast och systemet förstärker köns- och klassorättvisorna. Tidsgränserna har gjort försäkringen stelbent och flyttat riskerna och ansvaret för sjukdom till den enskilde.

Arbetsgivaren har en nyckelroll både i att förhindra att anställda blir sjuka och tvingas till sjukskrivning och i rehabiliteringen och återgången till arbetet. Det är från arbetet man sjukskrivs och till arbetet man ska rehabiliteras. Vänsterpartiet anser att rehabiliteringskedjan, med stelbenta tidsgränser, bör slopas och ersättas av ett individuellt anpassat system där fokus hamnar på medicinska insatser, rehabilitering och arbetsprövning utifrån förmågor hos den enskilde.

Sjukförsäkringen behöver bli mer individanpassad. Vänsterpartiet anser att ersättning bör finnas i fler steg än dagens fyra för att underlätta och göra det mindre riskabelt

att pröva att börja arbeta igen. Vid prövning av sjukpenning och sjukersättning ska Försäkringskassan göra en helhetsbedömning som kan väga in flera saker såsom ålder, arbetslivserfarenhet och bosättningsort. Den grundläggande försäkringsrättsliga principen att den försäkrade är försäkrad i befintligt skick bör åter gälla. Detta innebär att det är försäkringsfallets betydelse för den försäkrade som ska bedömas. En försäkrad som saknar möjligheterna att tillgodogöra sig högre utbildning och som skadar sin kropp påverkas av naturliga skäl mer än en försäkrad som kan ställa om genom att genomgå ytterligare utbildning. Det behöver vägas in i handläggning av sjukförsäkringsärenden.

Regeringen har låtit utreda sjukförsäkringen genom flera utredningar de senaste åren. Utredningarna har presenterat flera förslag som skulle lösa en hel del problem och ta viktiga steg i rätt riktning om de genomfördes. Efter påtryckningar från Vänsterpartiet har regeringen genomfört och föreslagit flera av förslagen. Vänsterpartiet konstaterar dock att det finns behov av ytterligare reformer. Inte minst när det gäller sjuk- och aktivitetsersättningen. Att Sverige sannolikt har de hårdaste kraven inom OECD för att få sjuk- och aktivitetsersättning är inte värdigt. Regeringen bör snarast gå vidare med förslagen i betänkandet En sjukförsäkring med prevention, rehabilitering och trygghet (SOU 2021:69) från Utredningen om sjuk- och aktivitetsersättningen samt förmåner vid rehabilitering (dir. 2020:100).

Vänsterpartiet konstaterar även att regeringen föreslår en höjning av taket i sjukpenningen och höjningar av garantinivån i sjuk- och aktivitetsersättningen samt en höjning av bostadstillägget, allt enligt Vänsterpartiets krav. Vi anser dock fortsatt att taket och ersättningsnivån i sjuk- och aktivitetsersättningen behöver höjas för att säkra deras långsiktiga legitimitet. Vår politik för en fungerande sjukförsäkring beskrivs närmare i motionen En fungerande sjukförsäkring (2021/22:2595).

10.3 Trygga barnfamiljer, jämställd föräldraförsäkring

Även om många barnfamiljer har fått det ekonomiskt bättre under 2000-talet har det skett en ökning av andelen barnfamiljer som lever med låg ekonomisk standard. Från 2000-talets början till 2017 ökade andelen från omkring 8 procent till 16 procent. Utan familjepolitiska insatser skulle en fjärdedel av de svenska barnfamiljerna ha levt med låg ekonomisk standard. Denna siffra har varit relativt konstant under denna period. Den omfördelade och fattigdomsreducerande effekten inom familjepolitiken har alltså minskat avsevärt över tid.

Vid en jämförelse av inkomstfattigdom mellan EU-länder syns kraftiga variationer såväl före som efter transfereringar. Sverige har gått från 5:e plats 2007 till 13:e plats 2017 avseende familjepolitikens betydelse på nivån av inkomstfattigdom. Från slutet av 1990-talet har den omfördelade effekten av samtliga socialförsäkringar till barnfamiljer nästan halverats. Störst är förändringen inom de behovsprövade bidragen. Av totalt drygt 80 miljarder kronor i den ekonomiska familjepolitiken 2017 fungerar ca 8 miljarder kronor som omfördelade mellan barnhushållen, vilket motsvarar knappt 10 procent av 2017 års ekonomiska familjepolitik. Vänsterpartiet menar att denna trend måste vändas och att det är en av de viktigaste frågorna i socialförsäkringspolitiken. Vi föreslår i denna motion, som ett första steg mot en starkare ekonomisk familjepolitik, att det barnrelaterade bostadsbidraget höjs med 200 kronor per månad för ett barn, 400 kronor för två barn och 600 kronor för tre eller fler barn. Förslaget ökar utgifterna för bostadsbidraget med 600 miljoner kronor 2022.

Att föräldrar ska fördela ansvar för hem och barn lika är en av de mest centrala jämställdhetsfrågorna. Ett jämnare uttag av föräldraledighet skulle göra att kvinnors inkomster och hälsa ökar och att män tar större ansvar för hem och barn. Alla barn har rätt till en bra relation med båda sina föräldrar. I dag tar kvinnor ut 80 procent av föräldradagarna under barnets två första år och omkring 70 procent av alla föräldradagar. Tillsammans med regeringen drev Vänsterpartiet igenom en tredje reserverad månad i föräldraförsäkringen 2016. En analys från Försäkringskassan visar att förändringen har lett till ett mer jämställt uttag av föräldradagar. Analysen visar samtidigt att det är långt kvar till ett jämställt uttag och att ett mer styrande regelverk är nödvändigt.

Vänsterpartiet anser att föräldraförsäkringen på sikt måste individualiseras. Ett mer jämställt uttag gör att män tar mer ansvar för vård av sjukt barn och för hushållsarbetet. Kontakten mellan pappor och barn blir bättre om föräldrapenningdagarna har delats mer lika mellan föräldrarna. Barn får dessutom en bättre relation till båda sina föräldrar, vilket skapar trygghet. Vår politik för en ökad ekonomisk trygghet för barnfamiljer och en mer jämställd föräldraförsäkring utvecklas i motionen En starkare familjepolitik (2021/22:252).

Regeringen föreslår att ett första steg i införandet av den s.k. familjeveckan ska tas under 2022. Familjeveckan har sitt ursprung i slutbetänkandet Jämställt föräldraskap och goda uppväxtvillkor för barn – en ny modell för föräldraförsäkringen (SOU 2017:101), från Utredningen om en modern föräldraförsäkring som tillsattes efter initiativ från Vänsterpartiet. I betänkandet föreslås en ny modell för föräldraförsäkringen där 390 föräldradagar reserveras till perioden från 60 dagar till beräknad födelse tills barnet är 3 år gammalt. 130 av dessa dagar är reserverade till vardera föräldern. Mellan barnets 3-årsdag och 10-årsdag får föräldrarna förfoga över 10 föräldradagar per år och tre av dem är reserverade åt vardera föräldern. Den sistnämnda delen av modellen har utvecklats till familjeveckan. Vänsterpartiet anser att regeringen borde ha tagit ett helhetsgrepp om föräldraförsäkringen med utgångspunkt i utredningens förslag i stället för att bryta ut vissa delar. Vi ser dock att familjeveckan kommer att underlätta livet för många familjer, inte minst för föräldrar som inte har så flexibla arbetstider och har haft svårt att spara föräldradagar.

11 Ett rättvist skattesystem

11.1 Målen för skattepolitiken

Målsättningen med Vänsterpartiets skattepolitik är att trygga välfärden, öka jämlikheten, få fler människor i arbete och skapa förutsättningar för en hållbar utveckling. En hög sysselsättning är en förutsättning för att få resurser till den offentligt finansierade välfärden. Skatt ska betalas efter bärkraft och fördelas efter behov. Skatteflykt och skattebrott ska bekämpas kraftfullt och principen om lika skatt vid lika inkomst ska återupprättas. Regeringens krisåtgärder har gynnat storföretagen och kapitalägande. Vid utformningen av skattepolitiken efter krisens akuta fas måste de som gynnats av skattepolitiken vara med och finansiera satsningar på välfärden och den gröna omställningen av ekonomin som snabbt måste till för att möta klimatkrisen. Vänsterpartiet lägger därför i denna motion förslag på en rad skärpningar av kapital- och egendomsskatterna. Vi föreslår också en extra välfärdsskatt på inkomster över 85 000 kronor i månaden.

11.2 Inkomstskatterna

Vänsterpartiet lägger i denna motion förslag på höjd skatt för höginkomsttagare och sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare. Vi avvisar regeringens förslag om förstärkt förvärvsavdrag till förmån för vårt eget förslag om sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare, som har en bättre fördelningsprofil. Vi föreslår en skattereduktion på alla inkomster upp till 40 000 kronor/månad. På inkomster upp till 30 000 kronor sänks skatten med 380 kronor per månad.¹³

Vänsterpartiet föreslår att två nya skiktgränser för statlig inkomstskatt införs. Dessa innebär ett påslag om 5 procentenheter på inkomster över 62 000 kronor per månad och ett ytterligare påslag med 5 procentenheter på inkomster över 85 000 kronor per månad. Vi föreslår också att jobbskatteavdragen trappas av på inkomster över 43 000 kronor i månaden och lägger förslag på att brytpunkten för statlig inkomstskatt sänks från 46 240 kronor per månad till 44 700 kronor för 2022.

En viktig skatteprincip bör vara att lika inkomster ska beskattas lika. Denna princip slogs sönder av den borgerliga regeringen i och med införandet av de olika jobbskatteavdragen. Detta eftersom jobbskatteavdragen endast omfattar arbetsinkomster. Detta innebär att den som t.ex. är arbetslös och får 20 000 kronor i månaden från a-kassan betalar ca 1 700 kronor mer i skatt varje månad än den som har en arbetsinkomst på 20 000 kronor i månaden. Regeringen har sedan tidigare i praktiken slutit skatteflyktan för ålderspensionärer. Vänsterpartiet konstaterar att regeringen i budgetpropositionen tagit till sig vårt krav om att sluta skatteflyktan för personer som erhåller sjuk- och aktivitetsersättning. I denna motion lägger Vänsterpartiet förslag på att helt sluta skatteflyktan för alla andra inkomster, t.ex. sjuk- och rehabiliteringspenning, a-kassan och föräldraförsäkringen.

I tabell 3 nedan visas utredningstjänstens fördelningsanalys av ovan beskrivna förslag mot gällande regelverk.

Tabell 3 Fördelningsanalys av vissa inkomstskatteförändringar, 2022

Förändring av genomsnittlig disponibel inkomst per k.e., effekt mot gällande regelverk, kronor 2022

Decil	Medelvärde	Kronor	Procent
1	110 600	4 000	3,6
2	170 500	5 600	3,3
3	206 100	5 100	2,5
4	238 600	4 600	1,9
5	270 800	3 900	1,4
6	304 300	3 000	1,0
7	342 200	1 700	0,5
8	388 800	500	0,1
9	457 200	-2 800	-0,6
10	866 200	-17 300	-2,0

Källa: RUT, dnr 2021:1298.

Anm.: Notera att medelvärdet per decil är på disponibla inkomster, dvs. inkomst efter skatt och transfereringar.

Som framgår av tabellen får låg- och medelinkomsttagare sänkt skatt medan personer i de två översta inkomstskikten får höjd inkomstskatt. För personer med löneinkomster i

¹³ RUT, dnr 2021:1298.

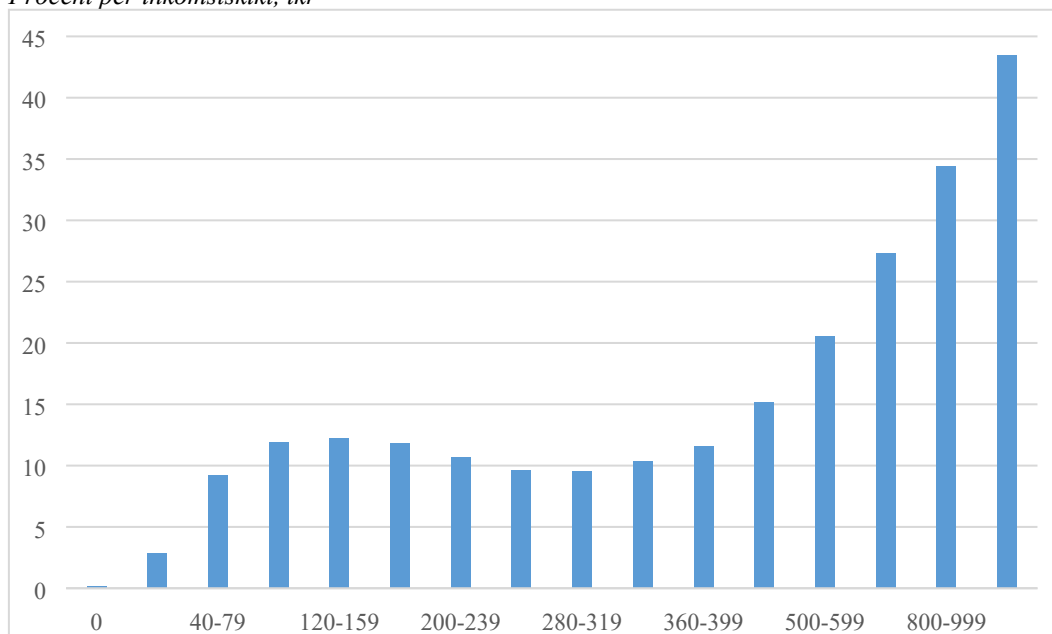
inkomstspannet 10 000–30 000 kronor per månad sänkts skatten med 380 kronor per månad. Vänsterpartiets skatteförslag blir också ett välkommet tillskott för personer som är arbetslösa, sjukskrivna eller föräldralediga. Exempelvis får en person med sjuk- och rehabiliteringspenning på 18 000 kr/mån sänkt skatt med ca 1 700 kronor per månad.¹⁴

Vänsterpartiet noterar att regeringen tagit till sig vårt krav om att införa en skattereduktion för a-kasseavgifter. Vänsterpartiet föreslår vidare att en skattereduktion på 25 procent av fackföreningsavgifter införs. En skattereduktion för fackföreningsavgift sänker kostnaden för fackligt medlemskap och möjliggör för fler att gå med i facket, vilket kan leda till högre organisationsgrad och en högre facklig närvaro. Därmed kan den svenska arbetsmarknadsmodellen stärkas som historiskt tjänat såväl löntagarkollektivet som samhällsekonomin väl.

Vänsterpartiet föreslår att skattereduktionen för hushållsnära tjänster avskaffas. Vänsterpartiet har inget emot hushållsnära tjänster. Det vi vänder oss emot är att dessa ska skattesubventioneras. Rutavdragen är koncentrade till de översta inkomstskikten (jmf figur 4 nedan). Det innebär i praktiken att låg- och medelinkomsttagare subventionerar höginkomsttagares städhjälp. Detta är inte bara orimligt och orättfärdigt, utan det är också ett slöseri med skattebetalarnas pengar. Av samma skäl är vi emot skattereduktionen för renovering, ombyggnad och tillbyggnad (det s.k. rotavdraget). Det kan i vissa lägen vara lämpligt som konjunkturåtgärd, men inte som en permanent skattereduktion. Rotavdraget har också ändrat karaktär till att i mångt och mycket subventionera dyra köksrenoveringar m.m. när det gått ifrån att vara en konjunkturåtgärd till att bli en permanent skattesubvention. Av konjunkturella skäl väljer vi att för 2022 bara sänka taket i rotavdraget.

Figur 4 Andel personer (20 år) som utnyttjat rutavdraget, 2019

Procent per inkomstskikt, tkr

Källa: SCB.

Vänsterpartiet vill också ta bort skattereduktionen för gåvor till ideella organisationer. Vi har en positiv syn på ideell verksamhet som vi menar utvecklar demokratin. De ekonomiska bidrag som enskilda ger till dessa organisationer behöver enligt vår mening

¹⁴ Ibid.

inte ge skattefördelar. Sådana spelar knappast någon roll för enskildas vilja att ge stöd utan riktas i praktiken främst till kommersiellt gångbar sponsring. Vi anser därtill att väl fungerande statliga och kommunala stöd till ideella organisationer är viktiga sätt att stödja denna sektor.

I budgetpropositionen föreslår regeringen att regelverket kring s.k. personaloptioner utvidgas. Vänsterpartiet ser inga sakliga skäl för detta förslag och avvisar det således.

I tabell 9 i avsnitt 11.7 redovisas de offentligfinansiella effekterna av de i detta avsnitt föreslagna inkomstförändringarna.

11.3 Företagsskatter

11.3.1 Bolagsskatten

Genom riksdagens beslut (rskr. 2017/18:398) röstade riksdagen våren 2018 igenom nya skatteregler för företagssektorn. Kärnan i de nya reglerna var att en generell ränteavdragsbegränsning infördes samtidigt som bolagsskatten sänktes från 22 procent till 20,6 procent. Vänsterpartiet välkomnade införandet av den generella ränteavdragsbegränsningsregeln då en sådan minskar den skattemässiga skillnaden mellan finansiering med eget och lånat kapital samt att möjligheterna till skatteplanering/skatteflykt minskade. Däremot avvisade vi förslaget om sänkt bolagsskatt. Den svenska bolagsskatten har sänkts i flera steg under de senaste 10 åren. År 2009 sänktes den från 28 till 26,3 procent och 2013 sänktes den till 22 procent. Den svenska bolagsskatten ligger därmed under OECD-snittet på 23,1 procent. Till det ska läggas att de svenska avskrivningsreglerna är mycket förmånliga i ett internationellt perspektiv. Vänsterpartiet anser att bolagsskatten bör återgå till 22 procent. Förslaget stärker de offentliga finanserna med ca 8,8 miljarder kronor 2023.¹⁵

I budgetpropositionen för 2021 föreslog regeringen nya regler om koncernbidragsspärrade underskott m.m. Vänsterpartiet ansåg, i likhet med Skatteverket, att de nya reglerna ökar komplexiteten i ett redan komplext system och avvisade därför förslaget. Vänsterpartiet vidhåller denna uppfattning och föreslår att bestämmelserna går tillbaka till det ursprungliga regelverket, vilket beräknas stärka de offentliga finanserna med 2 miljarder kronor under 2022.

11.3.2 3:12-reglerna

Bakgrunden till de s.k. 3:12-reglerna är Sveriges duala skattesystem som innebär att förvärvsinkomster beskattas enligt en progressiv skatteskala och att kapitalinkomster beskattas med en proportionell skatt. Syftet med 3:12-reglerna är bl.a. att förhindra en omvandling av högre beskattade förvärvsinkomster till lägre beskattade kapitalinkomster. Reglerna syftar också till att på ett schablonmässigt sätt försöka uppskatta vad som är förvärvsinkomster och vad som är kapitalinkomster.

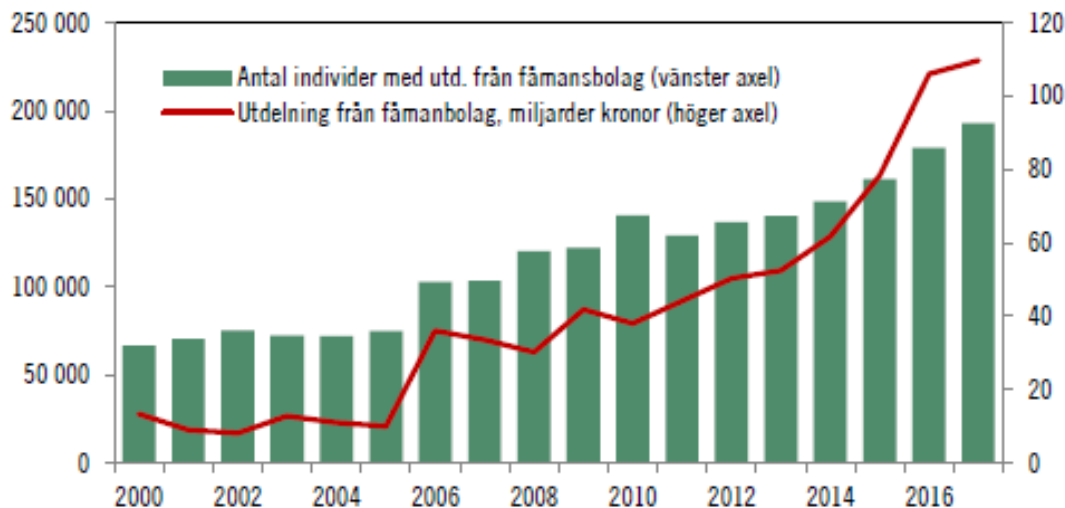
Sedan 3:12-reglerna infördes har en rad ändringar gjorts som sammantaget lett till att regelverket blivit alltmer generöst. Dagens 3:12-regler har kommit att utnyttjas för det som de var tänkta att motverka, nämligen inkomstomvandling. Som exempel kan nämnas att utdelningarna till delägare som har kvalificerade andelar ökade med ca 400 procent under perioden 2004–2013 samtidigt som lönerna för delägarna under samma

¹⁵ RUT, 2021:674.

tidsperiod utvecklades svagare än för arbetskraften i stort.¹⁶ Utdelningarna från fåmansbolagen har fortsatt att öka, och uppgick år 2017 till ca 110 miljarder kronor, se figur 5 nedan.

Figur 5 Utdelningar från fåmansbolag, 2000–2017

2019 års priser (höger axel)

Källa: Lager, N. och A, Swahn (2020), ”3:12 Arbete eller kapital?”.

Utdelningarna från fåmansbolagen tas främst ut av höginkomsttagare. Förekomsten av utdelningsinkomster från fåmansbolagen är betydligt vanligare i den högsta inkomstdecilen jämfört med den övriga befolkningen och utdelningarna är dessutom betydligt högre (se tabell 6 nedan)

Tabell 5 Utdelningsinkomster från fåmansbolag

	Förekomst av utdelningsinkomster från fåmansbolag, andel individer per inkomstgrupp (procent)			Utdelning från fåmansbolag, genomsnitt per inkomstgrupp (tkr, 2019 års priser)		
	p1–p50	p51–p90	p91–p100	p1–p50	p51–p90	p91–p100
2014	0,7	4,3	19,5	0,2	1,7	55,2
2015	0,7	4,6	20,9	0,2	2	70,2
2016	0,7	4,9	23,8	0,2	2,3	96,5
2017	0,8	5,1	25,5	0,2	2,6	97,7

Källa: Långtidsutredningen 2019, Huvudbetänkande, s. 78.

Reglerna för delägare i fåmansbolag har drivit på de ökade inkomst- och förmögenhetskillnader som vi beskrivit i denna motion.¹⁷ Den rikaste procenten hade 2017 ca 230 miljarder kronor i kapitalinkomster, varav ca en tredjedel kom från lågt beskattade utdelningar i fåmansbolag.¹⁸ I rapporten ”3:12 Arbete eller kapital?” bedömer rapportförfattarna att fåmansbolagens gynnsamma beskattning ledde till ett skattebortfall på mellan 9 och 29 miljarder kronor under 2017.¹⁹

¹⁶ Lagrådsremiss (2017), ”Förändrade skatteregler för delägare i fåmansföretag”.

¹⁷ Se t.ex. Långtidsutredningen 2019.

¹⁸ Lager, N. och A. Swahn (2020), ”3:12 Arbete eller kapital?”. Underlagsrapport nr 2 till arbetarrörelsens skattepolitiska skuggutredning, LO/Tankesmedjan Tiden.

¹⁹ Ibid, s. 39.

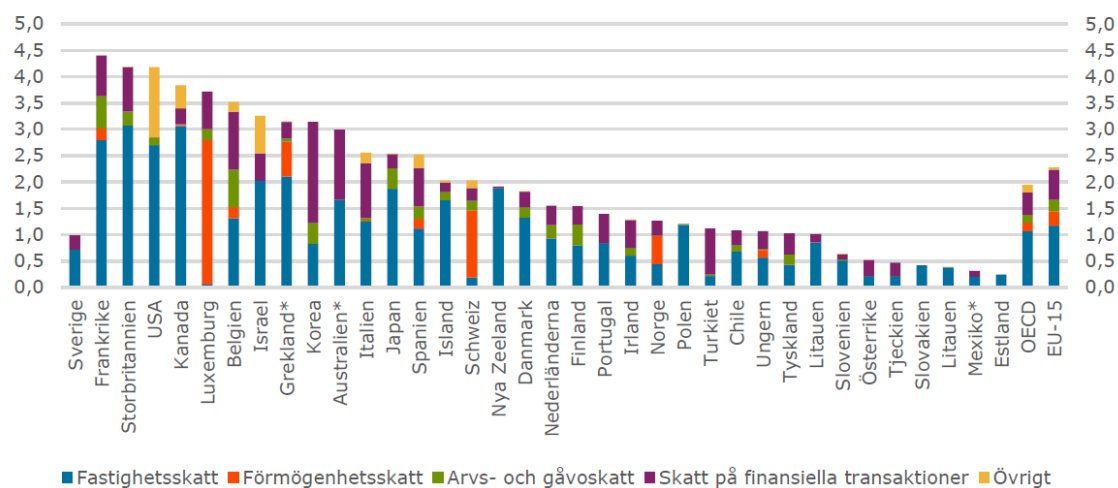
Det som beskrivits ovan var bakgrunden till utredningen Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag (SOU 2016:75). Utredningen ledde fram till lagrådsremissen Förändrade skatteregler för delägare i fåmansföretag. Lagrådsremissen innehöll olika förslag i syfte att minska inkomstomvandlingen, bl.a. förslag om att höja skattesatsen för utdelning och kapitalvinst. Tanken var att förslagen i lagrådsremissen skulle läggas i budgetpropositionen för 2018. Regeringen valde emellertid, efter hot om misstroendeförklaring mot finansminister Magdalena Andersson från de borgerliga partierna och Sverigedemokraterna, att dra tillbaka förslaget. Vänsterpartiet föreslår att 3:12-reglerna i ett första steg reformeras i enlighet med förslagen i utredningen Översyn av skattereglerna för delägare i fåmansföretag (SOU 2016:75). Förslagen beräknas stärka de offentliga finanserna med 5,1 miljarder kronor.²⁰

11.4 Kapital- och egendomsskatter

Sverige är ett av få OECD-länder som varken har en förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt eller en fastighetsskatt som är kopplad till bostadens (fulla) värde. Konjunkturinstitutet har på SNS:s uppdrag studerat de svenska skatterna i en internationell jämförelse. Figuren nedan visar egendomsbeskattningen i OECD. Egendomsskatter utgörs, enligt OECD:s klassificering, av fastighetsskatter (och avgifter), förmögenhetsskatt, arvs- och gåvoskatt samt skatt på transaktioner av ägande (främst stämpelskatt). De svenska egendomsskatterna ligger klart under genomsnittet jämfört med såväl OECD som EU-15. Sveriges egendomsskatter motsvarar 1 procent av BNP, medan inkomsterna från egendomsbeskattningen inom OECD och EU-15 motsvarar ca 2 respektive 2,25 procent av BNP.²¹

Figur 6 Skatt på egendom i OECD-länderna 2017

Procent av BNP

Källa: Konjunkturinstitutet (2019), "Svenska skatter i internationell jämförelse".

11.4.1 Förmögenhetsskatten

De ökande inkomstskillnader som vi beskrivit i denna motion påverkar naturligtvis förmögenhetsfördelningen. Denna är betydligt mer ojämlik än inkomstfördelningen. I figuren nedan visas en beräkning av förmögenhetsfördelningen per förmögenhetsdecil.

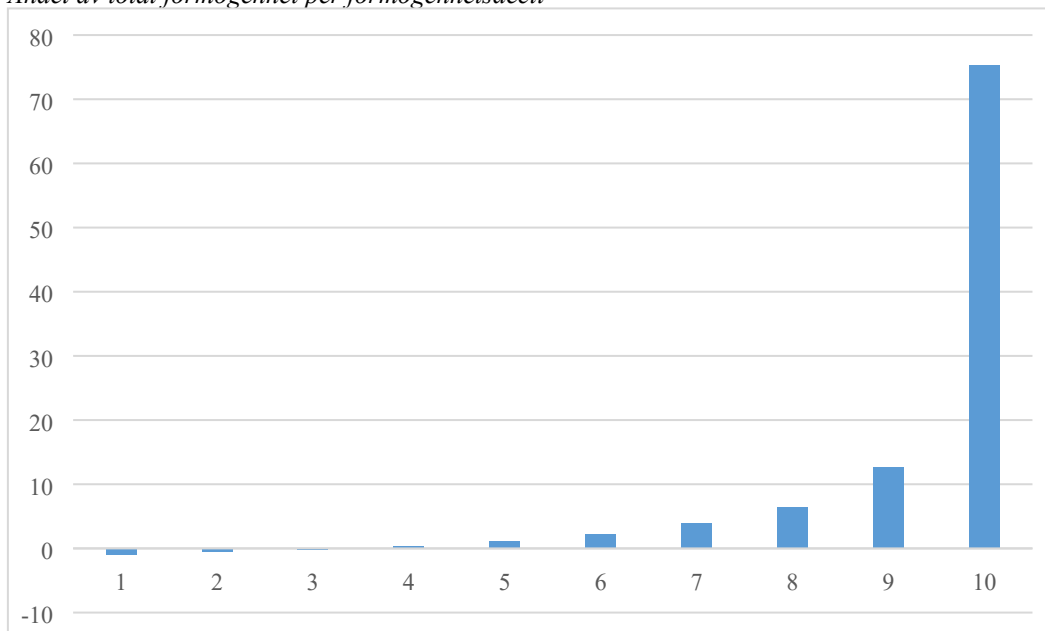
²⁰ RUT, dnr 2021:1319.

²¹ Konjunkturinstitutet (2019), "Svenska skatter i internationell jämförelse".

Den tiondel av befolkningen som har de största förmögenheterna beräknas äga 75 procent av den sammanlagda privata förmögenheten i Sverige, varav den rikaste procenten äger 37 procent.²²

Figur 7 Förmögenhetsfördelningen i Sverige, 2019

Andel av total förmögenhet per förmögenhetsdecil

Källa: Credit Suisse Research Institute (2019), "Global Wealth databook 2019".

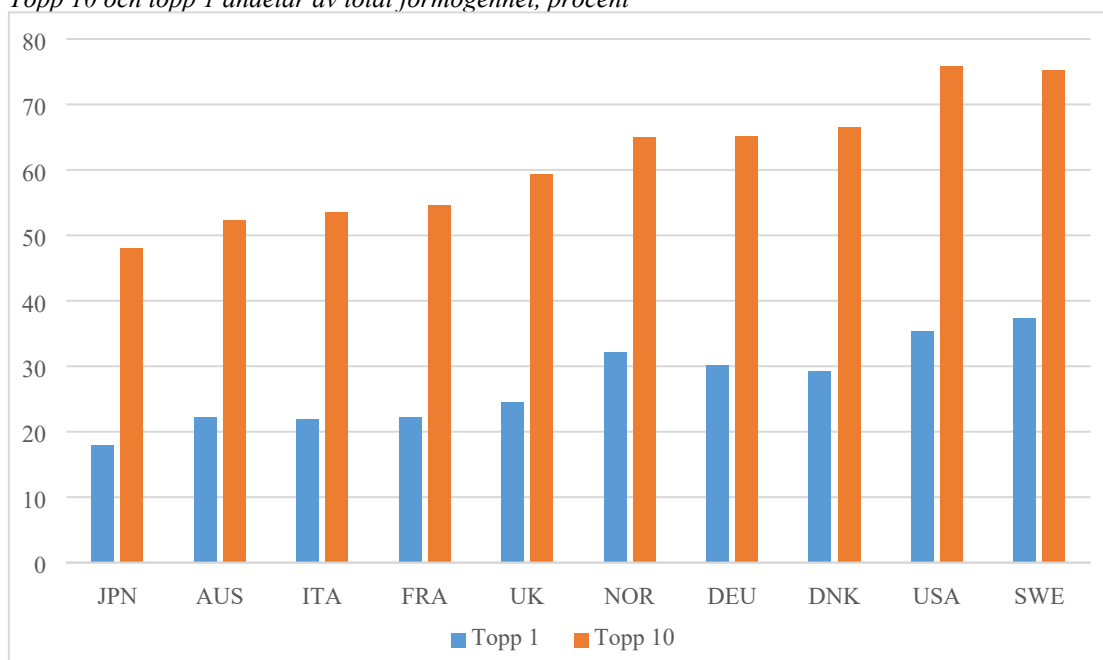
Den svenska förmögenhetsfördelningen hör till de mest ojämlika bland jämförbara länder. Den schweiziska storbanken Credit Suisse har under flera år tagit fram förmögenhetsstatistik i sin Global Wealth databook. Av de studerade länderna är det endast Ryssland och Thailand som har en mer skev förmögenhetsfördelning än Sverige.²³ USA och Sverige har en liknande förmögenhetsfördelning. I figuren nedan visas förmögenhetsandelar för topp 10 och topp 1 procent för ett antal jämförbara länder.

²² Credit Suisse Research Institute (2019), "Global Wealth databook 2019".

²³ Ibid.

Figur 8 Förmögenhetsandelar i olika länder, 2019

Topp 10 och topp 1 andelar av total förmögenhet, procent

Källa: Credit Suisse Research Institute (2019), "Global Wealth databook 2019".

För att minska ojämlikheten och få in pengar till nödvändiga reformer föreslår Vänsterpartiet att en ny förmögenhetsskatt införs i Sverige. Förmögenhetsskatten ska gälla på hushållsnivå och appliceras på hushållets nettoförmögenhet. Nettoförmögenheter under 6 miljoner kronor undantas från skatt. Följande skattesatser och gränsvärden föreslås.

Tabell 6 Vänsterpartiets förslag till ny förmögenhetsskatt

Gränsvärden, mnkr	Skattesats %
6–10	1
10–20	3
20–	5

Intäkt förmögenhetsskatt **10,9 miljarder kronor**

Källa: RUT, dnr 2021.

Vi tänker oss att i princip alla tillgångar ska inkluderas i skattebasen. Eventuellt bör man konstruera någon form av begränsningsregel för fastigheter som används som fast boende. För Vänsterpartiet är det centralt att den nya förmögenhetsskatten utformas på ett träffsäkert sätt, så att personer med låga inkomster men som kanske bor i hus med höga taxeringsvärden inte drabbas på ett oproportionerligt sätt. Vänsterpartiet föreslår att den nya förmögenhetsskatten införs den 1 april 2022. Förmögenhetsskatten beräknas stärka de offentliga finanserna med 10,9 miljarder kronor per år från och med 2023 och framåt, men beräkningarna är behäftade med betydande osäkerhet.²⁴

11.4.2 Fastighetsskatt

Vänsterpartiets principiella hållning är att fastigheter är tillgångar som ska beskattas. Fastigheter är också en viktig och stabil skattebas. Vi menar att beskattningen måste

²⁴ Detta beror på att sedan förmögenhetsskatten avskaffades 2007 saknas det aktuella data över hushållens nettoförmögenheter.

utformas med krav på förutsägbarhet men också uppfattas som rättvis. Därför bör marknadsvärdet slå igenom mer i beskattningen av bostäder än vad det gör i dag. Dagens kommunala fastighetsavgift är djupt orättvis. Den tas ut som en avgift på 0,75 procent av taxeringsvärdet, med ett tak på (för 2021) 8 437 kronor. Taket medför att den procentuella skattesatsen blir lägre ju högre taxeringsvärdet är. Fastighetsavgiften är därmed starkt regressiv.

Vänsterpartiet vill därför komplettera den kommunala fastighetsavgiften med en statlig fastighetsskatt. Skatten ska tas ut med 1,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 5 miljoner kronor och med 2,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 7 miljoner kronor. Vi föreslår också att dagens begränsningsregel, som innebär att pensionärer inte ska behöva betala mer än 4 procent av sin inkomst i avgift, utökas till att omfatta alla. Vårt förslag till ny fastighetsbeskattning innebär också att de avgiftslättnader som i dag finns för nybyggda hus avskaffas. Detta ska gälla för nybyggda hus med ett värdeår från det att regeländringen träder i kraft. Förslaget ska med andra ord inte gälla retroaktivt. Vänsterpartiets förslag till statlig fastighetsskatt beräknas omfatta drygt 120 000 fastigheter och bedöms stärka de offentliga finanserna med 3,6 miljarder kronor 2022.²⁵

I tabell 7 nedan visas utredningstjänstens fördelningsanalys av vårt förslag till ny fastighetsbeskattning, dels för samtliga individer, dels för endast de personer som träffas av vår fastighetsskatt.

Tabell 7 Fördelningsanalys av Vänsterpartiets fastighetsskatt

Förändring av ekonomisk standard, diff i kr per år (2022)

Inkomstdecil	Alla individer	Berörda individer
1	-10	-230
2	-20	-690
3	-40	-1 570
4	-60	-2 210
5	-80	-2 960
6	-120	-3 820
7	-210	-5 790
8	-350	-7 060
9	-670	-8 990
10	-3 310	-20 620

Källa: RUT, dnr 2021:684.

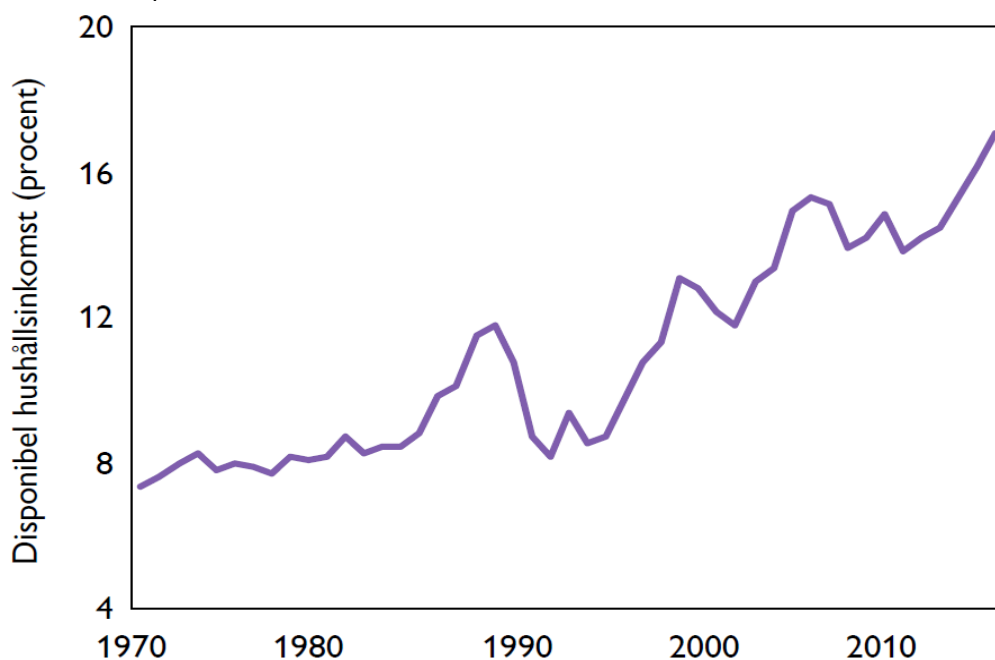
11.4.3 Arvs- och gåvoskatt

Arv är ett tydligt exempel på hur kapital påverkar en individs livschanser. Arvsflödena har dessutom ökat i betydelse i Sverige, framför allt under de senaste 25–30 åren, se figur 9 nedan. Sedan 1990-talets mitt har de mer än fördubblats.

²⁵ RUT, dnr 2021:684.

Figur 9 Årligt beräknat arvsflöde i Sverige

Procent av disponibel hushållsinkomst

Källa: SNS (2018), Konjunkturrådets rapport 2018, "Kapitalbeskattningens förutsättningar".

Arvs- och gåvoskatter finns i många OECD-länder. Vänsterpartiet föreslår att en arvs- och gåvoskatt införs också i Sverige. Vi tänker oss ett fribelopp på 3 miljoner kronor, dvs. arvs- och gåvobelopp upp till den gränsen ska inte beskattas. Riksdagens utredningstjänst har emellertid inte kunnat beräkna offentligfinansiella effekter av de olika förslag som vi har berett eftersom ett samlat underlag beträffande dödsbonds skulder och tillgångar saknas. I nämnda rapport från SNS görs bedömningen att den aggregerade årliga överföringen av arv och gåvor i Sverige uppgick till ca 370 miljarder kronor 2016. Vi anser det rimligt att införa en arvs- och gåvoskatt som motsvarar 1 procent av detta flöde. Skatten skulle således inbringa ca 3,7 miljarder kronor per år.

11.4.4 Skatt på kapitalvinst och utdelningar

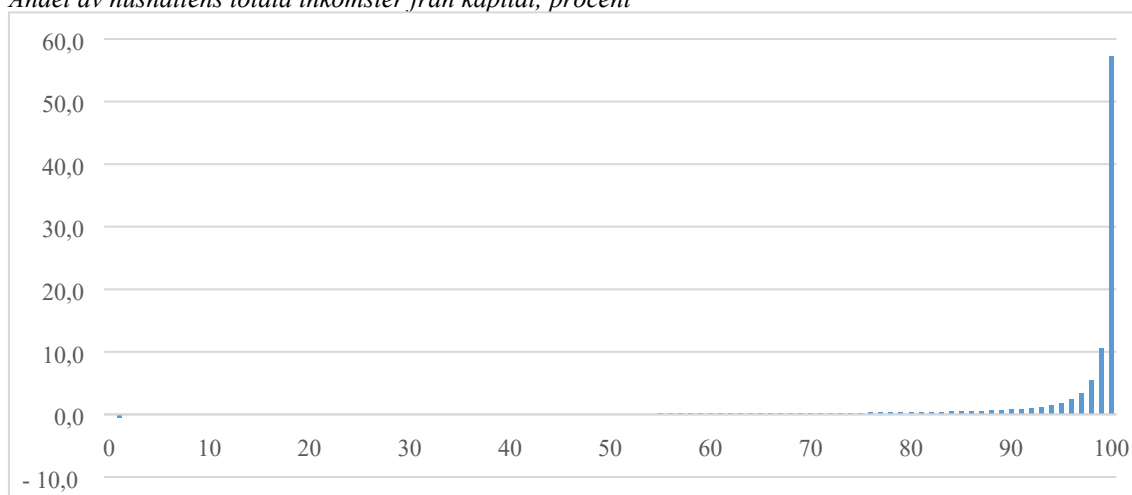
Som vi tidigare nämnt i denna motion är kapitalinkomsternas utveckling och fördelning en central faktor bakom den växande ojämlikheten. Inkomsterna från kapital har ökat markant sedan mitten av 1990-talet och uppgick 2019 till drygt 360 miljarder kronor, och eftersom fördelningen av dessa är mycket ojämn har det lett till ökade klyftor. I figuren nedan visas kapitalinkomsterna per percentil som andel av hushållens totala inkomster av kapital. Av de totala kapitalinkomsterna gick 57 procent till den hundradel av befolkningen som hade de högsta inkomsterna. I ovan nämnda rapport från Konjunkturrådet (SNS) görs bedömningen att ungefär hälften av de ökade klyftorna sedan 1995 kan härledas till kapitalinkomsterna.²⁶ Kapitalinkomsterna är också ojämnt fördelade mellan kvinnor och män, där kvinnors andel av de totala kapitalinkomsterna uppgår till ca 30 procent.²⁷

²⁶ Ibid.

²⁷ Ownershift (2019), "Vem äger Sverige?".

Figur 10 Inkomst av kapital per percentil, 2019

Andel av hushållens totala inkomster från kapital, procent

Källa: SCB.

Normalskattesatsen för kapitalinkomster är 30 procent, vilket är klart under den högsta skattesatsen för arbetsinkomster. Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att skatten på stora aktieutdelningar och kapitalvinster på värdepappersförsäljning höjs enligt följande gränsvärden och skattesatser.

Tabell 8 Höjd skatt på sammanlagd aktieutdelning och kapitalvinst

Gränsvärden, tkr	Skattesats %
75–150	32
150–300	34
300–1 000	40
1 000–	45
Intäkt	11,7 miljarder kronor

Källa: RUT, dnr 2021:686.

Enbart de två översta stegen i vårt förslag beräknas inbringa 11,1 miljarder kronor 2022. Drygt 2 600 personer har vinst av aktieutdelning och kapitalvinster som överstiger 5 000 000 kronor. Dessa beräknas stå för ca 70 procent av de inbetalda beloppen i de två översta stegen i vårt förslag. Sammantaget stärker vårt förslag om progressiv kapitalskatt på stora aktieutdelningar och kapitalvinster vid värdepappersförsäljning de offentliga finanserna med 11,7 miljarder kronor 2022.²⁸

11.4.5 ISK

Investeringsparkonto (ISK) är en sparform för privatpersoner som infördes i Sverige 2012. Skillnaden mellan konventionell beskattning av sparande och beskattning av sparande i ISK består i vad som ska tas upp och vad som får dras av. Konventionell beskattning innebär att utdelning och kapitalvinst tas upp till beskattning. Kapitalvinster får kvittas mot kapitalförluster. Beskattningen av ISK sker i form av s.k. schablonbeskattning på kontots värde i stället för på den vinst man gör. Skatten beräknas på följande sätt: (i) Först beräknar man kapitalunderlaget. Man lägger ihop tillgångarna på kontot vid ingången av varje kvartal tillsammans med summan av alla insättningar på

²⁸ RUT, 2021:686.

kontot. Sedan delar man beloppet med fyra. (ii) Därefter beräknar man den s.k. schablonintäkten. Denna är i dag 1,25 procent av kapitalunderlaget. Procentsatsen är statslåneräntan den 30 november föregående år plus 1 procentenhet, men den kan aldrig bli lägre än 1,25 procent. (iii) På schablonintäkten betalar man 30 procent skatt. Det innebär att skatten blir 0,375 procent av värdet på ens tillgångar (kapitalunderlaget), eftersom 30 procent av 1,25 procent är 0,375 procent. Den faktiska skatten man betalar på placeringarna inom ramen för ISK är med andra ord i stor utsträckning avhängig nivån på statslåneräntan. De senaste åren har statslåneräntan varit obefintlig, vilket har inneburit att sparandet i ISK varit skattemässigt mycket fördelaktigt.

Regeringen lämnar varje år en skrivelse till riksdagen med en sammanställning av s.k. skatteutgifter. En skatteutgift kan ses som en skatterabatt där skatten avviker från en jämförelsenorm. Ett exempel är den reducerade mervärdesskattesatsen på livsmedel som är 12 procent. Normen är i detta fall 25 procent och skatteutgiften utgörs av skillnaden mellan 25 och 12 procent. På samma sätt anges beskattningen av sparande i ISK som en skatteutgift. För 2020 bedömer regeringen skatteutgiften till ca 32 miljarder kronor och för 2021 till hela 72 miljarder kronor.²⁹ Skattebortfallet till följd av beskattningen av ISK är således betydande.

Vänsterpartiet anser att beskattningen av stora kapitalvinster bör skärpas, oavsett om dessa sker inom ramen för ISK eller på traditionella aktie- och fondkonton. Vi föreslår därför att det införs ett tak för sparande på ISK. Sparande utöver taket ska beskattas med den vanliga skatten på kapitalinkomster, som i dag ligger på 30 procent (men som vi föreslår görs progressiv, jmf avsnittet ovan). Vänsterpartiet föreslår att taket sätts till 1 miljon kronor. Förslaget beräknas stärka de offentliga finanserna med ca 7 miljarder kronor per år.³⁰

I sammanhanget bör det noteras att tillgångarna inom ISK är mycket ojämnt fördelade. Förra året fanns det närmare 3,3 miljoner personer som hade ett sparande inom ramen för ISK. Över hälften av dessa, ca 1,8 miljoner, hade ett sparande som understeg 50 000 kronor.³¹ Andelen sparare som hade tillgångar som översteg 1 miljon kronor uppgick till 3,4 procent. Samtidigt stod dessa 3,4 procent för ca 55 procent av de samlade tillgångar som placerats inom ISK.³²

11.4.6 Ränteavdragen

Ett annat område som behöver reformeras är ränteavdragen. Ränteutgifter ingår i kapitalförluster. Kapitalförluster får kvittas mot kapitalinkomster och kapitalvinster. Avdragsrätten för ränteutgifter gäller för alla typer av lån, både blancolån och bostadslån. Den som har kapitalutgifter som överstiger kapitalinkomsterna kan få skattereduktion på upp till 30 procent av räntebeloppet. För ränteutgifter upp till 100 000 kronor kan avdrag göras med 30 procent. För den del av ränteutgifterna som överstiger 100 000 kronor får avdrag göras med 21 procent.

Den stora delen av underskott av kapital utgörs av räntor på bostadslån. Ränteavdragen har bidragit till att blåsa upp bostadspriserna. Ränteavdragen har därtill en

²⁹ Regeringens skrivelse 2020/21:98 Redovisning av skatteutgifter 2021.

³⁰ RUT, 2021:834. Vänsterpartiet anser att även det sparande som sker inom ramen för kapitalförsäkringar bör omfattas av ett tak. Beskattningen av dessa är idag snarlik beskattningen av ISK. Utredningstjänsten har emellertid inte kunnat räkna på offentligfinansiella effekter av att införa ett tak även på kapitalförsäkringar.

³¹ RUT, 2020:1386.

³² Ibid.

tveksam fördelningsprofil. Den tiondel av hushållen som har de högsta inkomsterna erhåller större ränteavdrag än de 40 procent av hushållen som befinner sig i den andra änden av inkomstfördelningen.³³

Mot denna bakgrund föreslår Vänsterpartiet att ränteavdragen, i ett första skede, trappas av med 5 procentenheter under en 3-årsperiod. Av konjunkturella skäl föreslår Vänsterpartiet att avtrappningen av ränteavdragen införs först 2023. Förslaget innebär att ränteavdragen sätts till 28 procent 2023 och till 26 respektive 25 procent för 2024 och 2025. Vi föreslår också att avdragsrätten för ränteutgifter begränsas till maximalt 100 000 kronor, dvs. avdragsrätten för ränteutgifter därutöver avskaffas. Förslaget stärker de offentliga finanserna med 5,8 miljarder kronor 2023 och med 8,2 miljarder kronor 2024.³⁴

11.4.7 Inför en exitskatt

En grundläggande skatterättslig princip är att de vinster som har uppstått när en person är skattskyldig i ett land också beskattas i det landet. En rad länder har regler om särskilda beskattningskonsekvenser för fysiska personer som flyttar ut. I Sverige kommer den principen till uttryck genom den s.k. tioårsregeln i inkomstskattelagen. Det är dock känt att tioårsregeln har betydande brister. Skatteverket gjorde redan 2007 en studie om försäljning av aktier efter utflyttning. I studien konstaterades att ett stort antal personer utvandrade för att därefter sälja aktier och andelar med i Sverige upparbetade vinster skattefritt eller med förmånligare beskattning, samt att den typen av skattedriven utflyttning tenderade att öka. I studien noterades att den som skaffar sig en överblick av den interna lagstiftningen hos ett antal stater hade en uppsjö av möjligheter att undvika att kapitalvinster på aktier och andelar beskattades i Sverige. I rapporten identifierades ett antal olika upplägg. I vissa fall såldes andelarna direkt, i andra fall gick man via utländska holdingbolag som avyttrade andelarna. Studien konstaterade också att ett flertal av Sveriges skatteavtal saknade utflyttningsregler.

Under förra mandatperioden uppdrog regeringen åt Skatteverket att ta fram ett förslag om utflyttningskatt. Uppdraget redovisades i Skatteverkets promemoria Exitbeskattning för fysiska personer (2017). Promemorian var detaljrik och innehöll konkreta lagförslag. Förslaget mötte dock kritik från näringslivets olika lobbyorganisationer, varpå regeringen drog tillbaka förslaget. Vänsterpartiet anser att en exitskatt bör införas i enlighet med det förslag som Skatteverket tagit fram. På sikt beräknas skatten stärka de offentliga finanserna med ca 1 miljard kronor per år. Under de första åren är förstärkningen dock mindre, eftersom skatteintäkterna från exit-tillgångarna p.g.a. anstånden kommer in efter hand under flera år framåt. För 2022 beräknas förslaget stärka de offentliga finanserna med 220 miljoner kronor.³⁵

11.4.8 Investeraravdraget

Fysiska personer som köper andelar i ett mindre företag i samband med företagets bildande eller vid en nyemission kan få göra ett investeraravdrag upp till hälften av andelskostnaderna. Investeraravdraget har kritiserats för sina fördelningspolitiska effekter och för att det kan skapa nya vägar för skatteplanering. Av fördelningspolitiska

³³ SCB.

³⁴ RUT, dnr 2021:1333.

³⁵ Skatteverket (2017), "Exitbeskattning för fysiska personer – beskattning av orealiserade kapitalvinster som upparbetas i Sverige".

skäl föreslår Vänsterpartiet att investeraravdraget avskaffas. Ett avskaffande av investeraravdraget beräknas medföra en offentligfinansiell förstärkning på ca 30 miljoner kronor per år.³⁶

11.5 Sociala avgifter

Riksdagen har beslutat, efter förslag från regeringen i budgetpropositionen för 2021, att arbetsgivaravgifterna för arbetstagare i åldern 19–23 år sänks. De nedsatta arbetsgivaravgifterna gäller från 1 april 2021 till 31 mars 2023 och bedöms sammantaget kosta ca 18 miljarder kronor. I budgetpropositionen för 2022 går regeringen vidare och föreslår att denna nedsättning förstärks under juni–augusti 2022. Nedsättningar av arbetsgivaravgifterna för denna grupp har prövats förr, med skralt resultat. Regeringen Reinfeldt sänkte skatten första gången 2007 med drygt 10 procentenheter för personer i åldern 19–25 år. Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering (IFAU) kom i sin utvärdering av reformen fram till att intäktsbortfallet per jobb av sänkningen uppgick till mellan 1 och 1,6 miljoner kronor, vilket då var omkring fyra gånger högre än den genomsnittliga anställningskostnaden för 19–25-åringar.³⁷ Den största effekten av skattesänkningen blir ökade vinster för företag med en stor andel unga arbetstagare. Vänsterpartiet föreslår att nedsättningen slopas, vilket stärker de offentliga finanserna med ca 8 miljarder kronor under 2022.³⁸

Sedan tidigare finns också en nedsättning av arbetsgivaravgifterna för ungdomar 15–18 år. När förslaget var ute på remiss varnade flera remissinstanser för att förslaget skulle bli ineffektivt, däribland Arbetsförmedlingen, ESV, Konjunkturinstitutet, IFAU och LO. Vänsterpartiet delar denna farhåga och föreslår att nedsättningen återställs. Förslaget stärker de offentliga finanserna med 600 miljoner kronor för 2022.³⁹

Den 1 januari 2017 infördes en tillfällig nedsättning av arbetsgivaravgifterna för enskilda näringsidkare som anställer en första person. Sedan dess har regelverket i flera steg gjorts mer generöst och permanentats. Vänsterpartiet stod bakom det ursprungliga regelverket, men vi ser inga skäl att göra det mer generöst eller permanent. Detta stärker de offentliga finanserna under 2022 med 570 miljoner kronor.⁴⁰

I budgetpropositionen för 2020 föreslog regeringen att den nedsättning av arbetsgivaravgifterna som i dag finns för personer som arbetar med forskning och utveckling skulle förstärkas. De förändringarna trädde i kraft den 1 april 2020. I budgetpropositionen för 2021 föreslog regeringen ytterligare lättnader av regelverket. Vänsterpartiet har svårt att se några sakliga skäl vare sig till förslagen i budgetpropositionen för 2020 eller till förslagen i budgetpropositionen för 2021. Vi avvisar således dessa förslag, vilket sammantaget stärker de offentliga finanserna med ca 1,1 miljard kronor under 2022.⁴¹

I budgetpropositionen för 2021 föreslog regeringen också ytterligare lättnader för utländska experter. Vänsterpartiet ser inga sakliga skäl att ytterligare sänka skatten för en redan privilegierad grupp och avvisar förslaget.

³⁶ RUT, 2020:827.

³⁷ Egelbark, J och N. Kaunitz (2013), "Sänkta arbetsgivaravgifter för unga", IFAU rapport 2013:26.

³⁸ RUT, 2021:673 och RUT 2021:1300.

³⁹ RUT, 2021:672.

⁴⁰ RUT, 2021:675.

⁴¹ RUT, 2021:680.

11.6 Miljöskatter

Klimatförändringen är ett akut hot för människans framtida livsmöjligheter. I kapitel 6 redovisas vår syn på en omställning för klimat och ekologiskt hållbar utveckling. Klimatomställningen kommer att kräva stora investeringar i infrastruktur, förnybar energi, energieffektivisering och andra utsläppsminskande åtgärder. Principen om att förorenaren betalar för sin miljöpåverkan har länge varit och bör fortsatt vara ett riktmärke i den svenska miljö- och klimatpolitiken. Utsläppspriset ger en tydlig styrande signal till alla aktörer och gör det mer lönsamt att investera i åtgärder som minskar utsläppen. Koldioxidskatten är ett centralt styrmedel i vår nationella klimatpolitik. Vi anser att dagens start- och landningsskatt på flygtrafik bör kompletteras med en progressiv flygskatt. Vänsterpartiet avser att återkomma med ett sådant förslag.

Beskattning av drivmedel är ett viktigt verktyg för att minska transportsektorns klimatpåverkan. Men det är också ett exempel på ett trubbigt verktyg som inte gör skillnad på höginkomsttagare med god tillgång till kollektivtrafik och en låginkomsttagare i glesbygd utan tillgång till alternativ till bilen. Vänsterpartiet anser det angeläget att styrmedel utformas för att minska klyftor mellan stad och landsbygd och att det vid behov införs kompensatoriska åtgärder för att beakta rättviseperspektivet när t.ex. skatter ger negativa fördelningseffekter. För att möta en ökad elektrifiering av vägtrafiken med stärkt regional rättvisa anser vi det angeläget att arbetet med en reform av vägtrafikbeskattningen redan nu inleds.

Den tunga lastbilstrafiken betalar i dag inte för den påverkan den har genom sina externa kostnader för samhället i form av t.ex. miljö- och klimatpåverkan och slitage på vägarna. Vänsterpartiet har under lång tid förespråkat en avståndsbaserad skatt på tunga lastbilar som träffsäkert ska vara möjlig att differentiera. Förutom den klimatnytta en sådan beskattning skulle kunna medföra ser vi stora vinster med att svenska och utländska lastbilar skulle kunna beskattas på lika villkor och att myndigheter skulle ges bättre möjligheter, genom automatiserat avläsningsbart system, att upptäcka den illegala lastbilstrafiken. Promemorian En ny inriktning för beskattning av tung lastbilstrafik har remitterats och därmed finns en god grund för att ett förslag på avståndsbaserad beskattning av tung lastbilstrafik ska kunna läggas fram i riksdagen i närtid. Regeringen bör skyndsamt återkomma med förslag på avståndsbaserad vägslitageskatt på tung lastbilstrafik.

Vänsterpartiet anser att de klimatskadliga subventionerna bör fasas ut och avvecklas skyndsamt. Regeringen har tidigare avvecklat några få av dessa subventioner, och vi anser att det brådskar med ytterligare åtgärder för att Sverige inte ska tappa styrfart för att nå nollutsläpp. Vänsterpartiet föreslår att dieselsubventionen till jord- och skogsbruket fasas ut de närmaste tre åren. Som kompensation ökar Vänsterpartiet olika former av miljöstöd inom jordbruket samt inför investeringsstöd för fossila maskiner och fordon samt biopremier. Vänsterpartiet anser att regeringen bör presentera en handlingsplan för hur övriga klimatskadliga subventioner kan avvecklas i närtid.

Användning av konstgödsel, dvs. gödsel framställd genom industriella processer, bidrar till övergödningen och ger upphov till utsläpp av växthusgaser. Det finns därför starka skäl att begränsa användningen av handelsgödsel. Sverige hade skatt på konstgödsel under 25 år, men detta avskaffades plötsligt av den borgerliga regeringen 2009. Vänsterpartiet föreslår att en beskattning av konstgödsel i likhet med den som avskaffades 2009 införs, men med en något högre beskattning på kvävekomponenten för att minska läckaget av kväve. Skattesatsen på kväve höjs med 10 procent i vårt förslag jämfört med den gamla skatten. Vänsterpartiets förslag till ny skatt på konstgödsel

bedöms stärka de offentliga finanserna med ca 400 miljoner kronor per år⁴² – pengar som vi återför till jordbruket för att möjliggöra omställning.

Under 2017 sänktes energiskatten för datorhallar i Sverige. Med en kostnad upp till 230 miljoner kronor per år har satsningen inte lett till de ökade antal anställda som utlovades. Våren 2020 rapporterades om hur stödet mestadels verkar ha hamnat i några av världens största företags fickor. Vänsterpartiet menar att det finns rimligare sätt att använda dessa resurser och avvisar därför energiskatteavdraget för datorhallar. Förslaget stärker de offentliga finanserna med 230 miljoner kronor 2022.⁴³

11.7 Vänsterpartiets skatteförslag

Tabell 9 Vänsterpartiets skatteförslag 2022–2024

Avvikelse mot regeringen, offentligfinansiella effekter, mnkr

	2022	2023	2024	Källa/referens
Inkomstskatter				
Två nya skiktgränser för höginkomsttagare	11 300	11 800	11 900	RUT 2021:1298
Avtrappat jobbskatteavdrag	6 200	6 600	6 900	RUT 2021:1298
Sänkt skiktgräns för statlig inkomstskatt	4 100	4 200	5 800	RUT 2021:1298
Nej till nytt jobbskatteavdrag	5 000			BP21
Nej till förstärkt förvärvsavdrag	7 000	6 000	6 000	BP22
Sänkt skatt för låg- och medelinkomsttagare	-21 900	-21 300	-20 700	RUT 2021:1298
Lika skatt vid lika inkomst	-6 500	-6 100	-6 000	RUT 2021:1298
Skattereduktion för fackföreningsavgift	-2 600	-2 600	-2 600	RUT 2021:671
Sänkt tak/avskaffa rotavdraget	2 100	10 900	11 400	RUT 2021:669
Avskaffa rutavdraget	6 600	6 900	7 200	RUT 2021:668
Nej till skattereduktion för gåvor	100	100	100	RUT 2021:681
Nej till lättnader expertskatt		3	290	RUT 2021:1010
Nej till lättnad i beskattning av personaloptioner	50	50	50	BP22
Kapitalbeskattning				
Höjd skatt på aktieutdelning och kapitalvinst	11 700	8 200	8 400	RUT 2021:686
Tak ISK	6 600	7 000	7 400	RUT 2021:834
Ny förmögenhetsskatt	8 175	10 900	10 900	RUT 2021:685
Fastighetsskatten	3 600	3 700	3 800	RUT 2021:684
Ny arvs- och gåvoskatt	3 700	3 700	3 700	SNS (2018)
Avtrappade ränteavdrag		5 800	8 200	RUT 2021:1333
Tak och uppskovsränta avyttring bostad	1 740	1 740	1 740	RUT 2021:693
Exitskatt/utflyttningsbeskattning	220	320	420	RUT 2020:1251
Avskaffa investeraravdraget	30	30	30	RUT 2020:827
Företagsskatter				
Höjd bolagsskatt	8 800	10 600	11 000	RUT 2021:674
Nej till ökade avdragsmöjligheter räntenetto m.m.	2 000	1 600	1 200	RUT 2021:679
Skärpta 3:12-regler	5 100	5 100	5 100	RUT 2021:1319

⁴² RUT, dnr 2021:692.

⁴³ RUT, dnr 2021:691.

	2022	2023	2024	Källa/referens
Sociala avgifter				
Nej till sänkta arbetsgivaravgifter unga (19–23 år)	6 500	1 000		RUT 2021:673
Nej t. förstärkt nedsättning av arb.giv.avg. 19–23	1 550			BP22
Nej till sänkta arbetsgivaravgifter unga (15–18 år)	600	500	500	RUT 2020:831
Nedsättning arbetsgivaravgifter FoU	1 150	1 140	1 140	RUT 2021:680
Arbetsgivaravgifter de första två anställda	570	610	650	RUT 2021:675
Miljö- och energiskatter				
Konstgödselskatt	400	380	370	RUT 2021:693
Energiskatt datorhallar	230	220	220	RUT 2021:691
Reducera/avskaffa dieselsubvention jord- och skogsbr.	120	210	360	RUT 2021:935
Summa	74 115	79 093	85 110	

12 Utgiftsramar och fördelning av utgifter i statsbudgeten

Tabell 10 Vänsterpartiets förslag till utgiftsramar för 2022

Tusental kronor

Utgiftsområde	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1 Rikets styrelse	17 268 338	-42 000
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	17 971 183	10 000
3 Skatt, tull och exekution	12 729 734	30 000
4 Rättsväsendet	61 688 986	90 000
5 Internationell samverkan	2 235 117	±0
6 Försvar och samhällets krisberedskap	76 525 799	-1 567 000
7 Internationellt bistånd	51 939 762	500 000
8 Migration	8 456 364	-250 000
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	112 483 613	4 790 000
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	97 721 457	3 790 000
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	41 786 128	6 400 000
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	103 040 770	490 000
13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering	6 319 015	690 000
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	94 025 726	4 347 000
15 Studiestöd	27 801 485	780 000
16 Utbildning och universitetsforskning	94 529 445	3 626 500
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	18 454 593	642 400
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	7 025 334	5 014 000
19 Regional utveckling	5 241 801	60 000
20 Allmän miljö- och naturvård	21 851 580	2 360 000
21 Energi	4 454 924	3 005 000
22 Kommunikationer	76 964 552	13 540 000
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	22 044 754	1 525 000
24 Näringsliv	9 344 901	702 000
25 Allmänna bidrag till kommuner	152 322 194	21 771 000
26 Statsskuldsräntor m.m.	12 155 200	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	47 836 848	±0
Summa utgiftsområden	1 204 219 603	72 303 900
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	-6 681 205	±0
Summa utgifter	1 197 538 398	72 303 900
Riksgäldskontorets nettoutlåning	-60 090 130	±0
Kassamässig korrigerering	370 837	±0
Summa	1 137 819 105	72 303 900

Tabell 11 Vänsterpartiets förslag till utgiftsramar för 2023–2024*Miljoner kronor*

Utgiftsområde	Avvikelse från regeringen	
	2023	2024
1 Rikets styrelse	-22	-22
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	20	20
3 Skatt, tull och exekution	50	70
4 Rättsväsendet	90	90
5 Internationell samverkan	10	20
6 Försvar och samhällets krisberedskap	-1 403	-1 337
7 Internationellt bistånd	750	1 000
8 Migration	-260	-260
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	7 265	7 370
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning	6 560	6 760
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	8 200	9 900
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	490	490
13 Jämställdhet och nyanlända invandrades etablering	700	720
14 Arbetsmarknad och arbetsliv	11 292	9 755
15 Studiestöd	2 107	2 126
16 Utbildning och universitetsforskning	3 668	3 676
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	690	687
18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik	5 217	5 419
19 Regional utveckling	60	60
20 Allmän miljö- och naturvård	4 760	4 780
21 Energi	3 010	3 015
22 Kommunikationer	13 261	13 494
23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel	1 757	1 982
24 Näringsliv	1 182	1 182
25 Allmänna bidrag till kommuner	22 081	25 571
26 Statskuldsräntor m.m.	±0	±0
27 Avgiften till Europeiska unionen	±0	±0
Summa utgiftsområden	91 535	96 568
Minskning av anslagsbehållningar inkl. SSR	±0	±0
Summa utgifter	91 535	96 568
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0
Kassamässig korrigerig	±0	±0
Summa	91 535	96 568

Tabell 12 Fördelning av utgifter i statsbudgeten 2022–2024
Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 1 Rikets styrelse			
1:1 Kungliga hov- och slottsstaten	-15	-15	-15
2:1 Riksdagens ledamöter och partier m.m.	-131	-131	-131
3:1 Sametinget	32	32	32
5:1 Länsstyrelserna m.m.	50	50	50
6:3 Integritetsskyddsmyndigheten	10	20	20
7:2 Åtgärder för den nationella minoriteten romer	10	20	20
99:1 Svensk ambassadör för FN-resolution 1325	3	3	3
Summa	-42	-22	-22

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning			
1:11 Finansinspektionen	10	20	20
Summa	10	20	20

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution			
1:2 Tullverket	30	50	70
Summa	30	50	70

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 4 Rättsväsendet			
1:1 Polismyndigheten	70	70	70
1:3 Åklagarmyndigheten	10	10	10
1:5 Sveriges Domstolar	10	10	10
Summa	90	90	90

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 5 Internationell samverkan			
1:2 Freds- och säkerhetsfrämjande verksamhet	-10	-10	-10
1:11 Samarbete inom Östersjöregionen	10	20	30
Summa	±0	10	20

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 6 Försvar och samhällets krisberedskap			
1:2 Försvarsmaktens insatser internationellt	-486	-486	-486
1:3 Anskaffning av materiel och anläggningar	-1 300	-1 300	-1 300
1:11 Försvarets materielverk	-5	-5	-5
2:1 Kustbevakningen	74	138	204
2:6 Myndigheten för samhällsskydd och beredskap	50	50	50
99:1 Beredskapslager för livsmedel	100	200	200
Summa	-1 567	-1 403	-1 337

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd			
99:1 Additionellt klimatbistånd	500	750	1 000
Summa	500	750	1 000

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 8 Migration

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 8 Migration			
1:2 Ersättningar och bostadskostnader	-200	-210	-210
1:6 Offentligt bidräde i utlänningsärenden	-50	-50	-50
Summa	-250	-260	-260

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg			
1:1 Socialstyrelsen	10	15	20
1:4 Tandvårdsförmåner	2 350	4 700	4 700
1:5 Bidrag för läkemedelsförmånerna	500	500	500
1:6 Bidrag till folkhälsa och sjukvård	4 520	4 540	4 540
1:8 Bidrag till psykiatri	300	300	300
1:11 Prestationsbundna insatser för att korta vårdköerna	-3 000	-3 000	-3 000
2:4 Insatser mot hiv/aids och andra smittsamma sjukdomar	10	10	10
99:2 Högkostnadsskydd för TBE-vaccin och avgiftsfritt för barn	100	200	300
Summa	4 790	7 265	7 370

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och funktionsnedsättning			
1:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	-360	-560	-560
1:2 Aktivitets- och sjukersättningar m.m.	1 850	2 220	2 220
1:7 Ersättning för höga sjuklönekostnader	-400	-700	-700
99:1 Sjuklön för små företag	2 700	5 600	5 800
Summa	3 790	6 560	6 760

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom			
1:1 Garantipension till ålderspension	5 700	7 300	9 300
1:3 Bostadstillägg till pensionärer	800	1 000	700
1:4 Äldreförsörjningsstöd	-100	-100	-100
Summa	6 400	8 200	9 900

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn			
1:2 Föräldraförsäkring	-110	-10	-10
1:8 Bostadsbidrag	600	500	500
Summa	490	490	490

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 13 Jämställdhet och nyanlända invandrares etablering			
1:2 Kommunersättningar vid flyktingmottagande	640	650	670
3:1 Särskilda jämställdhetsåtgärder	50	50	50
Summa	690	700	720

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 14 Arbetsmarknad och arbetsliv			
1:1 Arbetsförmedlingens förvaltningskostnader	1 160	1 360	1 660
1:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1 528	6 982	6 271
1:3 Kostnader för arbetsmarknadspolitiska program och insatser	989	1 840	344
1:14 Etableringsersättning till vissa nyanlända invandrare	350	790	1 160
2:1 Arbetsmiljöverket	100	100	100
2:6 Regional skyddsombudsverksamhet	20	20	20
99:1 Flyttbidrag	200	200	200
Summa	4 347	11 292	9 755

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 15 Studiestöd

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 15 Studiestöd			
1:2 Studiemedel	780	760	770
1:3 Avsättning för kreditförluster	±0	1 924	1 938
1:4 Statens utgifter för studiemedelsräntor	±0	-577	-581
Summa	780	2 107	2 126

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning			
1:3 Specialpedagogiska skolmyndigheten	255	260	260
1:5 Utveckling av skolväsendet och annan pedagogisk verksamhet	329	635	643
1:7 Maxtaxa i förskola, fritidshem och annan pedagogisk verksamhet, m.m.	2 500	2 500	2 500
1:13 Bidrag till lärarlöner	-300	-300	-300
1:17 Statligt stöd till vuxenutbildning	300	30	30
2:2 Universitets- och högskolerådet	12	12	12
2:64 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor	466	466	466
2:67 Särskilda bidrag inom högskoleområdet	30	30	30
3:1 Vetenskapsrådet: Forskning och forskningsinformation	35	35	35
Summa	3 627	3 668	3 676

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid			
1:2 Bidrag till allmän kulturverksamhet, utveckling samt internationellt kulturutbyte och samarbete	368	368	365
1:4 Forsknings- och utvecklingsinsatser inom kulturområdet	1	1	1
4:3 Nämnden för hemslöjdsfrågor	2	2	2
4:4 Bidrag till bild- och formområdet	±0	5	5
7:1 Riksantikvarieämbetet	9	9	9
7:2 Bidrag till kulturmiljövård	50	50	50
8:1 Centrala museer: Myndigheter	40	40	40
8:2 Centrala museer: Stiftelser	38	38	38
10:1 Filmstöd	10	13	13
12:2 Bidrag till nationell och internationell ungdomsverksamhet	±0	50	50
13:2 Bidrag till allmänna samlingslokaler	50	50	50
13:3 Stöd till friluftorganisationer	10	±0	±0
99:1 Digitalisering och uppordning på kulturarvsinstitutioner	65	65	65
Summa	642	690	687

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik			
1:4 Boverket	500	503	505
1:7 Energieffektivisering av flerbostadshus	1 000	1 000	1 000
1:8 Investeringsstöd för anordnande av hyresbostäder och bostäder för studerande	2 000	2 000	2 000
2:1 Konsumentverket	100	100	100
2:2 Allmänna reklamationsnämnden	5	5	5
2:4 Åtgärder på konsumentområdet	9	9	9
99:1 Statliga topplån	200	300	400
99:2 Klimatsmart stadsplanering	100	200	300
99:3 Investeringsstöd för uppförande av klimatsmarta flerbostadshus i trä	1 000	1 000	1 000
99:4 Stöd till klimatneutrala byggplaner	100	100	100
Summa	5 014	5 217	5 419

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 19 Regional utveckling

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 19 Regional utveckling			
1:1 Regionala utvecklingsåtgärder	60	60	60
Summa	60	60	60

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård			
1:1 Naturvårdsverket	30	±0	±0
1:3 Åtgärder för värdefull natur	±0	1 230	1 450
1:5 Miljöforskning	30	30	30
1:18 Stöd för gröna och trygga samhällen	-200	±0	±0
99:1 Investeringsstöd för produktion av förnybara drivmedel samt laddinfrastruktur	500	500	500
99:2 Moderna och hållbara städer	2 000	3 000	2 800
Summa	2 360	4 760	4 780

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 21 Energi

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 21 Energi			
1:1 Statens energimyndighet	2 000	2 000	2 000
99:1 Sol- och vindkraft på offentliga byggnader	1 000	1 000	1 000
99:2 Kreditgarantier för elnätsinvesteringar	5	10	15
Summa	3 005	3 010	3 015

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 22 Kommunikationer			
1:1 Utveckling av statens transportinfrastruktur	4 670	4 250	4 250
1:2 Vidmakthållande av statens transportinfrastruktur	4 010	4 500	4 500
1:7 Trafikavtal	390	11	474
1:18 Bidrag för upprätthållande av kollektivtrafik	3 000	2 500	2 500
2:5 Driftsäker och tillgänglig elektronisk kommunikation	450	1 000	1 000
99:1 Anslagsstöd Sjöfartsverket	600	580	400
99:2 Stöd till tåg färjor	100	100	100
99:3 Utbildningssatsning järnväg och sjöfart	120	120	120
99:4 Godspendlar	100	50	±0
99:5 Konverteringsstöd för begagnade bilar	100	150	150
Summa	13 540	13 261	13 494

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel			
1:1 Skogsstyrelsen	25	25	25
1:2 Insatser för skogsbruket	250	200	225
1:4 Bidrag till veterinär fältverksamhet	15	15	15
1:17 Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	960	1 132	1 132
1:22 Främjande av rennäringen m.m.	40	40	40
1:23 Sveriges lantbruksuniversitet	85	85	85
99:1 Investeringspott för fossilfria maskiner och fordon inom jordbruket	125	185	385
99:2 Biopremier inom jordbruket	25	75	75
Summa	1 525	1 757	1 982

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 24 Näringsliv

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 24 Näringsliv			
1:5 Näringslivsutveckling	452	782	782
1:20 Bidrag till företagsutveckling och innovation	50	100	100
99:1 Program grön omställning inom pappersindustrin	200	300	300
Summa	702	1 182	1 182

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner			
1:1 Kommunalekonomisk utjämning	21 771	22 081	25 571
Summa	21 771	22 081	25 571

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.			
Summa	±0	±0	±0

Avvikelser gentemot regeringen för utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen

Miljoner kronor

	Avvikelse från regeringen		
	2022	2023	2024
Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska unionen			
Summa	±0	±0	±0

13 Den offentliga sektorns finanser m.m.

Tabell 13 Den offentliga sektorns finanser (V)

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2022	2023	2024
Offentlig sektors inkomster	78 105	84 880	90 930
Offentlig sektors utgifter	77 304	97 445	102 728
Finansiellt sparande i offentlig sektor	801	-12 565	-11 798
Staten	371	-14 625	-14 268
Ålderspensionssystemet	1 160	1 840	2 010
Kommunsektorn	-730	220	460
Finansiellt sparande i procent av BNP (nivå)	-0,64 %	0,30 %	0,64 %

Tabell 14 Kommunsektorns finanser (V)

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2022	2023	2024
Kommunernas inkomster	39 041	41 431	45 401
Kommunal inkomstskatt	5 390	7 930	8 590
Kapitalinkomster och övriga inkomster	40	40	40
Statsbidrag under utgiftsområde 25	21 771	22 081	25 571
därav ekonomiska regleringar	-2 480	-7 580	-9 190
Statsbidrag från övriga utgiftsområden	11 840	11 380	11 200
Utgifter	39 771	41 211	44 941
Finansiellt sparande i kommunsektorn	-730	220	460

Tabell 15 Statens budgetsaldo och statsskulden (V)

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2022	2023	2024
Inkomster i statens budget	72 675	76 910	82 300
därav inkomster av försåld egendom	±0	±0	±0
Utgifter i statens budget	72 304	91 535	96 568
därav statsskuldräntor	±0	±0	±0
Riksgäldskontorets nettoutlåning	±0	±0	±0
Kassamässig korrigerig	±0	±0	±0
Statens budgetsaldo	371	-14 625	-14 268
Statsskuld vid årets slut	-371	14 254	28 522

Tabell 16 Inkomster i statens budget (V)

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2022	2023	2024
Direkta skatter på arbete	15 420	23 150	27 180
Indirekta skatter på arbete	14 360	4 460	3 100
Skatt på kapital	48 155	56 380	59 550
Skatt på konsumtion och insatsvaror	900	1 020	1 220
Offentliga sektorns skatteintäkter	78 835	85 010	91 050
avgår skatter till andra sektorer	-5 690	-8 330	-8 980
Statens skatteintäkter	73 145	76 680	82 070

	2022	2023	2024
Periodiseringar	±0	±0	±0
Statens skatteinkomster	73 145	76 680	82 070
Övriga inkomster	-470	230	230
Inkomster i statens budget	72 675	76 910	82 300

Tabell 17 Utgiftstak för staten

Miljoner kronor – avvikelse från regeringen

	2022	2023	2024
Takbegränsade utgifter	72 304	91 535	96 568
Budgeteringsmarginal	696	465	432
Utgiftstak för staten	73 000	92 000	97 000

14 Beräkning av statsbudgetens inkomster

Inkomster

Tabell 18 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2022

Tusental kronor

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1100 Direkta skatter på arbete	699 968 626	15 420 000
1111 Statlig inkomstskatt	54 707 724	15 890 000
1115 Kommunal inkomstskatt	829 121 840	5 290 000
1120 Allmän pensionsavgift	142 000 175	300 000
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-325 861 113	-6 060 000
1200 Indirekta skatter på arbete	656 081 264	14 360 000
1210 Arbetsgivaravgifter	650 550 006	14 260 000
1240 Egenavgifter	13 916 853	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	-44 607 084	100 000
1270 Särskild löneskatt	54 580 049	±0
1280 Nedsättningar	-18 948 405	±0
1290 Tjänstegruppliv	589 845	±0
1300 Skatt på kapital	316 724 321	48 155 000
1310 Skatt på kapital, hushåll	86 042 613	33 465 000
1320 Skatt på företagsvinster	166 837 235	9 490 000
1330 Kupongskatt	5 759 753	±0
1340 Avkastningsskatt	7 423 010	±0
1350 Fastighetskatt	35 927 402	5 200 000
1360 Stämpelskatt	14 734 308	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	671 957 954	900 000
1410 Mervärdesskatt, hushåll	526 816 803	±0
1420 Skatt på alkohol och tobak	28 519 640	±0
1430 Energiskatt	56 482 051	270 000
1430 Energiskatt	±0	±0
1440 Koldioxidskatt	21 954 815	150 000
1450 Övriga skatter på energi och miljö	7 223 481	480 000
1470 Skatt på vägtrafik	23 400 368	±0
1480 Övriga skatter	7 560 796	±0
1500 Skatt på import	6 990 812	±0
1600 Restförda och övriga skatter	14 227 748	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	-6 990 812	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	2 358 959 913	78 835 000

Inkomsttitel	Regeringens förslag	Avvikelse från regeringen
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-1 142 287 113	-5 690 000
Statens skatteintäkter (periodiserat)	1 216 672 800	73 145 000
1900 Periodiseringar	5 124 024	±0
1000 Statens skatteinkomster (kassamässigt)	1 221 796 824	73 145 000
Övriga inkomster (kassamässigt)	-30 802 590	-470 000
2000 Inkomster av statens verksamhet	44 456 316	-470 000
3000 Inkomster av försåld egendom	5 000 000	±0
4000 Återbetalning av lån	528 834	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	18 038 000	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	27 786 900	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	-126 612 640	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	1 190 994 234	72 675 000

Tabell 19 Beräkning av statsbudgetens inkomster 2023–2024

Miljoner kronor

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2023	2024
1100 Direkta skatter på arbete	23 150	27 180
1111 Statlig inkomstskatt	16 670	18 440
1115 Kommunal inkomstskatt	7 730	8 290
1120 Allmän pensionsavgift	400	390
1130 Artistskatt	±0	±0
1140 Skattereduktioner	-1 650	60
1200 Indirekta skatter på arbete	4 460	3 100
1210 Arbetsgivaravgifter	4 460	3 090
1240 Egenavgifter	±0	±0
1260 Avgifter till premiepensionssystemet	±0	10
1270 Särskild löneskatt	±0	±0
1280 Nedsättningar	±0	±0
1290 Tjänstegruppliv	±0	±0
1300 Skatt på kapital	56 380	59 550
1310 Skatt på kapital, hushåll	38 990	42 090
1320 Skatt på företagsvinster	12 090	12 160
1330 Kupongskatt	±0	±0
1340 Avkastningsskatt	±0	±0
1350 Fastighetsskatt	5 300	5 300

Inkomsttitel	Avvikelse från regeringen	
	2023	2024
1360 Stämpelskatt	±0	±0
1400 Skatt på konsumtion och insatsvaror	1 020	1 220
1410 Mervärdesskatt, hushåll	±0	±0
1420 Skatt på alkohol och tobak	±0	±0
1430 Energiskatt	270	270
1430 Energiskatt	±0	±0
1440 Koldioxidskatt	260	460
1450 Övriga skatter på energi och miljö	490	490
1470 Skatt på vägtrafik	±0	±0
1480 Övriga skatter	±0	±0
1500 Skatt på import	±0	±0
1600 Restförda och övriga skatter	±0	±0
1700 Avgående poster, skatter till EU	±0	±0
Offentliga sektorns skatteintäkter (periodiserat)	85 010	91 050
1800 Avgående poster, skatter till andra sektorer	-8 330	-8 980
Statens skatteintäkter (periodiserat)	76 680	82 070
1900 Periodiseringar	±0	±0
1000 Statens skatteinkomster (kassamässigt)	76 680	82 070
Övriga inkomster (kassamässigt)	230	230
2000 Inkomster av statens verksamhet	230	230
3000 Inkomster av försåld egendom	±0	±0
4000 Återbetalning av lån	±0	±0
5000 Kalkylmässiga inkomster	±0	±0
6000 Bidrag m.m. från EU	±0	±0
7000 Avräkningar m.m. i anslutning till skattesystemet	±0	±0
8000 Utgifter som redovisas som krediteringar på skattekonto	±0	±0
Statsbudgetens inkomster (kassamässigt)	76 910	82 300

Bilaga 1 Fördelningsanalys av Vänsterpartiets budgetmotion

A) Fördelningsanalys Vänsterpartiets budgetmotion

Nedan visas riksdagens utredningstjänsts (RUT) fördelningsanalys av Vänsterpartiets budgetmotion. De förslag som ingår i analysen är sådana som påverkar de disponibla inkomsterna och där fördelningsanalys är möjlig (se nedan vilka förslag som ingår). Vänsterpartiets budgetförslag innebär ökade disponibla inkomster för de åtta nedersta inkomstdecilerna och lägre inkomster för de två översta. De föreslagna reformerna beräknas medföra störst ökning av de disponibla inkomsterna i decil 1–3. I dessa inkomstskikt beräknas inkomsterna öka med ca 6 000–8 000 kronor. Våra förslag beräknas vidare öka de disponibla inkomsterna för kvinnor med ca 1 procent medan män förväntas få en motsvarande minskning om ca 1 procent (se tabell 2).

Tabell 1 Förändring av genomsnittlig disponibel inkomst efter inkomstdecil, år 2022, kronor

Effekt mot gällande regelverk

Decil	Medelvärde	Kronor	Procent
1	110 600	6 300	5,7
2	170 500	8 100	4,8
3	206 100	6 700	3,2
4	238 600	5 500	2,3
5	270 800	4 600	1,7
6	304 300	3 500	1,1
7	342 200	1 900	0,5
8	388 800	300	0,1
9	457 200	-4 100	-0,9
10	866 200	-38 500	-4,4

Källa: RUT, dnr 2021:1315.

Tabell 2 Förändring av genomsnittlig individuell disponibel inkomst år 2022, efter kön

Effekt mot gällande regelverk

	Medelvärde	Kronor	Procent
Kvinnor	277 800	2 900	1,0
Män	357 800	-3 400	-0,9

Källa: RUT, dnr 2021:1315.

B) Fördelningsanalys inkl. vissa av regeringens förslag

I tabell 3 och 4 redovisas fördelningsanalyser av Vänsterpartiets budgetförslag, *inklusive* vissa av regeringens förslag i budgetpropositionen. Flera av dessa förslag är krav från Vänsterpartiet.

Tabell 3 Förändring av genomsnittlig disponibel inkomst efter inkomstdecil år 2022*Effekt mot gällande regelverk, kronor*

Decil	Medelvärde	Kronor	Procent
1	110 600	7 000	6,3
2	170 500	9 600	5,6
3	206 100	7 100	3,4
4	238 600	5 700	2,4
5	270 800	4 800	1,8
6	304 300	3 600	1,2
7	342 200	2 100	0,6
8	388 800	500	0,1
9	457 200	-3 900	-0,9
10	866 200	-38 300	-4,4

Källa: RUT, dnr 2021:1315.

Tabell 4 Förändring av genomsnittlig individuell disponibel inkomst år 2022, efter kön*Effekt mot gällande regelverk*

	Medelvärde	Kronor	Procent
Kvinnor	277 800	3 400	1,2
Män	357 800	-3 000	-0,8

Källa: RUT, dnr 2021:1315.

C) Förslagen i fördelningsanalysen

Förslag i Vänsterpartiets budgetmotion

1. Reformförslag på utgiftssidan

- Avskaffat karensavdrag
- Höjt tak och ersättningsnivå i den inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningen
- Höjd garantipension med 0,207 prisbasbelopp samt höjt fribelopp i bostadstillägget för pensionärer med 0,207 prisbasbelopp
- Höjt barnrelaterat bostadsbidrag med 200 kronor per månad för ett barn, 400 kronor för två barn och 600 kronor för tre eller fler barn
- Höjt försörjningsstöd med 500 kr per barnhushåll och månad samt 200 kronor per barn och månad
- Sänkningen av taket i a-kassan efter 100 dagar tas bort

2. Reformförslag på skattesidan

- Höjd statlig inkomstskatt med ett påslag på 5 procentenheter över en brytpunkt på 62 000 kr/mån, med ytterligare 5 procentenheter över en brytpunkt på 85 000 kr/mån samt bibehållen skiktgräns för statlig inkomstskatt för år 2022.
- Linjär avtrappning av JSA från månadslöner 43 000 kr till 100 000 kr
- En skattereduktion för alla på 375 kronor per månad upp till 30 000 med en linjär avtrappning till 40 000.

- *En utökning av underlaget för JSA så alla inkomster (förutom ålderspensionen) ingår⁴⁴*
- *Skattereduktion för fackföreningsavgift med 25 procent*
- *Avskaffat rutavdrag*
- *Halverat tak för rot*
- *Inför en fastighetsskatt på småhus om 1,5/2,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 5/7 mnkr*
- *Höjd skatt på aktieutdelning och kapitalvinst*

Förslag i BP22 som ingår

3. Beräkna utifrån gällande regelverk, samt att följande förslag i BP 22 inkluderas.

- Höjt tak i sjukpenningen
- Höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättning
- Höjt tak i bostadstillägget i sjuk- och aktivitetsersättning
- Höjt bostadstillägg för pensionärer
- Sänkt skatt för sjuk- och aktivitetsersättning

⁴⁴ Då delar av reformen även inkluderas i regeringens förslag om *Sänkt skatt för sjuk- och aktivitetsersättning* i punkt 3 nedan, justeras reformen i tabell 3–4 för att undvika dubbelräkning.

Bilaga 2 Effekten av Vänsterpartiets förslag för några olika typfall

Nedan redovisas tre typfallsberäkningar utifrån effekterna av förslag i Vänsterpartiets budgetmotion och vissa av regeringens förslag i budgetpropositionen, varav flera är krav från Vänsterpartiet (se nedan vilka förslag som ingår). Beräkningar är gjorda av riksdagens utredningstjänst (dnr 2021:1320).

Typfall 1: En ensamstående person som är 54 år och som har sjukersättning med en antagandeinkomst om 25 000 kronor per månad, en hyra på 6 000 kronor per månad och en lägenhet på 55 kvadratmeter samt genomsnittlig skattesats kommer att öka sin disponibla inkomst med 2 715 kronor i månaden till följd av våra förslag.

Typfall 2: En arbetslös person utan hemmavarande barn, boende i en hyresrätt med en månadshyra på 6 000 kronor, som betalar genomsnittlig kommunalskattesats med en tidigare lön på 28 000 kronor per månad kommer att öka sin disponibla inkomst med 2 240 kronor i månaden till följd av våra förslag.

Typfall 3: En ensamstående bankchef med en inkomst över 120 000 kronor per månad får en minskad disponibel inkomst med 5 595 kronor i månaden till följd av våra förslag.

Förslag i Vänsterpartiets budgetmotion

1. Reformförslag på utgiftssidan:

- Avskaffat karensavdrag
- Höjt tak och ersättningsnivå i den inkomstrelaterade sjuk- och aktivitetsersättningen
- Höjt barnrelaterat bostadsbidrag med 200 kronor per månad för ett barn, 400 kronor för två barn och 600 kronor för tre eller fler barn
- Höjt försörjningsstöd med 500 kr per barnhushåll och månad samt 200 kronor per barn och månad.
- Sänkningen av taket i a-kassan efter 100 dagar tas bort

2. Reformförslag på skattesidan:

- Höjd statlig inkomstskatt med ett påslag på 5 procentenheter över en brytpunkt på 62 000 kr/mån, med ytterligare 5 procentenheter över en brytpunkt på 85 000 kr/mån samt bibehållen skiktgräns för statlig inkomstskatt för år 2022.
- Linjär avtrappning av JSA från månadslöner 43 000 kr till 100 000 kr
- En skattereduktion för alla på 375 kronor per månad upp till 30 000 med en linjär avtrappning till 40 000.
- En utökning av underlaget för JSA så alla inkomster (förutom ålderspensionen och sjuk- och aktivitetsersättning) ingår
- Skattereduktion för fackföreningsavgift med 25 procent
- Avskaffat rutavdrag
- Halverat tak för rot
- Inför en fastighetsskatt på småhus om 1,5/2,5 procent på den del av taxeringsvärdet som överstiger 5/7 mnkr
- Höjd skatt på aktieutdelning och kapitalvinst

Förslag i BP22 som ingår:

- *Höjt tak i sjukpenningen*
- *Höjd garantinivå i sjuk- och aktivitetsersättning*
- *Höjt tak i bostadstillägget i sjuk- och aktivitetsersättning*
- *Höjt bostadstillägg för pensionärer*
- *Sänkt skatt för sjuk- och aktivitetsersättning*

Nooshi Dadgostar (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Tony Haddou (V)

Maj Karlsson (V)

Karin Rågsjö (V)

Håkan Svenneling (V)

Jessica Wetterling (V)

Ulla Andersson (V)